

| 2021 |

ИЗВЕШТАЈ

*за состојбите во капитално
финансираното пензиско
осигурување*

Агенција за супервизија на капитално
финансирано пензиско осигурување

Агенција за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување

Стив Наумов бр. 100, 1000 Скопје, Република Северна Македонија

Тел: (+389-2) 3224 229

www.mapas.mk

Мај 2022

Содржина

Кратенки	3
Воведно обраќање	4
Важни датуми	6
МАПАС, мисија и визија	7
1. Краток преглед на светските состојби и трендови во пензиската област со акцент на капитално финансираното пензиско осигурување	8
2 Структура на капитално финансираното пензиско осигурување во Република Северна Македонија	14
2.1 Опис на пензискиот систем	15
2.2 Улогата на капитално финансираното пензиско осигурување во пензискиот систем	16
2.3 Институционална инфраструктура на капитално финансираното пензиско осигурување	17
3 Измени и дополнувања на законските и подзаконските акти кои го уредуваат капитално финансираното пензиско осигурување	20
4 Податоци за финансиското работење на пензиските друштва	23
4.1 Приходи и трошоци на пензиските друштва за 2021 г.	24
4.2 Финансиски резултат на пензиските друштва	27
4.3 Главнина, основна главнина и сопствени средства на пензиските друштва	27
4.4 Индикатори	28
5 Информации за задолжителните пензиски фондови	30
5.1 Членство во задолжителните пензиски фондови	31
5.2. Податоци за членство во задолжителните пензиски фондови	32
5.3 Премин на член од еден во друг задолжителен пензиски фонд	36
5.4 Придонеси во задолжителните пензиски фондови	37
5.4.1. Надоместок за ненавремено пренесување на придонеси	39
5.4.2. Вратени средства во Фондот на ПИОСМ	40
5.5 Инвестирање и структура на портфолиото на задолжителните пензиски фондови	40
5.6 Нето средства, сметководствена единица и стапка на принос на задолжителните пензиски фондови	46
5.7 Надоместоци кај задолжителните пензиски фондови	53
5.8 Исплата на пензии од задолжително капитално финансирано пензиско осигурување	55
6 Информации за доброволните пензиски фондови	57
6.1 Цел на доброволното капитално финансирано пензиско осигурување	58
6.2 Членство во доброволните пензиски фондови	59
6.3 Премин на член од една на друга сметка во ист или друг доброволен пензиски фонд	62
6.4 Придонеси во доброволните пензиски фондови	62
6.5 Инвестирање и структура на портфолиото на доброволните пензиски фондови	63
6.6 Нето средства, сметководствена единица и стапка на принос на доброволните пензиски фондови	69
6.7 Надоместоци кај доброволните пензиски фондови	74
6.8 Исплата на пензиски надоместоци од доброволно капитално финансирано пензиско осигурување	76
7 Маркетинг и агенти на пензиските друштва	77

Кратенки

БДП	брuto домашен производ
Втор столб	задолжително капитално финансирано пензиско осигурување
ДПФ	доброволни пензиски фондови
ДЗС	Државен завод за статистика
ЕУ	Европска Унија
ЗПФ	задолжителни пензиски фондови
ИОПС	Меѓународна организација на пензиски супервизори (International Organisation of Pension Supervisors)
КБ Прво	КБ Прво друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови АД Скопје
КБПд	КБ Прв отворен доброволен пензиски фонд - Скопје
КБПз	КБ Прв отворен задолжителен пензиски фонд - Скопје
МАПАС	Агенција за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување
НБРСМ	Народна банка на Република Северна Македонија
ОЕЦД	Организација за економска соработка и развој (Organisation for Economic Co-operation and Development)
Прв столб	задолжително пензиско и инвалидско осигурување врз основа на генерациска солидарност
САВА	Друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови Сава пензиско друштво а.д. Скопје
САВАд	Отворен доброволен пензиски фонд Сава пензија плус
САВАз	Отворен задолжителен пензиски фонд Сава пензиски фонд
Трет столб	Доброволно капитално финансирано пензиско осигурување
ТРИГЛАВ	Друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови ТРИГЛАВ ПЕНЗИСКО ДРУШТВО АД Скопје
ТРИГЛАВд	Триглав отворен доброволен пензиски фонд – Скопје
ТРИГЛАВз	Триглав отворен задолжителен пензиски фонд – Скопје
УЈП	Управа за јавни приходи
Фондот на ПИОСМ	Фонд на пензиското и инвалидското осигурување на Северна Македонија

Воведно обраќање

Почитувани,

Извештајот за состојбите во капитално финансираното пензиско осигурување во 2021 година, на Агенцијата за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување – МАПАС, содржи опис на карактеристиките на капитално финансираното пензиско осигурување, податоци за капитално финансираното пензиско осигурување, оцена на извршувањето на прописите во областа на капитално финансираното пензиско осигурување и други податоци од значење за ова осигурување заклучно со 2021 година. Извештајот е потврда дека, МАПАС обезбедува постојано функционирање, развој и унапредување на вториот и третиот столб, транспарентност и ефикасна супервизија на вториот по големина сегмент во финансискиот сектор во Република Северна Македонија.

Во текот на 2021 година, вкупните средства на задолжителните пензиски фондови надминаа 100 милијарди денари и на крајот на 2021 година достигнаа 105,66 милијарди денари, односно пораснаа за 21% во однос на 2020 година. Вкупните средства на доброволните пензиски фондови забележаа поголем раст во однос на вкупните средства на задолжителните пензиски фондови, односно пораснаа за 25% и достигнаа 2,9 милијарди денари. Со тоа, вкупните средства на пензиските фондови во вториот и третиот столб достигнаа околу 15% од бруто-домашниот производ за 2021 година. Во 2021 година се зголеми и опфатот на населението во вториот столб, односно 96% од вкупниот број на осигуреници во Фондот на ПИОСМ или 58% од вкупното активно население се членови на вториот столб. Иако бележеше зголемен раст, сепак учеството на населението во третиот столб е сè уште скромно, односно само околу 2,9% од вкупното активно население во РСМ се членови со доброволна индивидуална сметка или се учесници во пензиска шема со професионална сметка во доброволен пензиски фонд.

Во текот на 2021 година, во задолжителните пензиски фондови беа пренесени придонеси во износ од околу 9,68 милијарди денари што претставува околу 1,34% од БДП, додека во доброволните пензиски фондови беа уплатени вкупно околу 407,71 милиони денари, што претставува околу 0,06% од БДП.

Структурата на инвестициското портфолио на задолжителните пензиски фондови не се разликува значајно во споредба со минатата година. Инвестициското портфолио во 2021 година се состои од домашни инвестиции кои вклучуваат државни хартии од вредност (59,87%), депозити (6,82%), акции (2,89%), удели во инвестициски фондови (0,27%) и корпоративни обврзници (0,02%), како и инвестиции во странство кои вклучуваат удели на инвестициски фондови (25,57%) и акции (4,13%). На ниво на задолжително капитално финансирано пензиско осигурување, во седумгодишниот период 2015 – 2021 година, беше остварен просечен принос сведен на годишно ниво од 5,91% во номинален износ односно 4,41% во реален износ, пресметан преку промената на пондерираниот просек на сметководствени единици на задолжителните пензиски фондови.

Структурата на инвестициското портфолио на доброволните пензиски фондови, исто така, не се разликува значајно во споредба со минатата година. Почнувањето на работа на доброволниот пензиски фонд ТРИГЛАВд не влијаеше многу на вкупната структура на инвестициите на доброволните пензиски фондови со оглед на фактот дека во почетните

години од работа новиот фонд сè уште располага со средства што се од мал обем во однос на вкупните средства на доброволните пензиски фондови. Инвестициското портфолио во 2021 година се состои од домашни инвестиции кои вклучуваат државни хартии од вредност (49,88%), депозити (11,36%), акции (8,21%), корпоративни обврзници (0,61%) и многу мал дел во удели во инвестициски фондови (0,01%), како и инвестиции во странство, кои вклучуваат удели на инвестициски фондови (24,22%) и акции (4,99%). На ниво на доброволно капитално финансирано пензиско осигурување, во седумгодишниот период 2015 – 2021 година, беше остварен просечен принос сведен на годишно ниво од 5,85% во номинален износ односно 4,35% во реален износ, пресметан преку промената на пондерираниот просек на сметководствениите единици на доброволните пензиски фондови.

И во 2021 година се работеше на унапредување и прецизирање или поедноставување на одредени постапки во рамките на функционирањето на капитално финансираното пензиско осигурување, па во таа насока беа донесени измени на подзаконски акти и упатства. Притоа, се регулираше можноста за дигитално склучување на договор за членство во задолжителен/доброволен пензиски фонд и можноста за електронска комуникацијата помеѓу пензиските друштва и МАПАС. Исто така, во насока на зголемување на бројот на дозволени инструменти за инвестирање и проширување на инвестицискиот универзум, се намалија определени ограничувања за инвестирање на средствата на пензиските фондови, се намали нивото на бараниот кредитен рејтинг за квалитет на сите инструменти и се утврди најниското ниво на рејтинг во границите на законот односно рејтинг препорачлив за инвестирање според меѓународни кредитни рејтинг агенции. Со оваа измена се проширија можностите за инвестирање во дополнителни инструменти во РСМ и во држави членки на ОЕЦД или ЕУ.

Штедењето за пензија е долгорочно, а предизвиците кои ги носи капитално финансираното пензиско осигурување се неизбежни. Состојбите во пензиската област мора да се следат тековно и континуирано, а со тоа да се преземаат и соодветни мерки, со цел зајакнување на индивидуалните заштеди преку поттикнување на конкуренцијата, промовирање на ефикасно и флексибилно управување со портфолијата и проширување на покриеноста, а во насока на заштита на интересите на членовите и остварување сигурна пензија во текот на староста.

Ве уверуваме дека како супервизорско и регулаторно тело, во секојдневната работа, се водиме од нашата мисија и како и во изминатите години, ќе ги вложуваме нашите ресурси во насока на надградување и унапредување на капитално финансираното пензиско осигурување.

Веруваме дека овој извештај со детални податоци и информации за вториот и третиот столб ќе биде корисен за сите заинтересирани страни

Претседател на Советот на експерти,
Максуд Али

Важни датуми во 2021 г.

1.3.2021 г.

Започна да работи Триглав отворен доброволен пензиски фонд – Скопје

1.5.2021 г.

Сава пензиско друштво а.д. Скопје ги намали надоместоците коишто ги наплатува во третиот столб (од 2,9% на 2,5% надоместок од придонеси и од 0,100% на 0,075% надоместок од средства)

2.9.2021 г.

Вредноста на нето средствата на задолжителните пензиски фондови надмина 100 милијарди денари

МАПАС, мисија и визија

Агенцијата за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување – МАПАС е регулаторна и супервизорска институција која е основана со цел да се грижи за интересите на членовите и на пензионираниите членови на пензиските фондови и да го поттикнува развојот на капитално финансираното пензиско осигурување. Основана е во јули 2002 година. Има својство на правно лице со јавни овластувања, утврдени со Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување и со Статут. За својата работа одговара пред Собранието на Република Северна Македонија.

МАПАС е одговорна за издавање, повлекување и одземање дозволи за основање пензиски друштва, дозволи за вршење дејност – управување со пензиски фондови и издавање, повлекување и укинување одобренија за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови. Таа врши супервизија на работењето на пензиските друштва, на задолжителните и на доброволните пензиски фондови, како и на чуварите на имот и на странските менаџери на средства. МАПАС, исто така, го промовира, го организира и го поттикнува развојот на капитално финансираното пензиско осигурување во РСМ, во соработка со Министерството за труд и социјална политика и ја развива свеста на јавноста за целите и принципите на пензиските друштва и на задолжителните и доброволните пензиски фондови, за придобивките од членување во задолжителен и/или доброволен пензиски фонд, вклучувајќи ги и целите, принципите и придобивките од учество во професионална пензиска шема, за правата на членовите на задолжителните и доброволните пензиски фондови и за други прашања во врска со капитално финансираното пензиско осигурување. МАПАС донесува акти во согласност со законите од областа на капитално финансираното пензиско осигурување како и стручни упатства, прирачници и слично, во врска со капитално финансираното пензиско осигурување и иницира носење закони и други акти во врска со пензиските друштва и со пензиските фондови со кои тие управуваат. Исто така, МАПАС соработува со релевантни институции во РСМ и во странство со цел да обезбеди ефикасна контрола на капитално финансираното пензиско осигурување во РСМ.

Со Агенцијата за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување управува Совет на експерти, составен од претседател на Советот и четири члена и тоа:

Максуд Али – претседател,
Ментор Јакупи - професионално ангажиран член,
Дарко Саздов - професионално ангажиран член,
Борче Божиноски - надворешен член,
Марина Макенаџиева - надворешен член.

Нашата мисија е да ги заштитиме интересите на членовите и на пензионираниите членови на пензиските фондови и да го поттикнеме развојот на капитално финансираното пензиско осигурување, заради посигурни пензионерски дејности.

Нашата визија е да бидеме препознаени како независна, стручна и транспарентна институција, која го штити и го унапредува пензискиот систем на РСМ.

1

Краток преглед на светските состојби и трендови во пензиската област со акцент на капитално финансираното пензиско осигурување

1. Краток преглед на светските состојби и трендови во пензиската област со акцент на капитално финансираното пензиско осигурување

Пензиските системи во светот најчесто се дефинирани како повеќестолбни, со цел диверзификација на различните ризици кои влијаат на пензиските системи. Средства во пензиските системи ширум светот во 2020 година пораснаа за 11% во споредба со 2019 година и надминаа 56 билиони УСД (54 билиони УСД во земјите членки на ОЕЦД и 2 билиони УСД во избрани земји кои не се членки на ОЕЦД). Главните двигатели на пензиските системи, на светско ниво, и понатаму се пензиските фондови (средства во износ од 35 билиони во 2020 година).

По падот во првиот квартал од 2020 година, финансиските пазари на глобално ниво закрепнаа во текот на годината, овозможувајќи пензиските фондови да ги надоместат негативните резултати од инвестициите од првиот квартал. Ова беше поттикнато од секторите коишто напредуваа за време на пандемијата (на пр. компаниите за технолошки развој), од поддршките од централните банки да ги одржат трошоците за задолжување ниски (на пр. намалување на каматните стапки) и од позитивните очекувања во текот на годината (развој на вакцини и нивно одобрување од здравствените власти). Пондериралиот (во однос на пензиските средства) реален нето инвестициски принос изнесува 6% во земјите членки на ОЕЦД и 5,7% во земјите кои не се членки на ОЕЦД.

Во 2021 година, во продолжение на дискусиите за дигитализацијата и развојот на технологијата во пензиската област, беше супервизорскиот пристап за зајакнување на кибер отпорноста во приватниот пензиски сектор. ИОПС ги лоцираше главните кибер закани и трендови поврзани со приватните пензии во последните години и во периодот на пандемијата со вирусот Корона и ги сумираше досегашните искуства за ефективни мерки за ублажување на овие ризици.

Пензиските системи во светот¹ се карактеризираат со различни структури како резултат на различните социо-економски и демографски состојби во државите, влијанието на културата на народот и неговите навики и перцепциите на штедењето за пензија. Во последните декади, ризиците од стареењето на населението и од променливата природа на пазарот на трудот поттикнуваат широк спектар на реформи на пензиските системи, со цел истите да се ублажат, но со иста крајна цел – обезбедување одржлив пензиски систем и соодветен приход за осигурениците по нивното пензионирање.

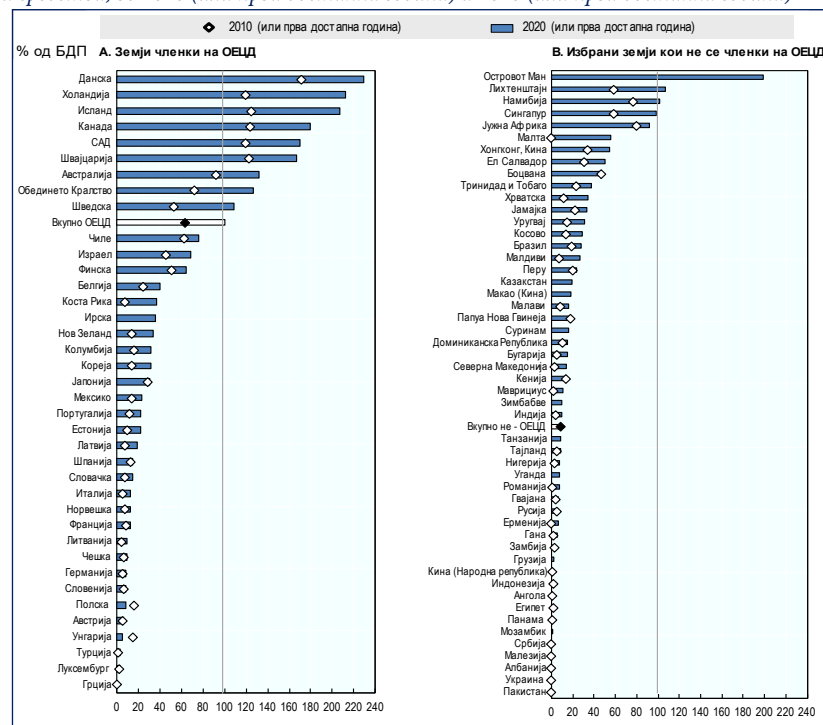
Средства во пензиските системи ширум светот во 2020 година пораснаа за 11% во споредба со 2019 година и покрај шокот што го предизвика пандемијата со вирусот Корона и падот на износот на пензиски средства на крајот на март 2020 година. Во 2020 година пензиските средства на светско ниво надминаа 56 билиони УСД (54 билиони УСД во земјите членки на ОЕЦД и 2 билиони УСД во избрани земји кои не се членки на ОЕЦД). Главните двигатели на пензиските системи, на светско ниво, и понатаму се пензиските фондови (средства во износ од 35 билиони во 2020 година). Исто така, некои држави користат други начини на штедење за пензија како што се договори за пензиско осигурување со друштва за осигурување (на пример Данска, Франција) или производи кои ги обезбедуваат и управуваат банки и инвестициски компании (како на пример индивидуални сметки за пензија (англ: individual retirement accounts) во САД).

Големината на вредноста на средствата на приватните пензиски системи во сите земји е различна, што се должи, најверојатно, на различните почетоци на воспоставувањето на системите, дали вклучувањето во пензискиот план е задолжително или доброволно и, секако, на инвестициските резултати. Во апсолутна смисла, најголеми износи на пензиски средства се забележуваат во Северна Америка (Канада и САД), Западна Европа (Холандија, Швајцарија и Обединетото Кралство), Австралија и Јапонија каде што пензиските средства надминаа по еден билион УСД. Од друга страна, средства на приватните пензиски системи во 70 (од 92 земји кои се истражувани) земји претставуваат по помалку од 0,2 билиони УСД. Големината на вредноста на средствата на приватните пензиски системи во сите земји е различна и во релативна смисла. Девет од 38 земји членки на ОЕЦД на крајот на 2020 година имаа средства над 100% од нивната економија. Во малите земји, како Исланд, акумулираните средства се мали во споредба со другите пензиски системи, но високи во однос на нивната економија (207% од БДП). Од друга страна, износот на пензиските средства е помал од 20% од БДП во 52 од 92 земји кои се истражувани, вклучувајќи и некои големи и брзорастечки земји (на пример Кина, Индија).

Споредувањето на големината на вредноста на средствата на приватните пензиски средства во однос на големината на економијата, изразена преку бруто-домашниот производ, дава подобра слика за релативната важност на приватниот пензиски сегмент во земјата. Износот на пензиските средства во земјите членки на ОЕЦД во однос на вкупното БДП на земјите членки на ОЕЦД порасна од 64% во 2010 година на 100% десет години подоцна (прикажано на Графикон 1.1).

¹ Користени извори: Извештаи на ОЕЦД, Светска банка и ИОПС, и сопствени анализи и согледувања.

Графикон 1.1. Вкупно пензиски средства, во 2010 (или прва достапна година) и 2020 (или прва достапна година)

Извор: ОЕЦД, Пензискиот пазар во фокус, 2021.

Како и во 2010 година, во 2020 година водечка е Данска со 229% од БДП, потоа следуваат Холандија (213%) и Исланд (207%). Исто така, и во некои земји кои не се членки на ОЕЦД пензиските средства достигнаа нивото над 100% од БДП (106% во Лихтенштајн и 102% во Намибија). Од друга страна и покрај определен забележан пораст, пензиските средства во некои земји (Албанија, Грција и Србија) и на крајот на 2020 година, сè уште се помали од 1% од БДП.

Уште еден индикатор за важноста на капитално финансираните и приватните пензии во една земја е стапката на покриеност. Стапката на покриеност може да се измери преку бројот на активни членови на пензиските планови (лица кои имаат средства во пензиските планови и сè уште не се пензионирани) во сооднос со работоспособното население (лица на возраст од 15 до 64 години). Пристапувањето во пензиски план може да биде задолжително, доброволно или поттикнато преку автоматско вклучување. Достапните податоци покажуваат дека, во 2020 година, во 17 од вкупно 32 истражувани земји во задолжителните пензиски планови се опфатени повеќе од 75% од работоспособното население. Највисоки стапки на покриеност се бележат во Данска, Естонија, Финска, Исланд, Латвија и Шведска каде што скоро целокупното работоспособно население учествува во задолжителните пензиски планови. Во Латинска Америка, Чиле (83%) и Коста Рика (82,9%) бележат високи стапки на покриеност од 83% од работоспособното население, што не е случај во другите земји, како на пример Колумбија (52,4%) и Перу (35,4%) каде што лицата имаат право на избор помеѓу пензискиот систем на генерациска солидарност и приватен капитално финансиран пензиски систем. Дополнително влијание на релативно ниските стапки на покриеност во задолжителните пензиски планови имаат високите стапки на неформална работа во овие земји. Учеството во доброволните пензиски планови се разликува многу низ државите. Повеќе од половина од вработените во Германија и Исланд, и повеќе од половина од работоспособното население во Белгија, Чешка, Јапонија и Полска е опфатено во доброволните пензиски планови. Во некои земји, учеството во доброволните пензиски планови беше прилично мало, особено во Албанија, Бугарија, Пакистан и Казакстан. Сепак, во Бугарија и Казакстан, многу осигуреници веќе членуваат во задолжителните пензиски планови, односно 87% и 77,6% од работоспособното население, соодветно. Малата покриеност во Албанија и Пакистан, може да биде резултат на недоволната свесност и мал интерес кај населението (особено кај младата популација) за ваквите пензиски планови. Во повеќето земји, се задржа трендот на пораст на бројот на членовите во 2020 година, веројатно како резултат на мерките за задржување на работните места и други политички мерки чијашто цел беше да го ублажат влијанието на пандемијата со вирусот Корона на пазарите на трудот и да им овозможат на вработените да ги задржат своите работни места или да ги задржат правата во нивните планови за штедење во пензија за време на пандемијата. Сепак, во неколку земји (на пример, Чиле) се намали процентуалното учество на лица кои имаат пензиски заштеди во однос на работоспособното население.

Вкупниот износ на уплатени придонеси во пензиските планови зависи од учеството на лицата кои имаат пристап и се вклучуваат во пензиските планови, колку од нив активно придонесуваат во плановите и износот на уплатите. Уплатата може да ја вршат членовите, нивните работодавци или државите (на пример, како финансиски стимулации). Најголеми износи на уплатени придонеси во 2020 година се забележуваат во земјите со задолжителни капитално финансирани

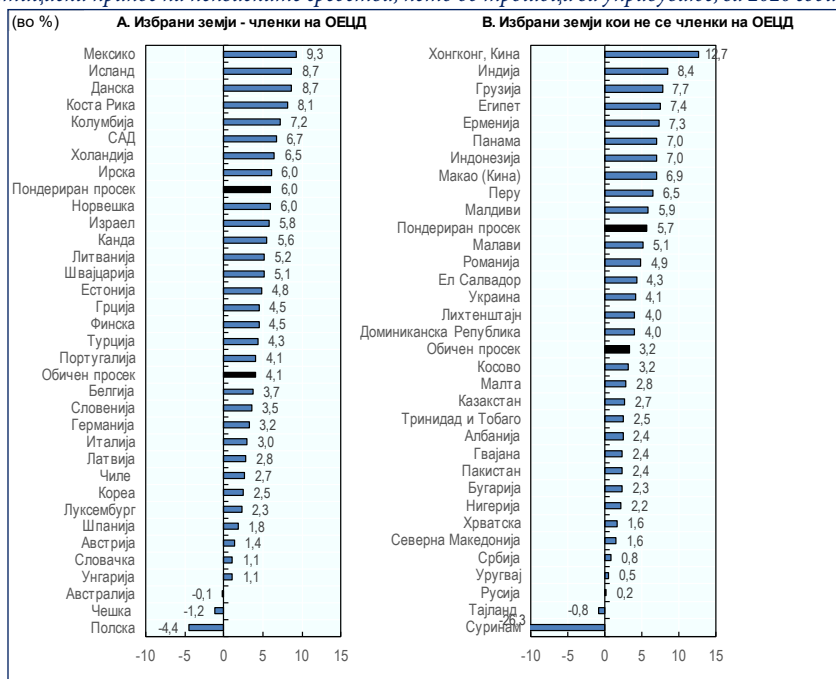
пензиски планови. Релативно во однос на големината на нивната економија, највисоки износи на приднеси беа уплатени во Исланд (10,6% од БДП), Швајцарија (9,6%), Доминиканска Република (8,5%), Данска (8,2%) и Австралија (6,9%). Во овие земји, учеството во пензиските планови е задолжително и стапката на покриеност е релативно висока (од 55% до 92% од работоспособното население. Уплатите во пензиските планови во овие земји може да вршат и вработените и работодавците. За споредба, најмали износи на уплатени приднеси се забележуваат во доброволните пензиски системи во Пакистан и Албанија, каде што учеството во пензиските планови е доброволно и помалку од 2% од работоспособното население е вклучено во пензиски план.

Инвестициските резултати на капитално финансираните и приватните пензиски планови се главен двигател на растот на пензиските средства. Од перспектива на членовите на пензиските планови, позитивните инвестициски приноси ја зголемуваат сигурноста на ветувањата на плановите со дефинирани пензии и го зголемуваат износот на средствата и приходите по пензионирање што можат да ги очекуваат членовите на плановите со дефинирани приднеси. Раст на пензиските средства во 2020 година делумно се должи на инвестициските резултати на капитално финансираните и приватните пензиски планови во 2020 година. Иако помал во споредба со 2019 година, реалниот инвестициски принос на пензиските средства (нето од трошоците за управување) во 2020 година, достигна просек од 4,1% во земјите членки на ОЕЦД и 3,2% во земјите кои не се членки на ОЕЦД. Пондерирањот (во однос на пензиските средства) реален нето инвестициски принос забележа поголеми вредности, 6% во земјите членки на ОЕЦД и 5,7% во земјите кои не се членки на ОЕЦД, одразувајќи го тоа што некои од најголемите пензиски пазари беа остварени поголеми добивки. Некои од најголемите пензиски пазари, како Канада, Холандија, Швајцарија и САД забележаа релативно високи инвестициски резултати, со реален инвестициски принос поголем од 5% во 2020 година. Најдобри резултати беа забележани во Хонгконг (Кина) (12,7%), Мексико (9,3%) и Исланд (8,7%). Свкупно, инвестициска добивка беше забележана во повеќето истражувани земји (во 30 од 33 истражувани земји кои се членки на ОЕЦД, и во 30 од 32 истражувани земји кои не се членки на ОЕЦД). На графикон 1.2. се прикажани реалните инвестициски приноси на пензиските средства, нето од трошоците за управување за 2020 година, во избрани земји – членки на ОЕЦД и избрани земји кои не се членки на ОЕЦД.

По падот во првиот квартал од 2020 година, финансиските пазари на глобално ниво закрепнаа во текот на годината, овозможувајќи пензиските фондови да ги надоместат негативните резултати од инвестициите од првиот квартал. Ова беше поттикнато од секторите коишто напредуваа за време на пандемијата (на пр. компаниите за технолошки развој), од поддршките од централните банки да ги одржат трошоците за задолжување ниски (на пр. намалување на каматните стапки) и од позитивните очекувања во текот на годината (развој на вакцини и нивно одобрување од здравствените власти).

Приносите за подолг период се порелевантни показатели од краткорочните приноси со оглед на долгорочната природа на пензиските планови. Пензиските планови во повеќето истражувани земји остварија позитивни инвестициски приноси на долг рок. И покрај влијанието на пандемијата со вирусот Корона и инвестициските загуби за пензиските планови во многу земји во првиот квартал во 2020 година и во 2018 година, пензиските планови постигнаа позитивни реални годишни инвестициски приноси во последните пет години во сите земји членки на ОЕЦД, освен во Чешка, и во сите земји кои не се членки на ОЕЦД, освен во Египет, Нигерија и Суринам.

Графикон 1.2. Реален инвестициски принос на пензиските средства, нето од трошоци за управување, за 2020 година, во проценти

Извор: ОЕЦД, Пензискиот пазар во фокус, 2021.

Резултатите од инвестирањето на пензиските средства, во голема мера, зависат од алокацијата на средствата и нивото на ризик. Поголема изложеност на портфолиото на поризични инструменти имплицира потенцијално поголеми износи на принос и поголема волатилност на приносот. Во повеќето истражувани земји, во 2020 година, пензиските средства се инвестирани во обврзници и во акции, и тоа во повеќе од половина од инвестициите во 35 од 38 земји членки на ОЕЦД и во 38 од 46 истражувани земји кои не се членки на ОЕЦД. Затоа развојот на пазарите на обврзници и акции има главна улога во финансиските перформанси на пензиските планови. Највисок удел на обврзници и акции во вкупното портфолио на пензиските фондови имаше во Романија (98,6%), Чиле (97,8%), Доминиканска Република (97,2%), Естонија (96,9%), Малдиви (96,7%), Мексико (96,5%), Нигерија (96,2%), Албанија (95,6%), Хрватска (95,1%) и Литванија (95%). Процентуалното учество на акциите и обврзниците се разликува во земјите во 2020 година. Иако, генерално постои поголема наклонетост кон обврзниците, сепак во 11 земји членки на ОЕЦД и 12 земји кои не се членки на ОЕЦД, процентуалното учество на акциите беше поголемо во однос на обврзниците. Државните обврзници, во спротивност на корпоративните обврзници, претставуваа најголем дел од директните инвестиции во обврзници во голем број на земји. На пример, државните обврзници беа 100% од директните инвестиции во обврзници во Албанија, 99,9% во Северна Македонија, 97,8% во Малдиви, 96,9% во Хрватска, 95,9% во Казакстан и Србија, 89% во Израел и 88,9% во Чешка, но само 22,1% во Норвешка, 13,9% во Нов Зеланд, 11,7% во Суринам и 9,1% во Макао (Кина). Исто така значаен дел од пензиските средства во некои од истражуваните земји се во парични средства и депозити. На пример, во Австралија (15%) и Перу (5%), во споредба со 2019 година, пензиските средства се чуваа повеќе во парични средства и депозити за потенцијални одливи поради раните повлекувања на пензиски средства поврзани со пандемијата со вирусот Корона. Во Украина, учеството на парични средства и депозити изнесуваше 40,3%, бидејќи приватните пензиски фондови инвестираа најмногу во инструменти со минимално ниво на ризик. Во повеќето истражувани земји, инвестициите во заеми, недвижен имот, приватни инвестициски фондови и други алтернативни инвестиции, опфаќаат релативно мал удел од инвестициите на пензиските средства. Позначаен удел на инвестиции во недвижен имот (директни или индиректни) се забележува на пример во Канада (повеќе од 11,9% од вкупните средства) и Швајцарија (20,1%). Регулативата за инвестиции може да предвидува и ограничувања за инвестирање во нетрадиционалните инструменти. Повеќето земји ги ограничуваат или целосно ги забрануваат инвестициите во недвижен имот (барем директните инвестиции), приватни фондови и/или заеми.

Некои земји, ги намалија инвестициските ограничувања во последните години и ги охрабрија инвестициите во инфраструктурни проекти и долгорочни проекти (како на пример во Хрватска, Романија). Во Хрватска, со измените на законот од 2014 година беа проширени инвестициските можности за задолжителните пензиски фондови, за директни инвестиции во инфраструктурни проекти и во алтернативни инвестициски фондови. Во Романија, со измени на регулативата од 2019 година, се овозможи инвестирање на средствата на пензиските фондови во инфраструктурни проекти (до 15% од пензиските средства). Во Швајцарија, од октомври 2020 година, се вовеле ограничувања од 10%, за инвестициите во инфраструктура, посебно од ограничувањето од 15% за алтернативни инвестиции, со цел да се овозможи зголемување на изложеноста на пензиските фондови на инвестиции во инфраструктура.

Во 2021 година се дискутираше и за инвестициите на пензиските фондови во инфраструктура, со внимание и на супервизијата на овие инвестиции. Објавениот документ на ИОПС ја прикажува регулаторната рамка за инвестициите на пензиските фондови во инфраструктура, ги дискутира пречките за таквите инвестиции како и неодамнешните регулаторни мерки насочени кон олеснување на инвестирањето во инвестициите во инфраструктура од страна на пензиските фондови. Извештајот обезбедува добри практики и научени лекции од супервизорските искуства (на 33 земји членки на ИОПС) во врска со инвестициите во инфраструктурата коишто вообичаено се сметаат за комплексни, неликвидни, нетранспарентни и бараат многу солидни вештини и ресурси. Во повеќето земји, во регулативата или супервизорската пракса не постои конкретна дефиниција за инфраструктура и во повеќето од земјите, инвестициите во инфраструктурата од страна на пензиските фондови се предмет на генерални ограничувања на инвестициите (како што се ограничувања по класи на средства, стапки на концентрација или кредитен рејтинг). Инвестициската анализа и супервизијата на инвестициите во инфраструктурата од страна на пензиските фондови може да се подобрат доколку се постави заедничка, меѓународно призната дефиниција и класификација на инфраструктурата и се развие заедничка методологија којашто ќе овозможи собирање на повеќе грануларни податоци за инвестиции (алокации, перформанси). Генерално, супервизијата на овие инвестиции се спроведува на ниво на управување со целокупното портфолио, така што индивидуален супервизорски пристап кон инвестициите во инфраструктура не се препорачува. Сепак, супервизорите треба да внимаваат на посочените добри практики за подобра супервизија на инвестициите во инфраструктурата од страна на пензиските фондови како што се: зајакнување на управувањето со пензиските фондови со цел да се промовира ефективно управување со инвестицискиот ризик, поставување на супервизорски насоки за барањата на супервизорот поврзани со клучни прашања во инвестициите (на пример, вреднување, длабинска анализа и ризик од договорни страни, користење на учесниците на пазарот за креирање на механизми за проверка (на пример, двојно известување од пензискиот фонд и чуварите на имотот), итн.

Една од главните теми што беа дискутирани во 2021 година, во продолжение на дискусиите за дигитализацијата и развојот на технологијата во пензиската област, беше супервизорскиот пристап за зајакнување на кибер отпорноста во приватниот пензиски сектор. Супервизорите повторно посветија внимание на супервизорските мерки и пристапи во областа на кибер сигурноста, со цел да ги сумираат досегашните искуства, во насока на советување на финансиските институции, вклучувајќи ги пензиските друштва и управувачи со пензиски фондови, за да можат да ги ублажат и ефективно

да одговорат на кибер ризиците. Во последните години, финансиските институции, вклучувајќи ги и приватните пензиски фондови и друштва, се повеќе се потпираа на иновативните технологии за развој на нови ИТ решенија, што го зголеми обемот на ранливост и можностите за кибер напади. Во 2020 година, потребата за дигиталните решенија што ќе овозможат он-лајн услуги и споделување на информации, како и работа на далечина преку дигитални канали се зголеми со рестрикциите за движење коишто државите ги воведуваа како одговор на ширењето на вирусот Корона. Овие состојби ги зголемија грижите за безбедност, вклучувајќи ги и капацитетите на виртуелните мрежи за поддршка на работа на далечина и информациска сигурност во пристапот од дома. Така финансиските институции станаа прилично изложени на кибер закани и напади. Пензиските друштва и пензиските фондови чуваат големи количини на лични податоци и средства на осигурениците, што ги прави атрактивна цел на кибер нападите, иако во помала мера во споредба со банките и другите институции за услуги за плаќања. Осигурениците може да претрпат штети поврзани со злоупотреба на лични податоци и загуби на финансиски средства. Пензиските друштва пак може да се соочат со оперативни предизвици како нарушување на процесите за услуги и прекин на деловната активност, губење на податоци за членовите, неисполнување на финансиски цели како и неусогласеност со фидуцијарната должност. Затоа, кибер сигурноста е од голем јавен интерес и бара посебно и зголемено внимание од страна на супервизорите на национално и меѓународно ниво. За таа намена, ИОПС сподели извештај којшто ги лоцира главните кибер закани и трендови поврзани со приватните пензии во последните години и во периодот на пандемијата со вирусот Корона. Извештајот вклучува гледишта на супервизорите и управувачки практики за процена на кибер ризиците од страна на пензиските друштва и управувачи со пензиски фондови и идентификува бројни области коишто бараат зголемено внимание. Исто така, извештајот нуди клучни наоди за зајакнување на кибер сигурноста во околина којашто е под влијание на пандемијата со вирусот Корона.

Супервизијата заснована на оцена на ризиците е континуирано актуелна тема на ИОПС неколку години по ред, па така, и во текот на 2021 година. Пензиските супервизори низ светот ги следат финансиските сектори и се движат кон пристап за супервизија, заснован на оцена и на контрола на ризиците, со цел проактивно дејствување и превенирање на најголемите ризици. Ова претставува процес којшто вклучува идентификување на потенцијалните ризици со коишто се соочуваат пензиските фондови, или планови, проценување на тие ризици и на потенцијалните негативни финансиски влијанија врз членовите на пензискиот фонд и преземање мерки за ублажување или за отстранување на ефектите од овие ризици. Една од главните цели на супервизијата, заснована на оцена на ризиците, е да обезбеди правилно управување со ризиците на институционално ниво, земајќи ги предвид и квалитетот на управувањето со ризиците и точноста на процената на ризиците. И покрај специфичните ситуации во пристапот за супервизија, кај секоја земја поединечно, ОЕЦД и ИОПС сметаат дека можат да се воспостават општи добри практики за управување со ризиците кај пензиските фондови, коишто ќе бидат од голема помош за супервизорите на пензиските системи. Во 2020 и 2021 година дел од активностите вклучуваа ажурирање на ИОПС алатката за супервизија базирана на ризик и студиите на случај на неколку членки на ИОПС, како и дискутирање за предизвиците на супервизијата заснована на оцена на ризици преку анализирање на научените лекции и и предизвиците поврзани со дизајнирањето, имплементацијата, користењето и ревизијата на системите коишто веќе практикуваат супервизија заснована на оцена на ризици.

2 Структура на капитално финансираното пензиско осигурување во Република Северна Македонија

2.1 Опис на пензискиот систем

2.2 Улогата на капитално финансираното пензиско осигурување во пензискиот систем

2.3 Институционална инфраструктура на капитално финансираното пензиско осигурување

2. Структура на капитално финансираното пензиско осигурување во Република Северна Македонија

Македонскиот пензиски систем претставува комбиниран систем од јавно, тековно финансирано и од приватно, капитално финансирано пензиско осигурување. Капитално финансираното пензиско осигурување се заснова врз принцип на капитализација на уплатените придонеси на име и за сметка на членот. Карактеристично за ова осигурување е тоа што средствата во него се приватно и конкурентно управувани од страна на пензиски друштва. Важни обележја на капитално финансираното пензиско осигурување се правото на личен избор, правото на преносливост на средствата, како и обезбедувањето на висок степен на транспарентност.

Во РСМ, постојат три пензиски друштва кои управуваат со по еден задолжителен и со по еден доброволен пензиски фонд.

2.1 Опис на пензискиот систем

Македонскиот пензиски систем е дел од социјалното осигурување на Република Северна Македонија (РСМ) и ја има следната структура:

- Осигурување врз основа на генерациска солидарност (т.н. прв столб),
- Задолжително капитално финансирано пензиско осигурување (т.н. втор столб),
- Доброволно капитално финансирано пензиско осигурување (т.н. трет столб).

Оваа структура е резултат на темелната реформа на пензискиот систем, која беше подготвувана повеќе години, а нејзината законска рамка е воспоставена во 2000 година. Постојат четири закони и голем број подзаконски акти, кои го уредуваат пензискиот систем во РСМ. Тоа се: Законот за пензиското и инвалидското осигурување, Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување, Законот за доброволно капитално финансирано пензиско осигурување, Законот за исплата на пензии и пензиски надоместоци од капитално финансирано пензиско осигурување и поголем број на подзаконски акти кои ја доразработуваат соодветната област.

Пензискиот систем во РСМ има историја на долгогодишно постоење, голема опфатност на работната сила и обезбедување пензии за осигурените лица. Но социо-економските промени во РСМ, на почетокот од 90-тите години, имаа влијание врз пензискиот систем, кој се соочи со финансиски тешкотии во своето работење. Тие беа предизвикани од неповолните движења во стопанството кои влијаеја врз намалување на бројот на активните осигуреници и на намалена наплата на придонеси, од една страна, и на зголемување на бројот на пензионери, од друга страна. Трошоците за пензии бележеа континуиран раст.

Друг фактор што има силно влијание врз пензискиот систем, е демографскиот фактор. Имено, стареењето на населението, што е светски тренд, значи дека луѓето живеат сè подолго поради подобрите услови за живот и подобрите здравствени услуги, а едновременно се намалува бројот на новороденчиња, т.е. на млади лица. Како резултат на овој фактор, учеството на возрасните лица во вкупното население е сè поголемо.

Ваквите демографски движења во пензискиот систем предизвикуваат појава на зголемен број пензионери и подолготрајно користење на пензијата, а намалување на бројот на осигуреници. За систем со тековно финансирање многу е значаен соодносот помеѓу осигурениците и пензионерите, бидејќи со придонесите од постојните осигуреници се исплаќаат пензиите за постојните пензионери. Актуарските проекции, изработени при подготовката на реформата на пензискиот систем, покажаа дека може да се очекува овие фактори да имаат големо негативно влијание врз солвентноста на Фондот на ПИОСМ, на долг рок, односно, без реформи, системот би функционирал со изразен дефицит што брзо и значително ќе се зголемува.

Со цел пресретнување на овие очекувани состојби, беше спроведена темелна реформа на пензиското и инвалидското осигурување во нашата држава, со која се воведо тристолбен пензиски систем, со комбиниран начин на финансирање на идните пензии и со диверзификација на демографските и економските ризици, со цел обезбедување сигурна пензија за сегашните и идни генерации пензионери и долгорочна финансиска стабилност на пензискиот систем.

Првиот столб се финансира на тековна основа (PAYG), што значи дека со придонесите од постојните осигуреници се исплаќаат пензиите на сегашните пензионери. Овој столб функционира на принципот на т.н. дефинирани пензии, односно преку него се обезбедуваат пензии според однапред утврдена формула за пресметка на пензијата. Од првиот столб се исплаќа дел од старосната пензија, инвалидска пензија, семејна пензија, како и најнизок износ на пензија.

Вториот и третиот столб претставуваат капитално финансирано пензиско осигурување во кое се врши капитализација на уплатените придонеси на име и за сметка на членот. Овие два столба функционираат на принципот на т.н. дефинирани придонеси, односно кај нив, однапред е определено нивото на придонес што се уплаќа, додека пензијата се утврдува отпосле, во зависност од акумулираниот износ. Од вториот столб се исплаќа дел од старосната пензија. Од третиот столб се обезбедува финансиска заштита/надоместок за време на старост, инвалидност и во случај на смрт на осигуреникот.

Со воспоставувањето на повеќестолбен пензиски систем како комбиниран систем од јавно, тековно финансирано и од приватно, капитално финансирано пензиско осигурување во РСМ, се очекува да се обезбедат долгорочна стабилност на системот и сигурност во остварувањето на правата од пензиското и инвалидското осигурување, преку остварување долгорочни придобивки за индивидуалните лица кои учествуваат во пензискиот систем, за самиот пензиски систем, како и дополнителни ефекти врз економијата. Имено, од аспект на индивидуалните лица, се обезбедува поголема сигурност во остварувањето на пензијата која ќе се финансира од повеќе извори, така што се врши поделба на ризиците. Во исто време, со реформата се постигнуваат поголема транспарентност и информираност на членовите на пензиските фондови. Реформата треба да води кон воспоставување солвентен пензиски систем како и зголемување на заштедите и поттикнување на инвестирањето на населението и поттик на економскиот раст.

2.2 Улогата на капитално финансираното пензиско осигурување во пензискиот систем

Капитално финансираното пензиско осигурување радикално се разликува од тековното финансирано пензиско осигурување и во поглед на третманот и евиденцијата на уплатените придонеси и во поглед на утврдувањето и исплатата на пензијата. Во ова осигурување, секој член има индивидуална сметка на која се евидентираат неговите средства и се обезбедуваат тесна поврзаност и зависност помеѓу обемот на платените придонеси и идните пензии што ќе ги остварува секое лице. Овој начин на осигурување е заснован врз принцип на акумулирање средства од придонеси на индивидуални сметки, кои понатаму се инвестираат и остварениот принос од инвестициите, намален за трошоците на работењето на системот, во целост се додава на средствата акумулирани на индивидуалните сметки. Идната пензија зависи од акумулираните средства на индивидуалната сметка и од очекуваното траење на животот при пензионирање, односно очекуваниот период на користење на пензијата. Значајно е да се истакне дека ова пензиско штедење е долгорочно штедење, во чиј тек се случува постепено, но континуирано зголемување на заштедите, поради што, на почетокот, додека осигуреникот е млад, заштедите се мали, но во иднина, кога осигуреникот ќе ја достигне возраста на пензионирање, заштедите стануваат значително поголеми.

Карактеристично за ова осигурување е тоа што средствата во него се приватно и конкурентно управувани, така што уплатените придонеси се инвестираат од страна на специјализирани лиценцирани пензиски друштва кои управуваат со пензиски фондови. На овој начин, се обезбедува економските цели да ја одредат инвестициската стратегија, создавајќи можност за максимирање на целокупниот принос во интерес на членовите. Диверзификацијата на ризиците на инвестициите (вклучувајќи ја и меѓународната диверзификација) е една од поважните карактеристики на овој систем.

Понатаму, важни обележја на капитално финансираното пензиско осигурување се правото на личен избор и иницијативата на индивидуалното лице. На сите вработени, пред 1 јануари 2003 година, им беше дадена можност да одлучат дали ќе се вклучат во вториот столб на пензискиот систем и да одберат во кој задолжителен пензиски фонд сакаат да членуваат, додека сите нововработени лица по 1 јануари 2003 година имаа можност да одберат задолжителен пензиски фонд по сопствен избор. Исто така со измените на Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување од декември 2018 година, на членовите на задолжителните пензиски фондови кои доброволно се вклучија во втор столб (вработени по прв пат пред 1.1.2003 година) и кои се родени пред 1.1.1967 година, им беше дадена можност да изберат да го прекинат или продолжат членството во вториот пензиски столб. Сите нововработени лица по 1 јануари 2019 година кои на датумот на пристапување во задолжителното пензиско и инвалидско осигурување имаат возраст помала од 40 години имаат можност да одберат задолжителен пензиски фонд по сопствен избор. Потоа, членувањето во доброволните пензиски фондови е по сопствен избор на индивидуалното лице или преку учество во професионална пензиска шема, финансирана од страна на работодавец, или од здружение на граѓани.

Преносливоста (портабилноста) на средствата е, исто така, значајно право во еден систем на капитално финансирано пензиско осигурување. Сите членови, на задолжителен или на доброволен пензиски фонд, имаат право на премин од еден во друг пензиски фонд, при што се пренесуваат и нивните заштедени средства. И во случај на учество во професионална пензиска шема, лицето има право, при премин кај друг осигурител, да ги пренесе заштедените средства или во друга професионална пензиска шема или на доброволна индивидуална сметка.

Капитално финансираното пензиско осигурување обезбедува висок степен на транспарентност, што претставува една од неговите најважни карактеристики и корисна новост во пензискиот систем. Друштвата имаат законска обврска, најмалку еднаш годишно, да ги информираат, во писмена форма, членовите и пензионираните членови на пензискиот фонд, за состојбата на средствата на нивните индивидуални сметки, со доставување на т.н. „зелен плик“, со извештај за пензиска заштеда. Зелениот плик, исто така, содржи податоци за инвестирањето на пензискиот фонд, за наплатените надоместоци и за остварениот принос на пензискиот фонд.

2.3 Институционална инфраструктура на капитално финансираното пензиско осигурување

Институциите кои учествуваат во тристолбниот пензиски систем се:

- Министерство за труд и социјална политика – надлежно за креирање и водење на политиката на пензиското и инвалидското осигурување и за вршење надзор во спроведувањето на законитоста на ова осигурување
- Агенција за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување – регулаторна и супервизорска институција во капитално финансираното пензиско осигурување. МАПАС наплатува надоместок од пензиските друштва, којшто се пресметува како процент од придонесите уплатени во пензиските фондови. За 2021 година, овој процент изнесуваше 0,8%.
- Пензиско друштво – акционерско друштво, основано од финансиски институции со голем капитал и искуство, чија единствена дејност е управување со средствата на пензиските фондови. Во реформираниот пензиски систем има можност за основање три вида друштва:
 - о Друштво за управување со задолжителни пензиски фондови,
 - о Друштво за управување со доброволни пензиски фондови,
 - о Друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови.
- Чувар на имотот на пензиски фонд – безбедно ги чува средствата на пензискиот фонд на посебна сметка, издвоени од средствата на друштвото.
- Управа за јавни приходи – врши централизирана наплата на придонесите и до Фондот на ПИОСМ ги доставува вкупните придонеси за пензиско и инвалидско осигурување
- Фонд на пензиското и инвалидското осигурување на Северна Македонија врши распределба на придонесите за пензиско осигурување меѓу првиот и вториот столб и врши пренос на придонесите и соодветните податоци за членовите, во избраните задолжителни пензиски фондови од вториот столб. Секое друштво кое управува со задолжителен пензиски фонд има обврска да плаќа месечен надоместок на Фондот на ПИОСМ во износ од 0,1% од секој уплатен придонес во претходниот месец во задолжителниот пензиски фонд со кој управува.

Пензиско друштво е акционерско друштво што се основа и работи во согласност со Законот за трговски друштва и Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување, или со Законот за доброволно капитално финансирано пензиско осигурување. Пензиско друштво се основа врз основа на дозвола од МАПАС и управува со пензиски фонд врз основа на одобрение за управување со пензиски фонд. Друштво за управување со задолжителни пензиски фондови се основа и управува само со задолжителни пензиски фондови, друштво за управување со доброволни пензиски фондови се основа и управува само со доброволни пензиски фондови, а друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови се основа и управува со задолжителни и со доброволни пензиски фондови. Друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови треба да има основна главнина во висина од најмалку 1,8 милиони евра во денарска противвредност според средниот курс на Народна банка на РСМ, друштво за управување со задолжителни пензиски фондови треба да има основна главнина од најмалку 1,5 милиони евра и друштво за управување со доброволни пензиски фондови треба да има основна главнина од најмалку 0,5 милиони евра. Во случај на зголемување на средствата на задолжителниот и/или на доброволниот пензиски фонд со кој управува пензиското друштво, друштвото е должно да ја зголеми главнината во согласност со законските одредби. Единствена дејност на пензиското друштво е управување со пензиски фондови, нивно претставување пред трети лица и активности кои директно произлегуваат од вршењето на работата на управување со пензиски фондови. Основни одговорности и активности на пензиското друштво се: зачленување, управување со средства, управување со ризици и контролни механизми за ублажување на ризиците, администрација и водење евиденција, почитување на законските и подзаконските акти, редовно известување на членовите, на јавноста и на МАПАС, исплата на програмирани повлекувања на пензионирани членови, итн. Пензиското друштво работи во согласност со правилата за добро корпоративно управување на друштвото и има фидуцијарна должност да работи единствено во корист на интересите на членовите и на пензионираниите членови на пензискиот фонд со кој управува, која треба да ја спроведува со примена на високи стандарди на етика и интегритет и без конфликт на интереси. За вршење на овие функции, пензиските друштва, во согласност со закон, наплатуваат три вида надоместок. (Повеќе детали за надоместоците има во поглавјата 5.7 и 6.7.)

Пензиски фонд (задолжителен или доброволен) претставува отворен инвестициски фонд, што се основа и работи во согласност со Законот за инвестициски фондови, доколку со Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување, или со Законот за доброволно капитално финансирано пензиско осигурување, поинаку не е уредено. Задолжителниот пензиски фонд го сочинуваат придонесите и средствата на членовите, средствата на пензионираниите членови и приносите од инвестираните придонеси и средства, намалени за надоместоците што се наплатуваат од задолжителниот пензиски фонд. Доброволниот пензиски фонд го сочинуваат доброволните придонеси, уплатени во име

и за сметка на членовите, средствата на членовите, средствата на пензионираните членови и приносите од инвестираните придонеси и средства, намалени за надоместоците што се наплатуваат од доброволниот пензиски фонд. Сопственици на пензискиот фонд се неговите членови и пензионирани членови, а нивните поединечни сопственички права се определени од износот на средствата на нивните сметки. Средствата на пензискиот фонд не можат да бидат предмет на побарувања, ниту врз тие средства може да биде спроведено извршување од страна на, или од името на, доверителите на пензиското друштво што управува со тој пензиски фонд.

Во 2005 година, МАПАС, по пат на меѓународен јавен тендер, издаде две дозволи за основање друштва, со што беа основани две друштва за управување со пензиски фондови, а во 2009 година, МАПАС, на постојните две друштва за управување со задолжителни пензиски фондови, им издаде дозволи за вршење дејност – управување со доброволен пензиски фонд и одобренија за управување со доброволен пензиски фонд. Во текот на 2017 година и првата половина на 2018 година се спроведе процес на продажба на Акционерското друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови “НЛБ Нов Пензиски фонд” Скопје односно се изврши пренос на 100% од акциите издадени од НЛБ Нов пензиски фонд АД Скопје² на Позаваровалница Сава д.д Љубљана, Република Словенија. Во јуни 2018 година, МАПАС даде одобрение за промена на називот на друштвото Акционерско друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови “НЛБ Нов пензиски фонд” Скопје во Друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови Сава пензиско друштво а.д. Скопје, даде одобрение за промена на називот на пензискиот фонд Отворен задолжителен пензиски фонд – „НЛБ Пензиски фонд“ Скопје во Отворен задолжителен пензиски фонд Сава пензиски фонд и даде одобрение за промена на називот на пензискиот фонд Отворен доброволен пензиски фонд – „НЛБ Пензија плус“ Скопје во Отворен доброволен пензиски фонд Сава пензија плус. Во 2019 година беше основано трето пензиско друштво. Имено, на крајот на март 2019 година, МАПАС издаде дозвола за основање на друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови на Заваровалница Триглав ДД Љубљана, Република Словенија и одобрение за управување со задолжителен пензиски фонд и одобрение за управување со доброволен пензиски фонд.

Заклучно со 31.12.2021 година, во РСМ, постојат три пензиски друштва кои управуваат со по еден задолжителен и со по еден доброволен пензиски фонд како што е прикажано во табела 2.1.

Табела 2.1. Пензиски друштва и пензиски фондови во РСМ

Друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови Сава пензиско друштво а.д. Скопје	КБ Прво друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови АД Скопје	Друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови ТРИГЛАВ ПЕНЗИСКО ДРУШТВО АД Скопје
кое управува со:	кое управува со:	кое управува со:
- Отворен задолжителен пензиски фонд Сава пензиски фонд - Отворен доброволен пензиски фонд Сава пензија плус	- КБ Прв отворен задолжителен пензиски фонд – Скопје - КБ Прв отворен доброволен пензиски фонд – Скопје	- Триглав отворен задолжителен пензиски фонд – Скопје - Триглав отворен доброволен пензиски фонд – Скопје
Чувар на имот на пензиските фондови: НЛБ банка АД Скопје	Чувар на имот на пензиските фондови: Шпаркасе Македонија АД Скопје	Чувар на имот на пензиските фондови: Комерцијална банка АД Скопје
Акционер:	Акционери:	Акционер:
Позаваровалница Сава д.д Љубљана, Република Словенија - 100% учество во главнината на друштвото	- Скупина Прва заваровалниски холдинг ДД Љубљана, Република Словенија - 51% учество во главнината на друштвото - Комерцијална банка АД Скопје, Република Северна Македонија - 49% учество во главнината на друштвото	Заваровалница Триглав ДД Љубљана, Република Словенија – 100% учество во главнината на друштвото.
Основачкиот капитал :	Основачкиот капитал:	Основачкиот капитал:
2,1 милиони евра.	1,8 милиони евра.	3 милиони евра.

Едно од пензиските друштва имаа комбинација на домашни (49% учество) и странски (51% учество) акционери, додека две пензиски друштва имаат единствен странски акционер (100% учество). Акционерите на трите пензиски друштва се наведени во табела 2.1.

²Акционери на Акционерското друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови “НЛБ Нов пензиски фонд” Скопје беа Нова Љубљанска банка, ДД, Љубљана, Република Словенија која учествуваше со 51% во главнината на друштвото и НЛБ банка АД Скопје, Република Северна Македонија која учествуваше со 49% во главнината на друштвото

Средствата на пензискиот фонд се целосно одвоени од средствата на друштвото што управува со тој фонд и се чуваат кај банка чувар на имот. Оваа сегрегација на средствата е од исклучителна важност со цел да се постигнат висок степен на сигурност на средствата и дополнителна контрола на трансакциите со средствата на пензискиот фонд. Функцијата – чувар на имот, и за задолжителните и за доброволните пензиски фондови, ја вршат деловни банки кои ги исполнуваат законските услови и со кои друштвото има склучено договори за чување на имотот на пензиските фондови. Трите пензиски друштва имаат избрано чувар на имот за двата пензиски фонда со кои тие управуваат, како што е прикажано во табела 2.1.. За својата функција на чување на имотот на задолжителните и доброволните пензиски фондови, чуварите на имот наплатуваат надоместок од пензиските друштва. Надоместоците се пресметуваат како процент од средствата на пензиските фондови, во согласност со склучените договори за чување на имот на пензиските фондови. Во табела 2.2. е даден преглед на надоместоците коишто ги наплаќаат чуварите на имот од пензиските друштва во 2021 година.

Табела 2.2. Надоместоци коишто ги наплаќаат чуварите на имот од пензиските друштва за чување на имот на пензиските фондови

За задолжителни пензиски фондови	Износ (на годишно ниво)	За вредност на средствата (во милиони евра)	Датум на примена
Шпаркасе Македонија АД Скопје како чувар на имот на КБПз		0,034%	3 октомври 2020 г.
		0,032%	3 октомври 2021 г.
		0,030%	3 октомври 2022 г.
НЛБ Банка АД Скопје како чувар на имот на САВАЗ	0,058%	до 100	4 април 2019 г.
	0,055%	над 100 до 200	
	0,050%	над 200 до 300	
	0,048%	над 300 до 400	
	0,040%	над 400 до 500	
	0,037%	над 500 до 600	
	0,035%	над 600 до 700	
	0,032%	над 700 до 800	
	0,029%	над 800 до 900	
	0,025%	над 900 до 1000	
	0,024%	над 1000	
Комерцијална банка АД Скопје како чувар на имот на ТРИГЛАВз	0,050%	до 50	1 април 2019 г.
	0,041%	над 50 до 100	
	0,038%	над 100 до 200	
	0,035%	над 200 до 300	
	0,033%	над 300 до 400	
	0,028%	над 400 до 500	
	0,026%	над 500 до 600	
	0,025%	над 600 до 700	
	0,023%	над 700 до 800	
	0,020%	над 800 до 900	
	0,018%	над 900 до 1000	
	0,017%	над 1000	
За доброволни пензиски фондови	Износ (на годишно ниво)	За вредност на средствата (во милиони евра)	Датум на промена
Шпаркасе Македонија АД Скопје како чувар на имот на КБПд		0,06%	3 октомври 2018 г.
НЛБ Банка АД Скопје како чувар на имот на САВАд	0,180%	до 50	4 април 2019 г.
	0,144%	над 50	
Комерцијална банка АД Скопје како чувар на имот на ТРИГЛАВд	0,050%	до 50	1 април 2019 г.
	0,041%	над 50 до 100	
	0,038%	над 100 до 200	
	0,035%	над 200 до 300	
	0,033%	над 300 до 400	
	0,028%	над 400 до 500	
	0,026%	над 500 до 600	
	0,025%	над 600 до 700	
	0,023%	над 700 до 800	
	0,020%	над 800 до 900	
	0,018%	над 900 до 1000	
	0,017%	над 1000	

3

Измени и дополнувања на законските
и подзаконските акти кои го уредуваат
капитално финансираното пензиско
осигурување

3. Измени и дополнувања на законските и подзаконските акти кои го уредуваат капитално финансираното пензиско осигурување

Во насока на унапредување и прецизирање или поедноставување на одредени постапки во 2021 година, беа донесени измени на правилниците кои ги уредуваат областите на лиценцирање, на членство во втор столб и трет столб, инвестирање на средствата на пензиските фондови, итн.

Притоа, серегулираше можноста за дигитално склучување на договор за членство во задолжителен/доброволен пензиски фонд и можноста за електронска комуникација помеѓу пензиските друштва и МАПАС. Потоа, во насока на зголемување на бројот на дозволени инструменти за инвестирање и проширување на инвестицискиот универзум, се намалија определени ограничувања за инвестирање на средствата на пензиските фондови, се намали нивото на бараниот кредитен рејтинг за квалитет на сите инструменти и се утврди најниското ниво на рејтинг во границите на законот односно рејтинг препорачлив за инвестирање според меѓународни кредитни рејтинг агенции. Со оваа измена се проширија можностите за инвестирање во дополнителни инструменти во РСМ и во држави членки на ОЕЦД или ЕУ.

Во текот на 2021 година, донесени се по една измена на Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување, на Законот за доброволно капитално финансирано пензиско осигурување и на Законот за исплата на пензии и пензиски надоместоци од капитално финансирано пензиско осигурување. Од друга страна, во текот на 2021 година, Советот на експерти на МАПАС донесе девет правилници, односно измени на правилници, коишто се однесуваат на задолжителното и/или на доброволното капитално финансирано пензиско осигурување.

Имено, Собранието на Република Северна Македонија донесе три измени на законите коишто се однесуваат на капитално финансираното пензиско осигурување и тоа:

1. Закон за изменување и дополнување на Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување („Службен весник на РСМ“ бр.103/2021 од 10.5.2021 г.),
2. Закон за изменување и дополнување на Законот за доброволно капитално финансирано пензиско осигурување („Службен весник на РСМ“ бр.103/2021 од 10.5.2021 г.) и
3. Закон за изменување и дополнување на Законот за исплата на пензии и пензиски надоместоци од капитално финансираното пензиско осигурување за време на вонредна состојба („Службен весник на РСМ“ бр.103/2021 од 10.5.2021 г.).

Со измените на законите се изврши усогласување со Законот за прекршоците, односно се намалија глобите и беше пропишан распон во изрекувањето на глобите. Исто така, се прецизираа надлежност на судот и на Комисија за одлучување по прекршок, за водење на постапка и за изрекување на прекршочни санкции.

Во текот на 2021 година МАПАС изготви измени и дополнувања на постојните подзаконски акти кои се однесуваат на задолжителното и/или на доброволното капитално финансирано пензиско осигурување и тоа:

1. Правилник за измена и дополнување на Правилникот за лиценцирање на пензиски друштва („Службен весник на РСМ“ бр.98/2021 од 4.5.2021 г.);
2. Правилник за изменување и дополнување на Правилникот за начинот и постапката за давање на одобренија на измените на документите поднесени при лиценцирање („Службен весник на РСМ“ бр.160/2021 од 14.7.2021 г.);
3. Правилник за изменување и дополнување на Правилникот за начинот и постапката за избор на член на управен одбор и на надзорен одбор на пензиско друштво („Службен весник на РСМ“ бр.160/2021 од 14.7.2021 г.);
4. Правилник за измена и дополнување на Правилникот за членство во задолжителен пензиски фонд („Службен весник на РСМ“ бр.212/2021 од 10.9.2021 г.);
5. Правилник за измена и дополнување на Правилникот за членство во доброволен пензиски фонд („Службен весник на РСМ“ бр.212/2021 од 10.9.2021 г.);
6. Правилник за измена на Правилникот за начинот и постапката на маркетинг на пензиски фондови („Службен весник на РСМ“ бр.253/2021 од 11.11.2021 г.);
7. Правилник за измена и дополнување на Правилникот за инвестирање на средствата на задолжителните пензиски фондови („Службен весник на РСМ“ бр. 274/2021 од 10.12.2021 г.);
8. Правилник за измена и дополнување на Правилникот за инвестирање на средствата на доброволните пензиски фондови („Службен весник на РСМ“ бр. 274/2021 од 10.12.2021 г.) и
9. Правилник за формата и содржината на прекршочниот платен налог („Службен весник на РСМ“ бр.5/2022 од 5.1.2022 г.).

Измените на правилниците беа извршени заради прецизирање на одредени постапки и усогласувања со измени на релевантните акти. Со измената на Правилникот за лиценцирање на пензиски друштва се отвара можноста на пазарот на управување со пензиски фондови да се вклучат и правни лица кои имаат искуство во управување со средства во поширока смисла на зборот (инвестициски фондови, банки и други финансиски институции). Со измената на Правилникот за начинот и постапката за давање на одобренија на измените на документите поднесени при лиценцирање и Правилникот за начинот и постапката за избор на член на управен одбор и на надзорен одбор на пензиско друштво и Правилникот за начинот и постапката на маркетинг на пензиски фондови, се врши усогласување на одредбите од овие правилници со Законот за електронски документи, електронска идентификација и доверливи услуги. На овој начин се забрзува комуникацијата помеѓу пензиските друштва и МАПАС во процесот на информирање на МАПАС и со тоа се подобрува ефикасноста и ефективностa на процесите. Потоа, со измените на Правилникот за членство во задолжителен пензиски фонд и Правилникот за членство во доброволен пензиски фонд се пропиша можноста за дигитално склучување на договор за членство во задолжителен/доброволен пензиски фонд и се овозможи комуникацијата помеѓу пензиско друштво и МАПАС да се одвива и во електронска форма согласно Законот за електронски документи, електронска идентификација и доверливи услуги. Со измената на Правилникот за инвестирање на средствата на доброволните пензиски фондови и Правилникот за инвестирање на средствата на задолжителни пензиски фондови, се намалија ограничувањата за инвестирање на средствата на пензиските фондови во насока на зголемување на бројот на дозволени инструменти за инвестирање и проширување на инвестицискиот универзум. Исто така се намали нивото на бараниот кредитен рејтинг за квалитет на сите инструменти и се утврди најниското ниво на рејтинг во границите на законот односно рејтинг препорачлив за инвестирање според меѓународни кредитни рејтинг агенции. Со оваа измена се прошируваат можностите за инвестирање во дополнителни држави членки на ОЕЦД или ЕУ. Со донесувањето на Правилникот за формата и содржината на прекршочниот платен налог се пропиша формата и содржината на прекршочниот платен налог во постапката за порамнување која ја спроведуваат овластените лица на Агенцијата.

Во текот на 2021 година МАПАС ги ажурираше постојните и изготви нови, и ги донесе и следните упатства:

1. Упатство за користење на порталот за размена на документи помеѓу пензиските друштва и МАПАС (мај 2021 г.);
2. Техничко упатство за дефинирање на формати на податоци и размена на датотеки за Модул Придонеси во задолжително капитално финансирано пензиско осигурување (април 2021 г.) и
3. Техничко упатство за дефинирање на формати на податоци и размена на датотеки за Модул Членство во задолжително капитално финансирано пензиско осигурување (април 2021 г.).

Податоци за финансиското работење на пензиските друштва

4

Приходи и трошоци на пензиските друштва за 2021 г. 4.1

Финансиски резултат на пензиските друштва 4.2

Главнина, основна главнина и сопствени
средства на пензиските друштва 4.3

Индикатори 4.4

4. Податоци за финансиското работење на пензиските друштва

Сава пензиско друштво а.д. Скопје и КБ Прво пензиско друштво АД Скопје и во 2021 година, остварија позитивен финансиски резултат. Двете пензиски друштва ја завршија 2021 година со нето-добивка и остварија вкупна сеопфатна добивка и тоа, Сава пензиско друштво а.д. Скопје во износ од околу 106 милиони денари и КБ Прво пензиско друштво АД Скопје во износ од околу 160 милиони денари. ТРИГЛАВ ПЕНЗИСКО ДРУШТВО АД Скопје бележи негативен финансиски резултат и во третата година од своето работење. Пензиските фондови со коишто управува ова друштво располагаат со релативно мал број на членови и средствата се од помал обем што влијае на помалиот износ на приходи од една страна, а од друга страна има значителни трошоци за управување со друштвото и фондовите.

4.1 Приходи и трошоци на пензиските друштва за 2021 г.

Пензиските друштва за своето финансиско работење изготвуваат финансиски извештаи, во согласност со Законот за трговски друштва, со Правилникот за формата и содржината на финансиските извештаи на пензиското друштво и со Правилникот за водење сметководство и важечките меѓународни сметководствени стандарди. Податоците, врз основа на кои се правени анализите во оваа глава, се од неревидираните годишни финансиски извештаи на трите пензиски друштва, заклучно со 31.12.2021 година.

За вршење на единствената дејност – управување со средствата на пензиски фондови, пензиските друштва се финансираат преку законски утврдени надоместоци, односно наплатуваат надоместок од придонеси, надоместок од средства на пензиските фондови и надоместок за премин. Исто така, пензиските друштва имаат и финансиски приходи како резултат на вложување на слободните парични средства во депозити и хартии од вредност, кои се дозволени во согласност со Законот за доброволно капитално финансирано пензиско осигурување. Приходите на трите пензиски друштва за 2021 година се дадени во табела 4.1.

(во денари)

Табела 4.1. Приходи на пензиските друштва за 2021 г.

Основ	САВА		КБ Прво		ТРИГЛАВ	
Приходи од управување со задолжителниот пензиски фонд						
Надоместок од придонеси	89.020.848	31,25%	96.444.642	29,78%	8.271.749	45,55%
Надоместок од средства	159.814.930	56,10%	181.009.705	55,90%	6.910.074	38,05%
Надоместок од премин	925	0,00%	2.776	0,00%	6.548	0,04%
Вкупно приходи од управување со зпф	248.836.703	87,35%	277.457.123	85,68%	15.188.371	83,64%
Приходи од управување со доброволниот пензиски фонд						
Надоместок од придонеси	4.572.944	1,61%	5.824.524	1,80%	51.404	0,28%
Надоместок од средства	12.572.735	4,41%	11.580.706	3,58%	5.741	0,03%
Надоместок од премин	1.232	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Вкупно приходи од управување со дпф	17.146.911	6,02%	17.405.230	5,37%	57.145	0,31%
Финансиски приходи	17.659.611	6,20%	28.598.931	8,83%	2.361.392	13,00%
Останати приходи на друштвото	1.217.900	0,43%	358.094	0,11%	551.659	3,04%
Вкупно приходи	284.861.125	100,00%	323.819.378	100,00%	18.158.567	100,00%

(во денари)

Табела 4.2. Трошоци на пензиските друштва за 2021 г.*

Основ	САВА		КБ Прво		ТРИГЛАВ	
Трошоци за управување со задолжителниот пензиски фонд						
Трошоци за агенти на друштвото	1.180.164	0,70%	1.267.809	0,87%	7.723.842	13,65%
Трошоци за маркетинг	15.019.723	8,95%	10.733.387	7,33%	4.844.331	8,56%
Трошоци за трансакции	103.216	0,06%	0	0,00%	0	0,00%
Трошоци за МАПАС	35.588.836	21,21%	38.557.046	26,32%	3.312.371	5,86%
Трошоци за чувар на имот	14.619.672	8,71%	16.842.777	11,50%	971.443	1,72%
Трошоци за Фондот на ПИОСМ	4.417.063	2,63%	4.820.001	3,29%	403.739	0,71%
Останати трошоци од управување со фондот	1.155.327	0,69%	1.211.330	0,83%	1.223.181	2,16%
Вкупно трошоци за управување со зпф	72.084.001	42,97%	73.432.350	50,12%	18.478.907	32,67%

Трошоци за управување со доброволниот пензиски фонд						
Трошоци за агенти на друштвото	4.221.540	2,52%	1.818.198	1,24%	19.769	0,03%
Трошоци за маркетинг	815.631	0,49%	868.747	0,59%	12.399	0,02%
Трошоци за трансакции	68.406	0,04%	0	0,00%	0	0,00%
Трошоци за МАПАС	1.532.823	0,91%	1.714.967	1,17%	11.406	0,02%
Трошоци за чувар на имот	2.286.216	1,36%	772.843	0,53%	1.032	0,00%
Останати трошоци од управување со фондот	62.389	0,04%	389.448	0,27%	3.131	0,01%
Вкупно трошоци за управување со дпф	8.987.005	5,36%	5.564.203	3,80%	47.737	0,08%
Трошоци од управување со друштвото						
Плати и надоместоци за вработените	52.521.787	31,31%	37.268.570	25,44%	18.847.988	33,32%
Трошоци за услуги	14.250.045	8,49%	7.363.414	5,03%	11.721.608	20,72%
Трошоци за сировини и други материјали	1.338.622	0,80%	946.891	0,65%	691.502	1,22%
Амортизација	2.159.548	1,29%	4.080.690	2,79%	3.106.868	5,49%
Финансиски расходи	1.759.228	1,05%	10.860.912	7,41%	0	0,00%
Останати трошоци од работењето	13.865.381	8,27%	6.635.793	4,53%	4.303.244	7,61%
Резервирања за трошоци и ризици	793.899	0,47%	355.470	0,24%	-632.177	-1,12%
Вкупно трошоци од управување со друштвото	86.688.510	51,67%	67.511.740	46,08%	38.039.033	67,25%
Вкупно трошоци	167.759.516	100,00%	146.508.293	100,00%	56.565.677	100,00%

* За трошоците, податоците кои не можат да се одделат, по задолжителен и доброволен пензиски фонд, пензиското друштво како пондер за одделување го употребува бројот на членови во задолжителниот, односно во доброволниот пензиски фонд.

При вршење на нивната единствена дејност, пензиските друштва имаат трошоци, генерално, за управување со средствата на пензиските фондови, за проценка на средствата, зачленување, водење сметки на членовите и за известување на членовите како и за плаќање на надоместоците за МАПАС, за Фондот на ПИОСМ и за чуварот на имот и за покривање трошоци поврзани со работењето на пензиските друштва. Трошоците на пензиските друштва се поделени во три групи: трошоци за управување со задолжителниот пензиски фонд, трошоци за управување со доброволниот пензиски фонд и трошоци од управување со друштвото. Трошоците на трите пензиски друштва, во 2021 година, се прикажани во табела 4.2.

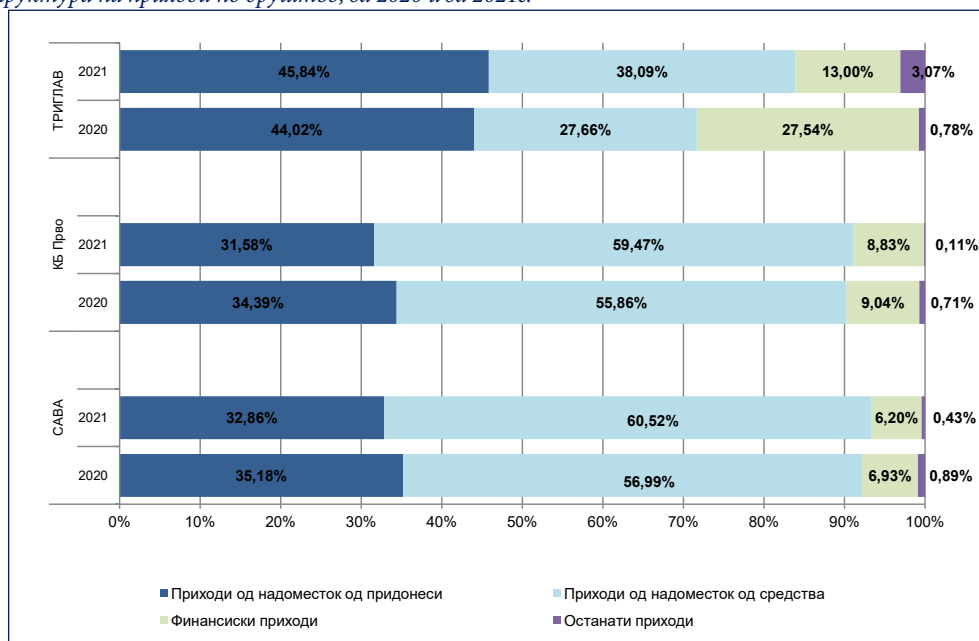
Во рамките на приходната страна и кај САВА и кај КБ Прво се забележува пораст на вкупните приходи во 2021 година во однос на 2020 година и тоа од околу 10% кај САВА и 13% кај КБ Прво. Притоа, најголем дел од приходите на САВА и КБ Прво, во 2021 година, потекнува од надоместоците од средства од задолжителните и од доброволните пензиски фондови (околу 61% кај САВА и 59% кај КБ Прво), по што следи надоместокот од придонеси во задолжителните и во доброволните пензиски фондови (околу 33% кај САВА и 32% кај КБ Прво). Во однос на претходната година, процентуалното учество на приходите од надоместоците од придонеси, во вкупните приходи, и кај двете пензиски друштва се намалило и тоа за околу два процентни поени кај САВА и околу три процентни поени кај КБ Прво. Следствено процентуалното учество на приходите од надоместокот од средства се зголемило за околу четири процентни поени и кај САВА и кај КБ Прво. Во однос на 2020 година, процентуалното учество на финансиските приходи кај САВА се намалило за околу еден процентен поен додека кај КБ Прво останува приближно на исто ниво. Процентуалното учество на останатите приходи на друштвата е најмало (помало од 1%) и кај двете пензиски друштва.

Во рамките на расходната страна во 2021 година во однос на 2020 година и кај САВА и кај КБ Прво се забележува пораст на вкупните трошоци и тоа за околу 10% кај САВА и околу 12% кај КБ Прво. Притоа, кај САВА најголем дел од трошоците односно околу 52% од трошоците се однесуваат за работењето на друштвото во коишто најголеми се трошоците за плати и надоместоци за вработените, по што следат трошоците за услуги и останатите трошоци од работењето. Кај КБ Прво во 2021 година трошоците што се однесуваат на работењето на друштвото изнесуваат околу 46%. Повторно најголем дел од овие трошоци се однесуваат на трошоците за плати и надоместоци за вработените, па потоа на финансиски расходи и на трошоците за услуги. Останатите 54% од трошоците на КБ Прво се однесуваат на трошоците за управување со пензиските фондови. Кај САВА трошоците за управување со пензиските фондови изнесуваат околу 48%. Притоа, трошоците за маркетинг и агенти изнесуваат околу 13% од вкупните трошоци кај САВА и околу 10% од вкупните трошоци кај КБ Прво, што во споредба со претходната година значи дека и се зголемиле за два процентни поени кај САВА и за три процентни поени кај КБ Прво. Околу 35% од трошоците кај САВА и 43% од трошоците кај КБ Прво, се однесуваат на надоместоците за МАПАС, Фондот на ПИОСМ и за чуварите на имот.

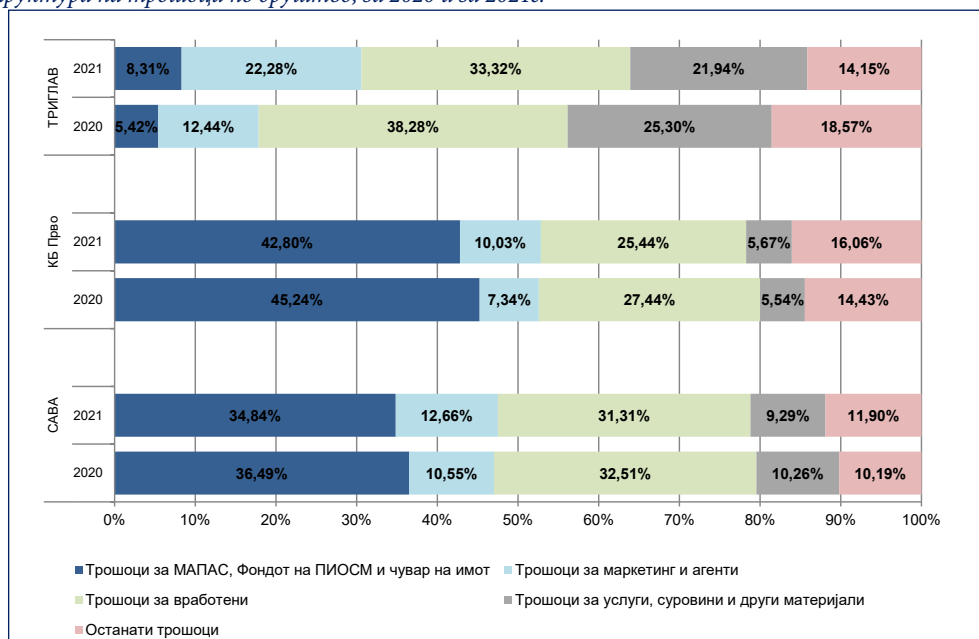
ТРИГЛАВ започна со активности на управување со пензиските фондови и со работи на маркетинг на задолжителен и доброволен пензиски фонд и испитување на јавното мислење од 1.4.2019 година. Триглав доброволен пензиски фонд – Скопје започна со работа на 1.3.2021 година. Видлива е разлика во износите и распределбите по основи на приходите и

трошоците во однос на САВА и КБ Прво кои работат шеснаесет години. Кај ТРИГЛАВ на приходната страна најголемо учество имаат приходите од надоместокот од придонеси односно околу 46% од вкупните приходи, додека приходите од надоместокот од средства имаат помало учество од околу 38%. Тоа е очекувано, бидејќи во првите години од работењето на фондот, средствата на задолжителниот и доброволниот пензиски фонд се од помал обем. Потоа, финансиските приходи имаат учество од околу 13% во вкупните приходи на ТРИГЛАВ, додека најмало е процентуалното учество на останатите приходи (околу 3%). Во однос на расходите најголем дел од трошоците односно околу 67% од трошоците се однесуваат за работењето на друштвото во коишто најголеми се трошоците за плати и надоместоци за вработените, по што следат трошоците за услуги и останатите трошоци од работењето. Трошоците за управување со пензиските фондови изнесуваат околу 33%. Притоа, трошоците за маркетинг и агенти изнесуваат околу 23% од вкупните трошоци. Околу 8% од трошоците се однесуваат на надоместоците за МАПАС, Фондот на ПИОСМ и за чуварите на имот и околу 14% се останати трошоци од управување со пензиските фондови.

Графикон 4.1. Структура на приходи по друштво, за 2020 и за 2021г.

Графикон 4.2. Структура на трошоци по друштво, за 2020 и за 2021г.

4.2 Финансиски резултат на пензиските друштва

САВА и КБ Прво и во 2021 година, остварија позитивен финансиски резултат. Двете пензиски друштва ја завршија 2021 година со нето-добивка (добивка по оданочување). КБ Прво има остварено поголема нето-добивка од САВА, што најмногу се должи на фактот дека КБ Прво има остварено повисоки приходи, а воедно има и помалку трошоци од САВА, за 2021 година. И двете пензиски друштва, во 2021 година, бележат поголема нето-добивка во споредба со 2020 година и тоа, САВА за 12% и КБ Прво за 14%. Исто така, двете пензиски друштва остварија вкупна сеопфатна добивка и тоа, САВА во износ од околу 106 милиони денари и КБ Прво во износ од околу 160 милиони денари. Акумулираната добивка (заклучно со 31.12.2021 година) на САВА изнесува околу 500 милиони денари и на КБ Прво изнесува околу 613 милиони денари. ТРИГЛАВ бележи негативен финансиски резултат и во третата година од своето работење. Во задолжителниот пензиски фонд со којшто управува ТРИГЛАВ сè уште членуваат релативно мал број на членови и средствата се од помал обем што влијае на помалиот износ на приходи од една страна, а од друга страна има значителни трошоци заради одржување на инфраструктурата на друштвото и вработените, трошоци за маркетинг, како и тековни трошоци за управување со фондот. Исто така, доброволниот пензиски фонд со којшто управува ТРИГЛАВ работи само десет месеци и располага со релативно мал број на членови и мал обем на средства. Подетални податоци за финансискиот резултат на пензиските друштва се прикажани во табела 4.3.

Табела 4.3. Финансиски резултат на пензиските друштва за 2021 г.

(во денари)

Опис*	САВА	КБ Прво	ТРИГЛАВ
Добивка / Загуба (за 2021 г.)	117.102.000	177.311.000	-38.407.000
Добивка / Загуба по оданочување (за 2021 г.)	109.470.000	159.659.000	-38.407.000
Вонредни расходи	0	0	0
Нето добивка (за 2021 г.)	109.470.000	159.659.000	-38.407.000
Друга сеопфатна добивка**	-3.510.000	0	0
Вкупна сеопфатна добивка***	105.960.000	159.659.000	-38.407.000
Акумулирана добивка / Пренесена загуба (заклучно со 31.12.2021 г.)	499.015.000	612.880.000	-51.302.000

*Податоците за друга сеопфатна добивка и за вкупна сеопфатна добивка се од ревидираните финансиски извештаи на пензиските друштва за 2021 година.

**Податокот за друга сеопфатна добивка вклучува неостварени добивки или загуби, кои не се прикажани во билансот на успех.

***Податокот за вкупна сеопфатна добивка ги вклучува нето-добивката и другата сеопфатна добивка.

4.3 Главнина, основна главнина и сопствени средства на пензиските друштва

Од големо значење за системот и за членовите е пензиските друштва да бидат силни и стабилни институции и да имаат адекватна основна главнина. Трите пензиски друштва треба да имаат основна главнина во висина од најмалку 1,8 милиони евра, во денарска противвредност, според средниот курс на Народна банка на РСМ. Во случај на зголемување на средствата на задолжителниот и/или на доброволниот пензиски фонд, со кој управува пензиското друштво, друштвото е должно да ја зголеми главнината, во согласност со законските одредби.

Основната главнина на пензиското друштво се уплатува само во парични средства. Со цел да се зголеми финансиската сила на пензиските друштва, не се дозволува основната главнина да потекнува од заеми и кредити и не може да биде оптоварена на било кој начин. Основната главнина на друштвото мора да потекнува од законски извори и да биде оданочена во согласност со прописите на РСМ и со прописите на земјата во која секој странски акционер е основан како правно лице.

Друштвото е должно, во секое време, да го одржува износот на главнината, но не помалку од една половина од износот на основната главнина. Друштвото е должно, во секое време, да одржува сопствени средства, во износ не помал од една половина од износот на основната главнина.

Табела 4.4. Главнина, основна главнина и сопствени средства на пензиските друштва

(во денари)

Опис	САВА	КБ Прво	ТРИГЛАВ
Главнина и резерви	686.062.786	766.930.266	94.744.722
Основна главнина	130.001.478	110.459.024	184.483.800
Вишок главнина над законски утврден минимум	13,61%	24,46%	71,17%
Сопствени средства*	601.707.613	710.020.125	80.648.643
Вишок (excess) сопствени средства над законскиот минимум**	126,77%	130,45%	45,71%

*Сопствените средства се пресметуваат во согласност со Правилникот за методологијата за пресметка на сопствените средства на пензиско друштво.

** Во согласност со законската обврска, САВА, од февруари 2021 година, е должно да одржува зголемена главнина во однос на основната главнина, т.е. главнина во износ од 8,8 милиони евра во денарска противвредност, поради тоа што висината на средствата на задолжителниот и на доброволниот пензиски фонд, со коишто управува, ја надминува висината од 700 милиони евра. Потоа, од ноември 2021 година, е должно да одржува зголемена главнина во однос на основната главнина, т.е. главнина во износ од 9,8 милиони евра во денарска противвредност, поради тоа што висината на средствата на задолжителниот и на доброволниот пензиски фонд, со коишто управува, ја надминува висината од 800 милиони евра.

КБ Прво, од март 2021 година, е должно да одржува зголемена главнина во однос на основната главнина, т.е. главнина во износ од 9,8 милиони евра во денарска противвредност, поради тоа што висината на средствата на задолжителниот и на доброволниот пензиски фонд, со коишто управува, ја надминува висината од 800 милиони евра. Потоа, КБ Прво, од ноември 2021 година, е должно да одржува зголемена главнина во однос на основната главнина, т.е. главнина во износ од 10 милиони евра во денарска противвредност, поради тоа што висината на средствата на задолжителниот и на доброволниот пензиски фонд, со коишто управува, ја надминува висината од 900 милиони евра.

4.4 Индикатори

При анализа на финансиските податоци на пензиските друштва, од значење е движењето на одделни индикатори по член како и коефициентот за ефикасност. Во табела 4.5 се прикажани поважните индикатори по член и коефициентот за ефикасност на трите пензиски друштва за 2021 година.

Во споредба со 2020 година, просечните приходи по член бележат пораст од 8% кај САВА, 11% кај КБ Прво и кај ТРИГЛАВ од 10%. Потоа, во споредба со 2020 година, просечните расходи по член бележат пораст од 8% кај САВА и 10% кај КБ Прво, додека кај ТРИГЛАВ бележат намалување од 21%. Притоа, кај двете друштва кои работат повеќе од шеснаесет години има зголемување на добивката по член во однос на 2020 година во износ од околу 9% кај САВА и 12% кај КБ Прво. Исто така, се забележува дека коефициентот за ефикасност кај двете друштва покажува мало намалување во однос на 2020 година. Во 2021 година ТРИГЛАВ бележи намалување на загубата по член од околу 31% во однос на 2021 година, воедно и коефициентот на ефикасност прикажува голема застапеност на вкупните трошоци во однос на вкупните приходи.

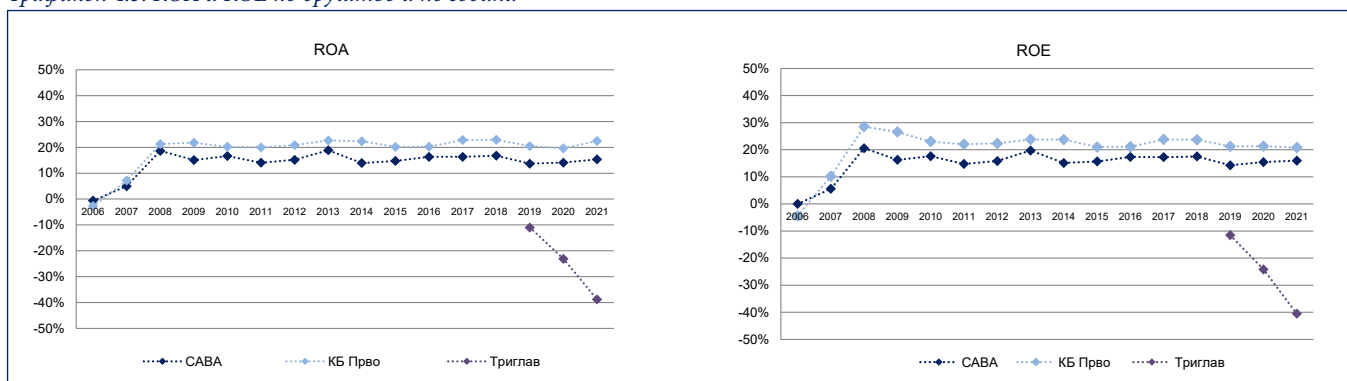
На графикон 4.3 и табела 4.6 е прикажано движењето на индикаторите за профитабилност ROA (нето-добивка/вкупно средства) и ROE (нето-добивка/капитал), споредбено за САВА и КБ Прво, за период од 2006 до 2021 година и за ТРИГЛАВ за период од 2019 до 2021 година. Може да се забележи дека, во 2021 година, во однос на 2020 година, стапката на поврат на средствата бележи пораст кај САВА и КБ Прво. Стапката на поврат на капиталот во 2021 година, во однос на 2020 година кај САВА бележи мало зголемување, додека кај КБ Прво бележи мало намалување. Коефициентите ROA и ROE за ТРИГЛАВ се негативни и во 2021 година (-39% ROA и -41% ROE).

Табела 4.5. Индикатори

(во денари)

Опис	САВА	КБ Прво	ТРИГЛАВ
Индикатори за приходи и расходи по член			
Просечни приходи по член	1.081,60	1.137,32	602,11
Просечни расходи по член	636,98	514,57	1.875,64
Добивка по член	444,63	622,75	-1.273,53
Индикатори за ефикасност			
Коефициент за ефикасност (вкупно трошоци / вкупно приходи)	58,89%	45,24%	311,51%

Графикон 4.3. ROA и ROE по друштво и по години

Табела 4.6. Индикатори за профитабилност

Пензиско друштво	CABA		KB Прво		ТРИГЛАВ	
Година / Опис	ROA	ROE	ROA	ROE	ROA	ROE
2006	-0,60%	0,00%	-2,69%	-4,45%		
2007	4,97%	5,57%	7,19%	10,19%		
2008	18,66%	20,55%	21,30%	28,53%		
2009	15,09%	16,26%	21,80%	26,54%		
2010	16,66%	17,60%	20,24%	23,00%		
2011	14,09%	14,75%	20,02%	22,03%		
2012	15,21%	15,84%	20,84%	22,31%		
2013	18,88%	19,68%	22,71%	23,80%		
2014	13,94%	15,09%	22,35%	23,71%		
2015	14,77%	15,65%	20,20%	21,00%		
2016	16,34%	17,34%	20,23%	21,09%		
2017	16,35%	17,23%	22,89%	23,78%		
2018	16,79%	17,49%	22,96%	23,71%		
2019	13,70%	14,26%	20,52%	21,24%	-10,99%	-11,55%
2020	14,13%	15,43%	19,66%	21,29%	-23,13%	-24,18%
2021	15,38%	15,96%	22,46%	20,82%	-38,77%	-40,54%

5 Информации за задолжителните пензиски фондови

- 5.1 Членство во задолжителните пензиски фондови
- 5.2 Податоци за членство во задолжителните пензиски фондови
- 5.3 Премин на член од еден во друг задолжителен пензиски фонд
- 5.4 Придонеси во задолжителните пензиски фондови
- 5.5 Инвестирање и структура на портфолиото на задолжителните пензиски фондови
- 5.6 Нето средства, сметководствена единица и стапка на принос на задолжителните пензиски фондови
- 5.7 Надоместоци кај задолжителните пензиски фондови
- 5.8 Исплата на пензии од задолжително капитално финансирано пензиско осигурување

5. Информации за задолжителните пензиски фондови

Вкупниот број членови и времено распределени осигуреници во втор столб, заклучно со 2021 година, изнесува 550.477, што значи зголемување за околу 3,87%, во споредба со 2020 година. Порастот на членството во 2021 година во однос на 2020 година го задржува истиот забавен раст како и минатата година. Раздвижувањето во трендот на премини на членови од еден во друг задолжителен пензиски фонд што беше поттикнато со почнувањето на работа на третиот задолжителен пензиски фонд во 2019 година продолжи во 2021 година.

Во текот на 2021 година, во задолжителните пензиски фондови беа пренесени придонеси во износ од околу 9,68 милијарди денари. Покрај придонесите, Фондот на ПИОСМ пренесе и вкупно околу 1,62 милиони денари како надоместок за ненавремено пренесување на придонесите за членовите за кои не ги пренел придонесите на сметките на избраните задолжителни пензиски фондови во рок од три месеци од денот на приемот на придонесите.

Како резултат на растот на уплатените придонеси и инвестициските резултати, вкупните средства на задолжителните пензиски фондови во 2021 година пораснаа за 21% и достигнаа 105,66 милијарди денари, што претставува околу 14,61% од БДП на РСМ. Структурата на инвестициското портфолио на задолжителните пензиски фондови не се разликува значајно во споредба со минатата година и се состои од домашни инвестиции кои вклучуваат државни хартии од вредност (59,87%), депозити (6,82%), акции (2,89%), удели во инвестициски фондови (0,27%) и корпоративни обврзници (0,02%), како и инвестиции во странство кои вклучуваат удели на инвестициски фондови (25,57%) и акции (4,13%).

Во 2021 година вредноста на сметководствената единица се однесуваше постабилно во однос на движењата во 2020 година што беа предизвикани од неповолните состојби на финансиските пазари во услови на пандемија со вирусот Корона. На крајот од годината, вредноста на сметководствената единица на САВАЗ забележа раст од 9,53%, во однос на 2020 година, на КБПЗ раст од околу 10,85%, а на ТРИГЛАЗ раст од 8,32%.

На ниво на втор столб, во седумгодишниот период 2015 – 2021 година, беше остварен просечен принос сведен на годишно ниво од 5,91% во номинален износ односно 4,41% во реален износ, пресметан преку промената на пондерираниот просек на сметководствените единици на задолжителните пензиски фондови.

Во 2021 година беа остварените пензии и исплати за 442 членови на вториот столб.

5.1 Членство во задолжителните пензиски фондови

Еден осигуреник може да стекне членство во задолжителен пензиски фонд на два начина:

- 1) со потпишување договор за членство во задолжителен пензиски фонд и со регистрација во Регистарот на членови што го води МАПАС;
- 2) со распределба во задолжителен пензиски фонд по случаен избор, од страна на Фондот на ПИОСМ, во случај кога осигуреникот, кој е должен да стане член на задолжителен пензиски фонд, не потпишал договор за членство во периодот за избор на задолжителен пензиски фонд и со регистрација во Регистарот на членови што го води МАПАС.

Измените и дополнувањата на Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување („Службен весник на Република Македонија“ бр.245/2018 од 28.12.2018 г. и бр. 180/2019 од 2.9.2019 г.) предвидуваат неколку суштински измени во однос на пристапувањето во задолжително капитално финансирано пензиско осигурување кои се важечки од 1.1.2019 година.

Имено, постојат две категории на осигуреници кои се членови во вториот столб:

- Задолжителни членови –
 - о осигурениците кои се вработиле, односно кои пристапиле во задолжително пензиско и инвалидско осигурување, првпат, по 1 јануари 2003 година и се родени по 1 јануари 1967 година;
 - о осигурениците кои се вработиле, односно пристапиле во задолжително пензиско и инвалидско осигурување, првпат по 1 јануари 2019 година и кои на датумот на пристапувањето се помлади од 40 години.
- Доброволни членови –
 - о осигурениците кои се вработиле првпат, пред 1 јануари 2003 година, кои по сопствен избор со склучување договор за членство пристапиле во задолжително капитално финансирано пензиско осигурување и се родени по 1 јануари 1967 година;
 - о осигурениците кои се вработиле првпат, пред 1 јануари 2003 година, кои по сопствен избор со склучување договор за членство пристапиле во задолжително капитално финансирано пензиско осигурување, се родени пред 1 јануари 1967 година и кои потпишале изјава за продолжување на членство во задолжително капитално финансирано пензиско осигурување.

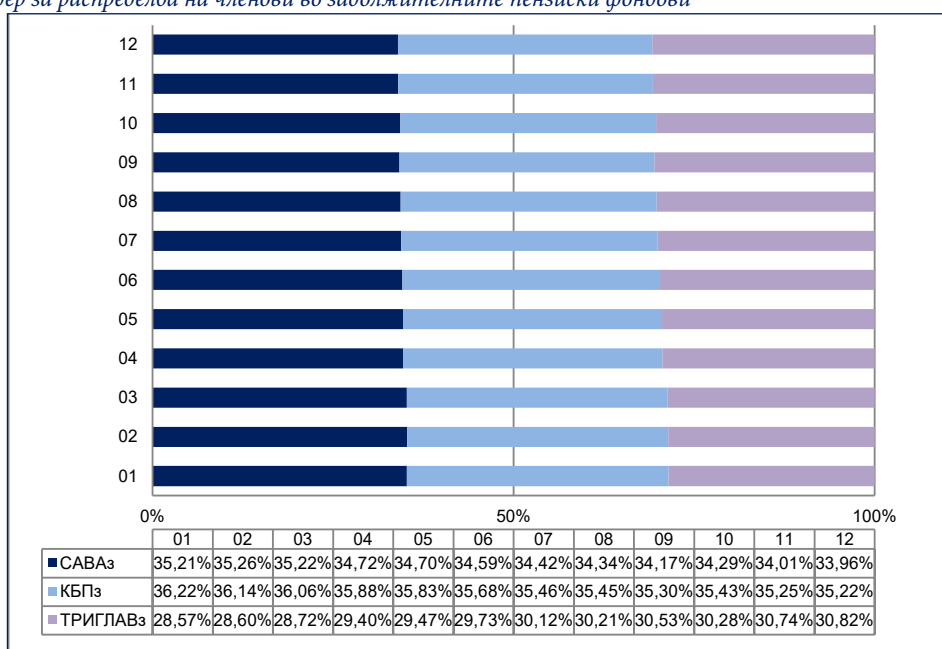
Осигурениците на кои стажот на осигурување им се смета со зголемено траење и осигурениците кои припаѓаат во главата VII – „Стекнување и остварување на правата на определени категории осигуреници под посебни услови од Законот за пензиското и инвалидското осигурување“ (вработени со бенефициран стаж во МВР, казнено-поправни домови, АРМ и слично) не се опфаќаат во вториот столб, доколку имаат навршен стаж на осигурување со зголемено траење кој овозможува намалување на старосната граница за остварување право на старосна пензија за најмалку една година. Кога осигуреници кои се членови на задолжителен пензиски фонд ќе навршат стаж на осигурување со зголемено траење што овозможува намалување на старосната граница за остварување право на старосна пензија за најмалку една година согласно со членот 118 став (3) од Законот за пензиското и инвалидското осигурување, имаат право да изберат да го продолжат членството во вториот столб со писмена изјава за продолжување на членството во задолжителен пензиски фонд во рок од три месеци од навршувањето на стажот на осигурување. Доколку, овие членови не дадат писмена изјава, им престанува членството во задолжителен пензиски фонд по истекот на овој рок.

5.2 Податоци за членство во задолжителните пензиски фондови

Осигурениците кои се задолжителни членови во капитално финансираното пензиско осигурување се должни да се зачленат во задолжителен пензиски фонд во рок од три месеци, сметано од датумот на првото вработување. Фондот на ПИОСМ, времено ги распределува овие осигуреници во задолжителните пензиски фондови, по случаен избор, од моментот на нивното вработување, со цел нивните средства да се инвестираат веднаш по вработувањето. Доколку во законскиот рок не потпишат договор за членство со ниту едно друштво, овие осигуреници остануваат членови на задолжителниот пензиски фонд во кој претходно биле времено распределени.

Пондерот, според којшто се врши времена распределба на осигурениците во задолжителни пензиски фондови по случаен избор, се утврдува од страна на МАПАС за секој задолжителен пензиски фонд, на првиот работен ден од секој месец. Пондерот зависи од вредноста на надоместокот од придонеси што го наплаќа пензиското друштво и од приносот во номинален износ што го остварил пензискиот фонд, при што поголемо влијание има приносот (70%) во однос на надоместокот од придонеси (30%)³. Пондерите што се користени за распределба на осигурениците во задолжителните пензиски фондови, во текот на 2021 година, се прикажани на графикон 5.1.

Графикон 5.1. Пондер за распределба на членови во задолжителните пензиски фондови

На 1.4.2019 започна со работа задолжителниот пензиски фонд ТРИГЛАВз, со што почнувајќи од април 2019 година осигурениците се распределуваат во три задолжителни пензиски фондови. Со цел поддршка на работење во почетните години од работа на нов задолжителен пензиски фонд, а согласно со дефинираните одредби во регулативата, доколку задолжителниот пензиски фонд работи помалку од 12 месеци како вредност за принос (заради пресметка на пондерот) се зема просекот од приносите во номинален износ на постојните задолжителните пензиски фондови. Потоа, доколку фондот работи помалку од 36 месеци, а повеќе од 12 месеци, тогаш како вредност за принос (заради пресметка на пондерот) се зема поголемата вредност помеѓу: приносот во номинален износ на задолжителниот пензиски фонд и

³Формулата за пресметка на пондер е пропишана во Правилникот за членство во задолжителен пензиски фонд.

просекот од приносите во номинален износ на сите постојни задолжителни пензиски фондови вклучувајќи го и приносот во номинален износ на задолжителниот пензиски фонд. Овој принцип на распределба на осигурениците е оправдан заради поттикнување на конкуренцијата во капитално финансираното пензиско осигурување, со цел да се зголеми изборот на пензиски фондови за членовите и да се поттикнат подобри инвестициски резултати на пензиските фондови. Имајќи го предвид фактот дека, во 2021 година, трите пензиски друштва наплатуваа надоместок од придонеси во иста висина, на износите на пондерот најмногу влијаеа износите на остварените приноси на задолжителните пензиски фондови. Имено, во 2021 година, пондерот на ТРИГЛАВз е помал во однос на САВАз и КБПз бидејќи во пресметката на пондерот, за принос на ТРИГЛАВз се зема просекот од приносите во номинален износ на сите три задолжителни пензиски фондови. Приносот на ТРИГЛАВз, иако генерално бележеше раст, во овој период беше значително помал и влијаеше на просекот од приносите во номинален износ на сите три задолжителни пензиски фондови. Потоа, во текот на цела 2021 година, вредноста на пондерот на КБПз е малку поголема (во просек за еден процентен поен) во однос на вредноста на пондерот на САВАз.

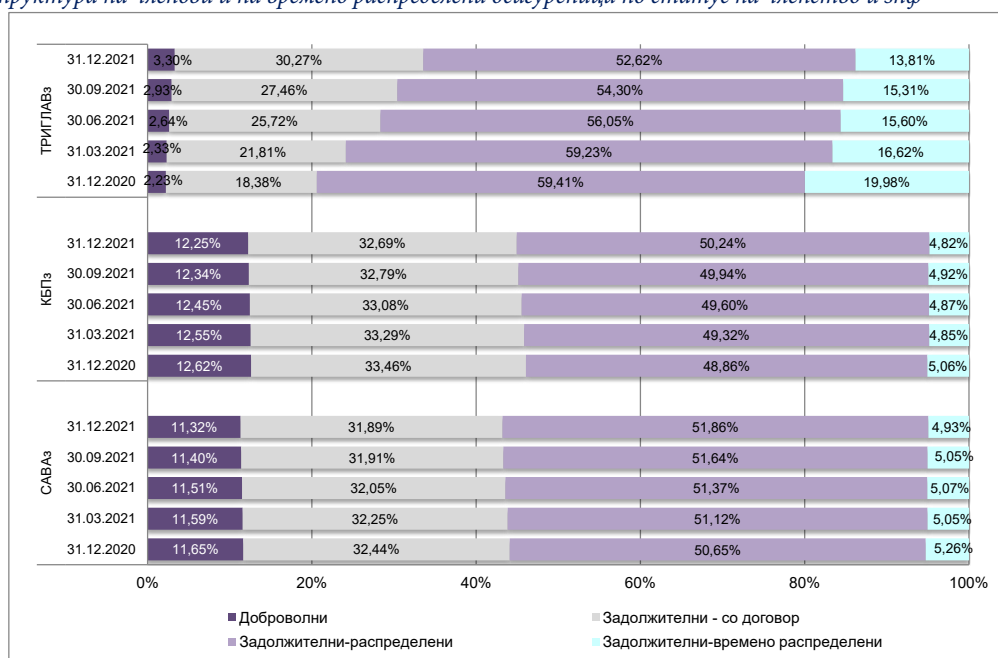
Вкупниот број членови и времено распределени осигуреници во задолжителните пензиски фондови, заклучно со 31 декември 2021 година, изнесува 550.477, што значи зголемување на бројот на членовите на вториот столб за 20.494, или за околу 3,87%, во споредба со 2020 година. Порастот на членството во 2021 година во однос на 2020 година го задржува истиот забавен раст како и минатата година.

Во однос на распределбата на членството по задолжителни пензиски фондови, очекувано е и во 2021 година најголемиот број на осигуреници да се членови на САВАз и КБПз. Значи, од вкупниот број членови и времено распределени осигуреници по задолжителните пензиски фондови, со состојба на 31.12.2021 година 49% се во КБПз, 46% се во САВАз и 5% се во ТРИГЛАВз. Притоа, во однос на 2020 година, се забележува помало процентуално учество на членството и во САВАз и во КБПз (за околу еден процентен поен), односно поголемо процентуалното учество на членството во ТРИГЛАВз (за околу два проценти поени).

Од вкупниот број членови на вториот столб, 62.403 или 11% се доброволни членови, додека 488.074 или 89% се задолжителни членови. Од вкупниот број задолжителни членови, 177.204 членови потпишале договор за членство, 281.347 не потпишале договор и се трајно распределени и 29.523 осигуреници се времено распределени. Во 2021 година се забележува зголемување на бројот на нови осигуреници кои потпишуваат договори за членство. Имено, може да се забележи дека и во 2021 година околу 15% од осигурениците кои имаат обврска да се зачленат во задолжителен пензиски фонд во 2021 година и за кои истекол рокот за избор на задолжителен пензиски фонд, потпишале договор за членство, додека останатите, околу 85%, не потпишале договор и останале во фондот каде што претходно биле распределени.

Во структурата на членови и на времено распределени осигуреници по статус на членство, во 2021 година, за САВАз и КБПз не се случиле некои неочекувани и значајни промени. Структурата на членови и на времено распределени осигуреници по статус на членство, во 2021 година, е слична кај САВАз и КБПз. Притоа, може да се забележи дека во секој квартал, процентуалното учество на доброволните членови се намалува, додека учеството на задолжителните членови се зголемува, што е и очекувано, бидејќи секоја година се зголемува приливот на задолжителни членови. Исто така, може да се забележи дека процентуалното учество на задолжителните членови, кои потпишале договор за

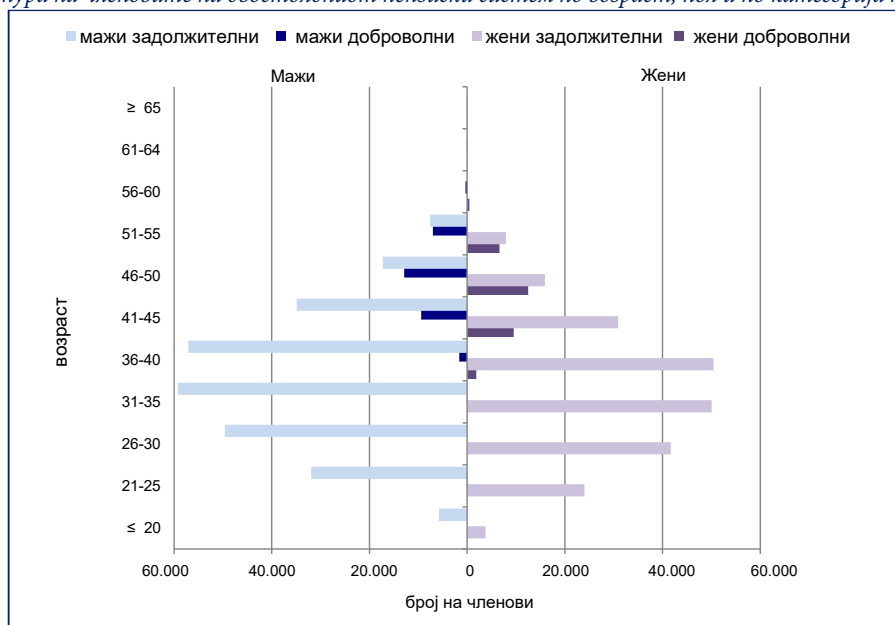
Графикон 5.2. Структура на членови и на времено распределени осигуреници по статус на членство и зпф

членство, постепено се намалува од квартал во квартал, за разлика од учеството на задолжителните членови кои трајно се распределени, што постепено се зголемува од квартал во квартал. Структурата на членови и на времено распределени осигуреници по статус на членство на ТРИГЛАВЗ се разликува во споредба со САВАЗ и КБПЗ, што е и очекувано, бидејќи ТРИГЛАВЗ работи помалку од три години. Може да се забележи дека во 2020 година во ТРИГЛАВЗ, најголемо е процентуалното учество на задолжителни членови кои се распределени и потоа следува процентуалното учество на времено распределените осигуреници. Потоа, во следните квартали од 2021 година постепено се зголемува учеството и на задолжителни членови кои потпишале договор за членство и иако минимално постепено се зголемува и учеството на доброволни членови. Доброволните членови во ТРИГЛАВЗ се осигуреници кои потпишале договори за премин од САВАЗ или КБПЗ во ТРИГЛАВЗ. Исто така, во следните квартали се зголемува процентуалното учество на задолжителни членови кои се распределени, додека пак се намалува учеството на времено распределени осигуреници. Структурата на членови и на времено распределени осигуреници по задолжителните пензиски фондови и по статус на членство во 2021 година е прикажана на квартално ниво, на графикон 5.2.

Анализата на структурата на членовите по возраст покажува дека членовите, во најголем број, се млади лица. Задолжителните членови се млади лица, при што 77% од задолжителните членови се на возраст до 40 години, додека доброволните членови се малку повозрасни и 77% од нив се на возраст до 50 години. Просечната возраст на задолжителните членови е 34 за мажи и 35 за жени, а на доброволните членови е 47 години (и за мажи и за жени), а на сите членови, вкупно, е 36 години. Структурата на членовите на двостолбниот пензиски систем по возраст, по пол и категорија на зачленување, е прикажана на графикон 5.3.

Графикон 5.3. Структура на членовите на двостолбниот пензиски систем по возраст, пол и по категорија на зачленување

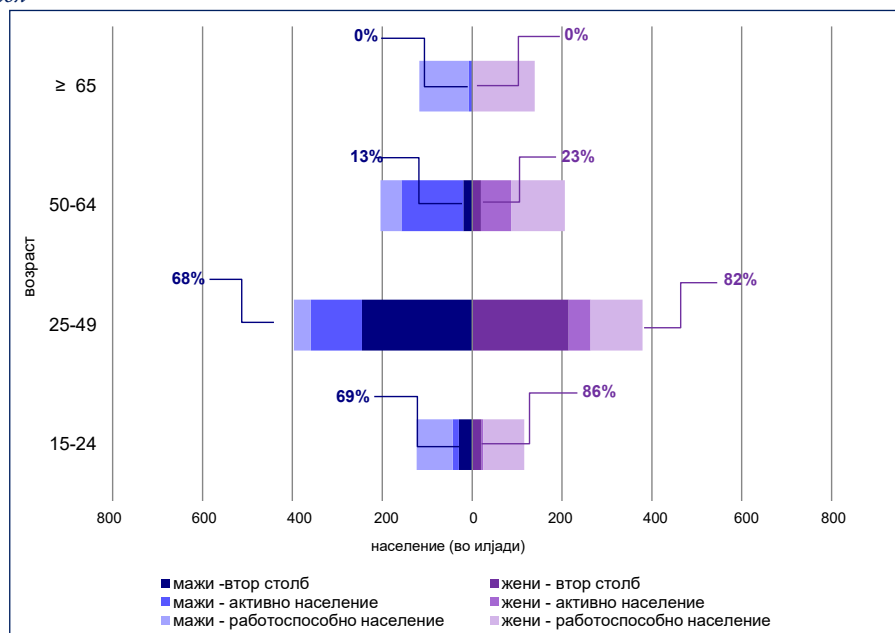
Според податоците на ДЗС, на крајот на 2021 година, вкупниот број работоспособно население⁴ во РСМ изнесува 1.682.799, додека вкупното активно население⁵ изнесува 943.004. Со состојба на крајот од 2021 година, околу 33% од вкупното работоспособно население во РСМ се членови на двостолбниот систем, односно околу 58% од вкупното активно население во РСМ се членови на двостолбниот пензиски систем. Структурата на членовите во двостолбниот пензиски систем, во вкупното работоспособно население и активно население во РСМ, по возрастни групи и по пол, со состојба на 31.12.2021 година, е прикажана на графикон 5.4. Може да се забележи дека значителен процент (над 74%) од активното население на возраст од 15 до 49 години е вклучено во двостолбниот пензиски систем.

Согласно податокот на Фондот на ПИОСМ за бројот на осигуреници заклучно со 31.12.2021 година, околу 96% од вкупниот број осигуреници во Фондот на ПИОСМ се членови на двостолбниот пензиски систем. На графикон 5.5. може да се види порастот на учеството на членовите во двостолбниот пензиски систем во вкупниот број на осигуреници во Фондот на ПИОСМ од почетокот на работа на вториот столб.

⁴Работоспособно население - го сочинуваат сите лица на возраст од 15 до 79 години.

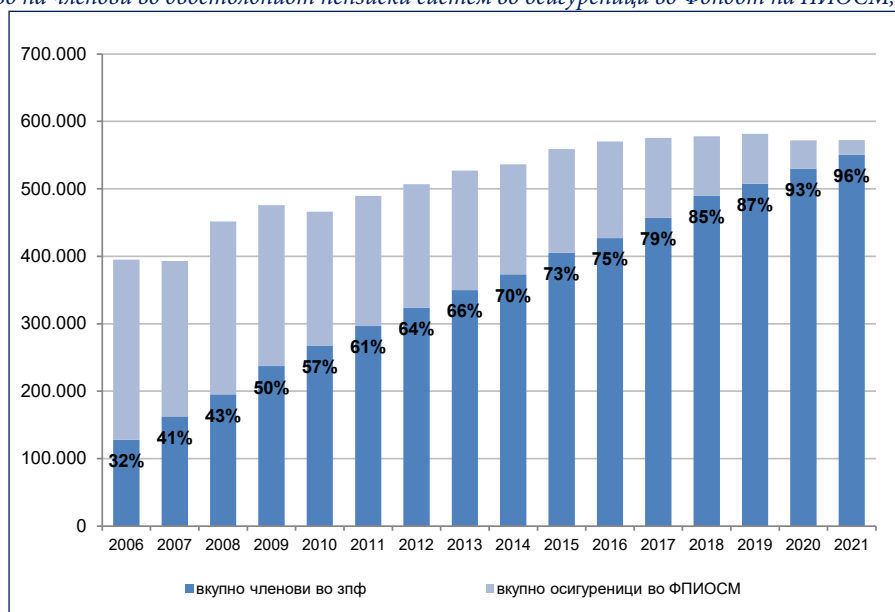
⁵Економски активно население - го сочинуваат вработените и невработените лица.

Графикон 5.4. Структура на членови во двостолбниот пензиски систем во вкупното работоспособно население и активно население, по возрасни групи и пол

Извор: МАПАС и ДЗС – Активно население во РСМ, Резултати од Анкетата за работна сила, 2021 година.

Графикон 5.5. Учество на членови во двостолбниот пензиски систем во осигуреници во Фондот на ПИОСМ, по години, 2006-2021 г.

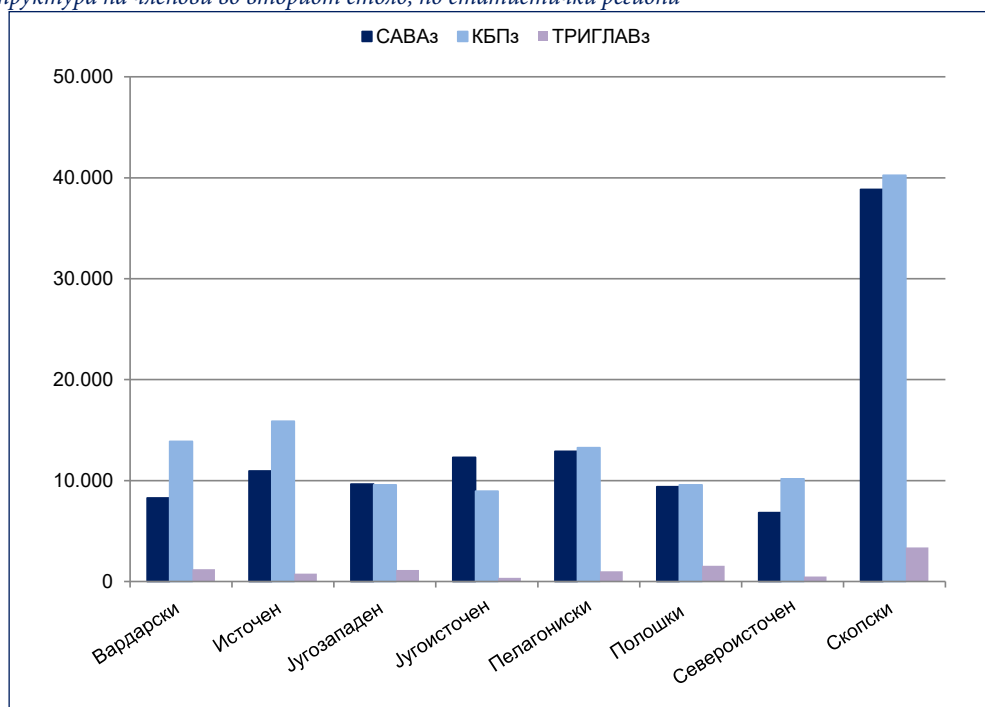

Извор: МАПАС и Фондот на ПИОСМ

Структурата на членовите во задолжителните пензиски фондови, по статистички региони⁶ во РСМ, е дадена на графикон 5.6. Најмногу членови и во трите задолжителни пензиски фондови има од Скопскиот регион. Најмалку членови во САВАЗ има од Североисточниот регион, најмалку членови во КБПз има од Југоисточниот регион, а најмалку членови во ТРИГЛАВз има од Југоисточниот регион.

⁶Статистичките региони се дефинирани според ДЗС – територијални единици. Номенклатурата на територијални единици е заснована врз територијалната организација на локалната самоуправа во РСМ и е усогласена со класификацијата на ЕУ.

Графикон 5.6. Структура на членови во вториот столб, по статистички региони

5.3 Премин на член од еден во друг задолжителен пензиски фонд

Секој член на задолжителен пензиски фонд има право да премине во друг задолжителен пензиски фонд, ако не е задоволен од задолжителниот пензиски фонд каде што членува, т.е. од друштвото што управува со него. Доколку лицето членувало во задолжителниот пензиски фонд пократко од 24 месеци, при премин, тоа е должно да плати надоместок за премин. Ако лицето членувало во некој фонд подолго од 24 месеци, тогаш преминот во друг фонд е бесплатен. При премин се пренесуваат и вкупните средства од сметката на членот.

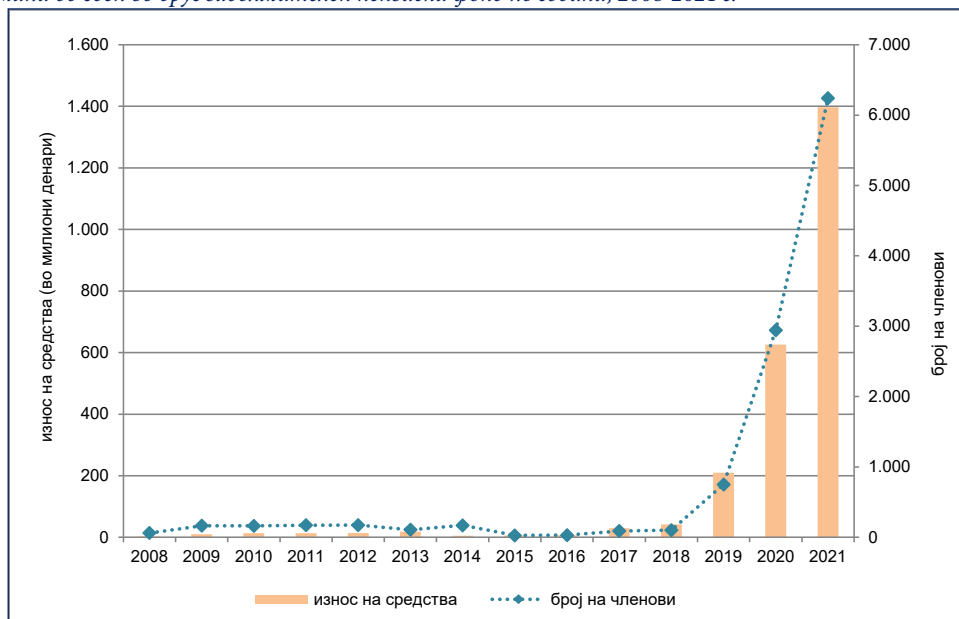
Во табела 5.4. се дадени податоци за бројот на членови кои преминале од еден во друг задолжителен пензиски фонд и за износот на пренесените средства од еден во друг задолжителен пензиски фонд, врз таа основа, во текот на 2021 година.

Табела 5.4. Премини на членови од еден во друг задолжителен пензиски фонд

2021		ЗПФ во коишто преминале членови односно во кои се пренесени средства			Вкупно
		САВАз	КБПз	ТРИГЛАВз	
Членови кои преминале од ЗПФ	САВАз	-	91	2.848	2.939
	КБПз	125	-	3.167	3.292
	ТРИГЛАВз	3	5	-	8
	Вкупно	128	96	6.015	6.239
Средства што се пренесени од ЗПФ (во денари)	САВАз	-	36.698.580	623.236.491	659.935.071
	КБПз	29.752.874	-	705.050.958	734.803.832
	ТРИГЛАВз	1.174.753	1.147.414	-	2.322.167
	Вкупно	30.927.627	37.845.994	1.328.287.449	1.397.061.070

Раздвижувањето во трендот на премини на членови од еден во друг задолжителен пензиски фонд што беше поттикнато со почнувањето на работа на третиот задолжителен пензиски фонд во 2019 година продолжи во 2021 година. Во текот на 2021 година, вкупниот број членови во задолжителните пензиски фондови, кои преминале од еден во друг задолжителен пензиски фонд, изнесува 6.239, што претставува 1,13% од вкупниот број членови. Иако процентуалното учество на членовите кои направиле промена на задолжителниот пензиски фонд во вкупниот број на членови е сè уште мало сепак во 2021 година, бројот на членови кои направиле промена на задолжителниот пензиски фонд е значително поголем во споредба со 2020 година. Притоа, 128 членови преминале во САВАЗ, 96 преминале во КБПЗ и 6.015 членови преминале во ТРИГЛАВЗ. При преминот, околу 31 милион денари биле пренесени во САВАЗ, околу 38 милиони денари биле пренесени во КБПЗ и околу 1,34 милијарди денари биле пренесени во ТРИГЛАВЗ. На графикон 5.7. е даден преглед на сите премини на членови од еден во друг задолжителен пензиски фонд и вкупно пренесени средства од еден во друг задолжителен пензиски фонд од 2008 до 2021 година.

Графикон 5.7. Премини од еден во друг задолжителен пензиски фонд по години, 2008-2021 г.

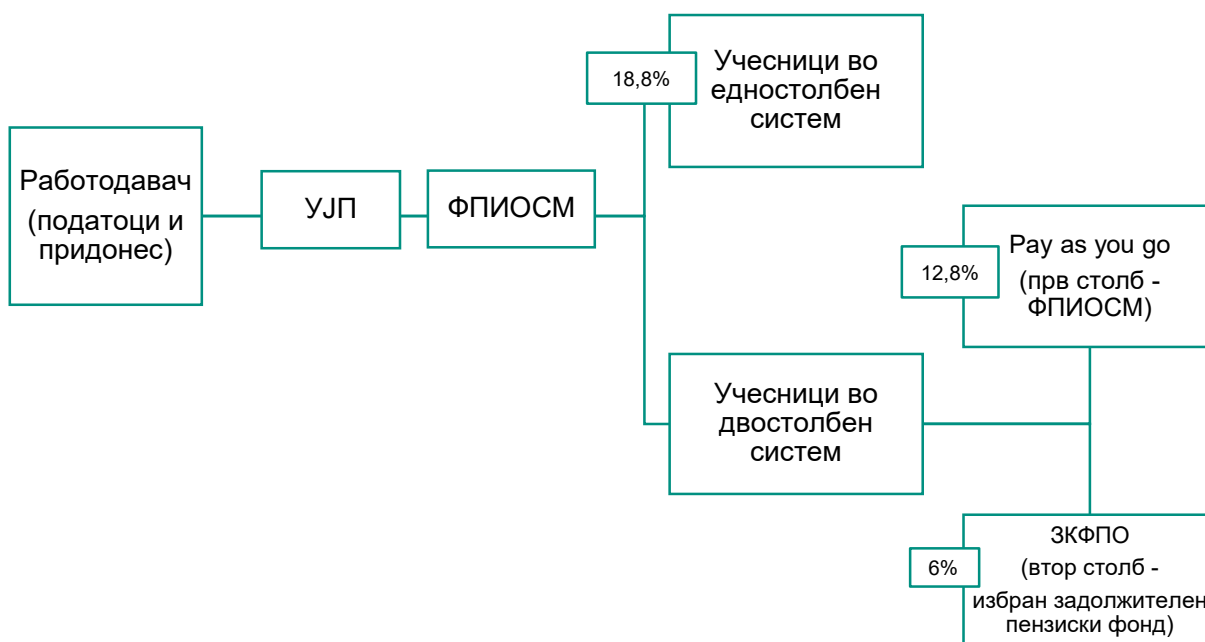
5.4 Придонеси во задолжителните пензиски фондови

Уплатата на придонесите за пензиско и инвалидско осигурување ја врши должникот за плаќање на придонес, односно работодавецот, во име на вработениот. Управата за јавни приходи врши интегрирана наплата на придонесите од задолжително социјално осигурување (придонес за пензиско и инвалидско осигурување, придонес за здравствено осигурување и придонес за вработување во случај на невработеност) и персонален данок на доход.

За осигурениците кои учествуваат во систем со еден столб, вкупно уплатениот придонес останува во Фондот на ПИОСМ (за 2021 година, изнесуваше 18,8% од бруто-платата). За осигурениците кои се вклучени во системот со два столба, Фондот на ПИОСМ врши распределба на уплатениот придонес меѓу првиот и вториот столб. Висината на придонесот, што се пренесува во задолжителен пензиски фонд, изнесува 6% од бруто-платата, а во Фондот на ПИОСМ останува придонес во висина што се добива како разлика меѓу вкупниот придонес за пензиско и инвалидско осигурување и придонесот уплатен во задолжителниот пензиски фонд (за 2021 година, изнесуваше 12,8% од бруто-платата ($12,8\% = 18,8\% - 6\%$)).

Веднаш, а најдоцна во рок од пет работни дена од приемот на придонесите, Фондот на ПИОСМ ги пренесува придонесите на членовите на задолжителните пензиски фондови на индивидуалните сметки во избраните задолжителни пензиски фондови, под услов, во истиот рок да биле примени и соодветни податоци во согласност со законот, кои му овозможуваат на Фондот на ПИОСМ да ја изврши таа обврска. Доколку Фондот на ПИОСМ не ги пренесува придонесите на членовите на задолжителните пензиски фондови на сметките на избраните задолжителни пензиски фондови веднаш, а најдоцна во рок од пет работни дена од денот на приемот на придонесите поради недостиг на соодветни податоци, Фондот на ПИОСМ е должен во рок не подолг од три месеци од денот на приемот на придонесите да обезбеди соодветни податоци и да изврши пренесување на придонесите на членовите на задолжителните пензиски фондови на сметките на избраните задолжителни пензиски фондови кај чуварот на имот. Потоа, Фондот на ПИОСМ доставува податоци до друштвата и МАПАС во врска со извршениот пренос на придонесите.

Графикон 5.8. Шематски приказ на уплатата и на распределбата на придонесите

Во текот на 2021 година, во задолжителните пензиски фондови биле пренесени придонеси во износ од околу 9,68 милијарди денари што претставува околу 1,34% од БДП⁷ на РСМ. Уплатените придонеси во задолжителните пензиски фондови во 2021 година пораснале за 4,69% во однос на уплатените придонеси во 2020 година. Детално уплатените придонеси по месеци (во милиони денари), се прикажани во табела 5.5.

Табела 5.5 Уплатени придонеси во втор столб

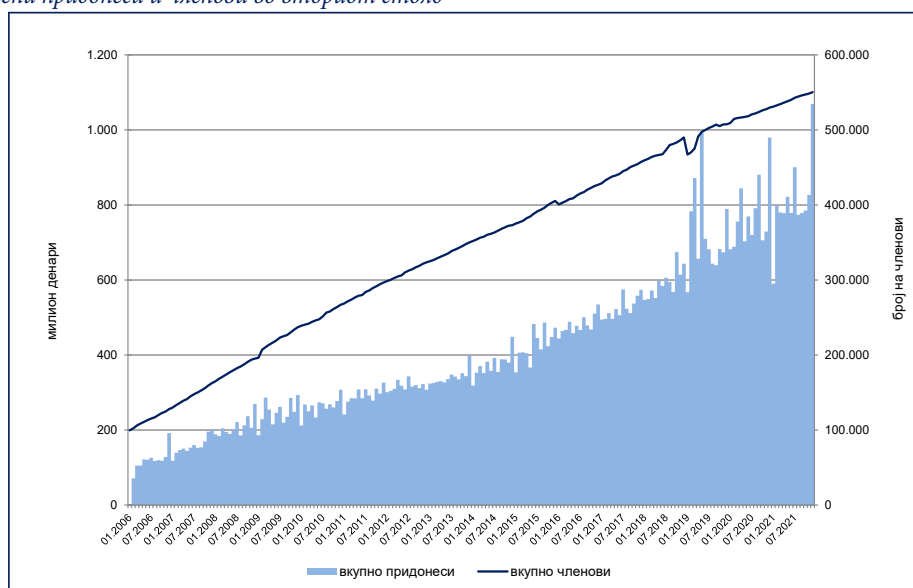
(во милиони денари)

	Вкупно 2020	Јан.	Фев.	Мар.	Апр.	Мај	Јун.	Јул.	Авг.	Сеп.	Окт.	Ное.	Дек.	Вкупно 2021
САВАз	4.328	272	370	362	359	380	358	415	355	356	359	377	486	4.449
КБПз	4.710	299	403	392	391	410	388	447	384	386	388	408	525	4.820
ТРИГЛАВз	211	19	26	27	28,48	31	33	39	35	37	38	42	59	413
Вкупно	9.249	590	799	780	778	822	779	901	774	779	785	827	1.070	9.682

На графикон 5.9. се прикажани вкупните придонеси (во милиони денари), уплатени во вториот столб, секој месец, од почетокот на работа на задолжително капитално финансирано пензиско осигурување до 31.12.2021 година и вкупниот број членови, на крајот на секој месец, во истиот период. Може да се забележи дека, генерално, со порастот на бројот на членовите, растат и уплатените придонеси во задолжителните пензиски фондови (иако трендот на уплати не е целосно линеарен, туку има и извесни падови и поголеми пораста во одредени месеци). Поголемите пораста на уплатените придонеси во месеците во првата половина на 2019 година веројатно се должат и на уплатените придонеси за осигуренците кои беа ненавремено распределени во втор столб. Намалување на состојбата на членството во првиот месец во 2019 година се должи на престанувањето на членството на одредени категории на осигуреници на 1.1.2019 г. согласно измените на законот.

⁷Извор за БДП: ДЗС – Соопштение - бруто-домашен производ, четврто тримесечје од 2021 година –проценети податоци.

Графикон 5.9. Уплатени придонеси и членови во вториот столб

5.4.1 Надоместок за ненавремено пренесување на придонеси

Измените на Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување од 28.12.2018 година предвидуваат обврска на Фондот на ПИОСМ за уплата на надоместок за ненавремено пренесување на придонесите во случај кога Фондот на ПИОСМ не ги распределил осигурениците кои биле задолжителни членови на втор столб согласно критериумите пред донесувањето на измените на законот, во случај доколку Фондот на ПИОСМ не изврши распределба на осигурениците кои се задолжителни членови на втор столб согласно новите критериуми за зачленување во рок од три месеци по нивното пристапување во задолжителното пензиско и инвалидско осигурување и во случај доколку Фондот на ПИОСМ не ги пренесува придонесите на членовите на задолжителните пензиски фондови на сметките на избраните задолжителни пензиски фондови во рок од три месеци од денот на приемот на придонесите. Средствата за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување, остварени по основ на ненавремено и нецелосно плаќање на придонес, се пренесуваат на индивидуалната сметка на членот на задолжителниот пензиски фонд.

Износот на надоместокот за ненавремено пренесување на придонеси се определува⁸ врз основа на проценка на состојбата на хипотетичка индивидуална сметка на член на задолжителен пензиски фонд кој има идентична историја на уплати на придонеси со осигуреникот со ненавремена распределба односно врз основа на проценка на состојбата на дел од средствата на индивидуалната сметка на членот на задолжителниот пензиски фонд, износот на вкупните ненавремено пренесени придонеси и надоместоците од придонеси што ги наплатува пензиското друштво.

Во 2021 година, во задолжителните пензиски фондови Фондот на ПИОСМ пренесе вкупно околу 1,62 милиони денари како надоместок за ненавремено пренесување на придонесите за членовите за кои не ги пренел придонесите на сметките на избраните задолжителни пензиски фондови во рок од три месеци од денот на приемот на придонесите. Во табела 5.6. се прикажани детални податоци за пренесените надоместоци за ненавремено пренесување на придонеси по фондови.

Табела 5.6. Уплатени надоместоци за ненавремено пренесување на придонеси за ненавремено пренесени придонеси во втор столб во 2021 г. (во милиони денари)

ЗПФ	Надоместок за ненавремено пренесување на придонесите
САВАз	0,62
КБПз	0,97
ТРИГЛАВз	0,03
Вкупно	1,62

⁸Формулата за пресметка на надоместокот за ненавремено пренесување на придонеси е пропишана во Правилник за ненавремено пренесување на придонеси.

5.4.2 Вратени средства во Фондот на ПИОСМ

Во текот на 2021 година, еден дел од уплатените средства во задолжителните пензиски фондови (околу 372 милиони денари) беше вратен во Фондот на ПИОСМ поради неколку причини:

- остварување право на инвалидска или семејна пензија;
- вишок на уплатени придонеси во втор столб поради технички грешки или вишок на уплати од страна на работодавецот
- раскинување договори за членство или поништување на распределба;
- престанување на членство на осигуреници кои во текот на осигурувањето навршиле стаж на осигурување со зголемено траење што овозможува намалување на старосната граница за остварување право на старосна пензија за најмалку една година.

Во 2021 година најголем дел од вратените средства во Фондот на ПИОСМ (67%) се однесуваат на престанувањето на членството на осигурениците кои во текот на осигурувањето навршиле стаж на осигурување со зголемено траење што овозможува намалување на старосната граница за остварување право на старосна пензија за најмалку една година и не дале писмена изјава за продолжување на членството во задолжителен пензиски фонд во рок од три месеци од навршувањето на стажот на осигурување.

Структурата на вратените средства во Фондот на ПИОСМ, по задолжителни пензиски фондови, детално е прикажана во табела 5.7.

Табела 5.7. Структура на вратени средства во Фондот на ПИОСМ, по ЗПФ

(во милиони денари)

Причини	ЗПФ			Вкупно
	САВАз	КБПз	ТРИГЛАВз	
Остварена пензија	50,88	52,35	3,98	107,21
- инвалидска пензија	8,07	8,88	0,46	17,41
- семејна пензија	42,81	43,47	3,52	89,80
Вишок уплати на придонес	0,18	0,14	0,005	0,33
Раскинување договори и поништување распределби	5,50	8,67	0,05	14,22
Престанување на членство	124,68	123,01	2,48	250,17
- членови кои во текот на осигурувањето навршиле стаж на осигурување со зголемено траење што овозможува намалување на старосната граница за остварување право на старосна пензија за најмалку една година	124,68	123,01	2,48	250,17
Вкупно	181,24	184,18	6,518	371,93

5.5 Инвестирање и структура на портфолиото на задолжителните пензиски фондови

Вообичаено, во задолжително капитално финансираните пензиски системи, во почетната фаза, се користат проактивна контрола и квантитативни и квалитативни ограничувања на инвестициите. Тргувајќи од тоа, во законот и во подзаконските акти се дефинирани инвестициските цели и принципи, видовите на инструменти во кои можат да се вложуваат средствата на задолжителните пензиски фондови, условите што треба да ги исполнуваат регулираните секундарни пазари на капитал, каде што се тргува со средствата на задолжителните пензиски фондови, квалитетот на инструментите во кои може да се инвестираат средствата на задолжителните пензиски фондови, држави или групи на држави во кои може да се инвестираат средствата на задолжителните пензиски фондови, инвестициските ограничувања во рамките на инструментите и издавачите, забранетите инвестиции, надминување на инвестициските ограничувања, итн.

Друштвото е должно, средствата на задолжителниот пензиски фонд да ги инвестира во согласност со законските и подзаконските одредби и со својата инвестициска стратегија, со цел остварување на највисок принос, единствено во полза на членовите и на пензионираниите членови на задолжителниот пензиски фонд и преку диверзификација и финансиска анализа да го минимизира ризикот од загуби, кои настанале поради неплаќање на издавачот или на другата договорна страна, кои произлегуваат од влијанието на домашните и странските финансиски пазари, загуби во реалната вредност на средствата на задолжителниот пензиски фонд поради инфлација и загуби кои се последица од продажба на средствата на задолжителниот пензиски фонд поради обезбедување ликвидност на задолжителниот пензиски фонд.

Притоа, член на управен одбор и на надзорен одбор во друштвото, при управувањето и контролата на инвестирањето на средствата на задолжителниот пензиски фонд, е должен да применува степен на грижа, делотворност и вештини, кои би ги применувал разумен човек при инвестирање на сопствените средства. Секој член на управен одбор и на надзорен одбор во друштвото треба да ја исполнува својата обврска во согласност со неговите фидуцијарни должности и треба да обезбеди нивна примена од страна на секој вработен и работно ангажиран во друштвото.

Во законот и во подзаконските акти е регулирано дека средствата на задолжителните пензиски фондови можат да се инвестираат во банкарски депозити и во сертификати за депозити, обврзници и во други должнички хартии од вредност, во акции и комерцијални записи, издадени од издавачи со седиште во РСМ и во странство, во државите-членки на ЕУ или на ОЕЦД. Имајќи предвид дека е неопходно да се постигне соодветна диверзификација помеѓу различните видови инвестиции, предвидени се максимални ограничувања за инвестирање во одредена компанија и максимални ограничувања на износите кои можат да бидат инвестирани во одредени видови инструменти. Со цел да се спречат инвестициите во инструменти кои не се погодни за инвестирање на задолжителните пензиски фондови, законски се забрануваат инвестиции во акции, обврзници и во други хартии од вредност, кои не котираат на официјален пазар или со кои јавно не се тргува, инструменти со кои не може правно да се располага, инструменти кои не можат веднаш да бидат проценети, поголемиот број форми на имот кои не можат веднаш да бидат проценети и ставки од несигурна вредност, на пример, антиквитети, уметнички дела, итн.

Со оглед на тоа што средствата на задолжителните пензиски фондови се во постојан раст, нивното зголемување е проследено со можност за излез на поголем број пазари на капитал и во поголем обем, бидејќи домашниот пазар станува мал во однос на потребите за инвестирање на средствата на задолжителните пензиски фондови, како и со цел да се овозможат поголема диверзификација на средствата при нивното инвестирање и поголем избор на компании за инвестирањето на средствата на задолжителните пензиски фондови од страна на друштвата. Максималните инвестициски ограничувања се прикажани во табела 5.8.

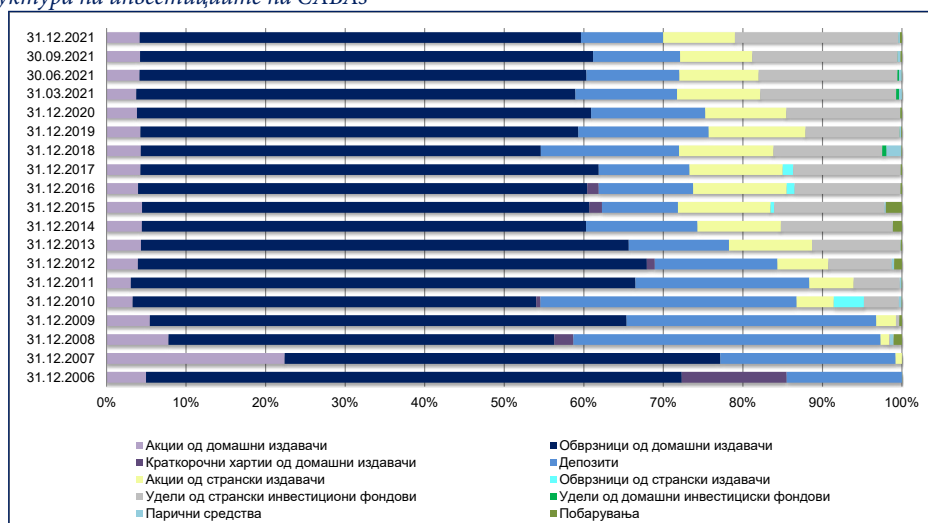
Табела 5.8. Максимални инвестициски ограничувања

Вид на инструмент	Максимално ограничување
Инвестиции во странство (ЕУ и ОЕЦД)	50%
• обврзници и други хартии од вредност издадени од странски влади и централни банки	50%
• хартии од вредност издадени од недржавни странски компании, банки или инвестициски фондови	30%
Хартии од вредност издадени или гарантирани од РСМ на домашен пазар или НБРСМ	80%
Банкарски депозити, сертификати за депозит, обврзници, хартии од вредност врз основа на хипотека и други хартии од вредност издадени од домашни банки	60%
• банкарски депозити	30%
Обврзници издадени од единиците на локаната самоуправа и од домашни акционерски друштва кои не се банки и комерцијални записи од домашни акционерски друштва, кои не се банки	40%
• обврзници издадени од единиците на локалната самоуправа	10%
Акции издадени од домашни акционерски друштва	30%
Документи за удел и акции на отворени, затворени и приватни инвестициски фондови во РСМ	5%
• документи за удел на приватни инвестициски фондови	1,5%

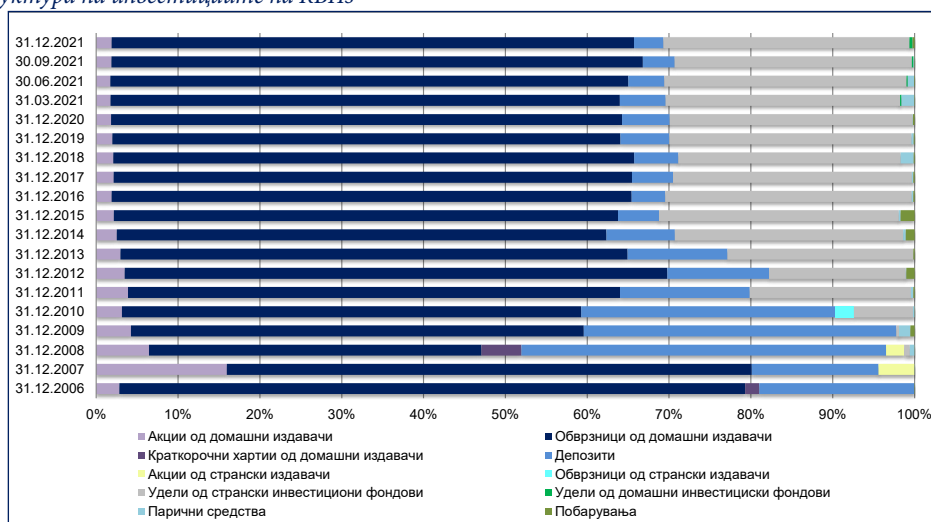
МАПАС може да пропише ограничувања на вложувањата на одделни видови инструменти различни од ограничувањата утврдени во законот, кои ќе важат во рок исто така пропишан од МАПАС, но не подолг од пет години. Во 2019 година беа донесени одлуки за дополнителни ограничувања согласно кои максималниот процент од вредноста на средствата на задолжителен и доброволен пензиски фонд кои можат да се вложат во депозити во банки кои имаат дозвола издадена од НБРСМ, доколку носат камата односно во обврзници и други хартии од вредност што ги издава или за кои гарантира РСМ на домашниот пазар, во период од една година од датумот на првата уплата во задолжителен и доброволен пензиски фонд, изнесува 100%.

Структурата на инвестициите на задолжителните пензиски фондови САВАз и КБПз, од почетокот на функционирањето на системот (за период 2006 – 2020 година, на годишно ниво, а за 2021 година, на квартално ниво) е прикажана на графикон 5.10. и на графикон 5.11. Структурата на инвестициите на задолжителниот пензиски фонд ТРИГЛАВз од почетокот на работа на фондот (1.4.2019 година) и на квартално ниво за 2021 година е прикажано на графикон 5.12.

Графикон 5.10. Структура на инвестициите на САВАЗ

Графикон 5.11. Структура на инвестициите на КБПЗ

Графикон 5.12. Структура на инвестициите на ТРИГЛАВЗ

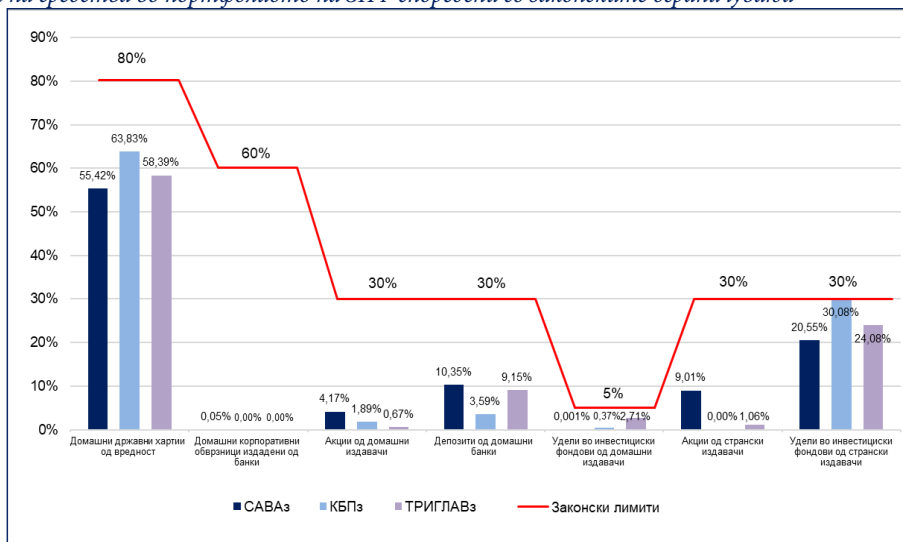
Структурата на инвестициите на задолжителните пензиски фондови, со состојба на 31.12.2021 година, не се разликува многу во споредба со структурата на инвестициите на задолжителните пензиски фондови, со состојба на 31.12.2020 година и истата е прикажана на графикон 5.13. Учеството на домашните обврзници коишто вклучуваат домашни државни обврзници (59,85%) и корпоративна обврзница (перпетуална обврзница издадена од банка – 0,02%) изнесува 59,87% што значи е минимално зголемено во споредба со состојбата на 31.12.2020 година (59,75%). Учеството пак на банкарските депозити е намалено и изнесува 6,82%. На домашните акции им припаѓа мал дел од портфолиото (2,89%) и ова учество останува скоро на исто ниво во однос на состојбата на 31.12.2020 година. Многу мал дел од инвестициите на задолжителните пензиски фондови припаѓа на инвестиции во удели од домашни инвестициски фондови (0,27%). Во 2021 година учеството на инвестициите во странство се зголемило, во споредба со претходната година, и изнесува 29,70%. Инвестициите во странски хартии од вредност вклучуваат инвестиции во удели на инвестициски фондови (25,57%) и инвестиции во акции (4,13%). Останатите средства се парични средства 0,20% и побарувања 0,25%.

Графикон 5.13. Структура на инвестициите во втор столб, со состојба на 31.12.2021

Во текот на 2021 година трите задолжителни пензиски фонда вложуваа во рамките на максималните инвестициски ограничувања. Кај КБПз може да се забележи „пасивно пречекорување“ на ограничувањето кај вложувањата во удели во инвестициски фондови од странски издавачи, што се должи на промената на пазарните цени и валути на истите и е во согласност со регулативата. На графикон 5.14. е прикажано процентуалното учество во портфолиото по класи на средства кај САВАз, КБПз и ТРИГЛАВз и законските ограничувања, со состојба на 31.12.2021 година.

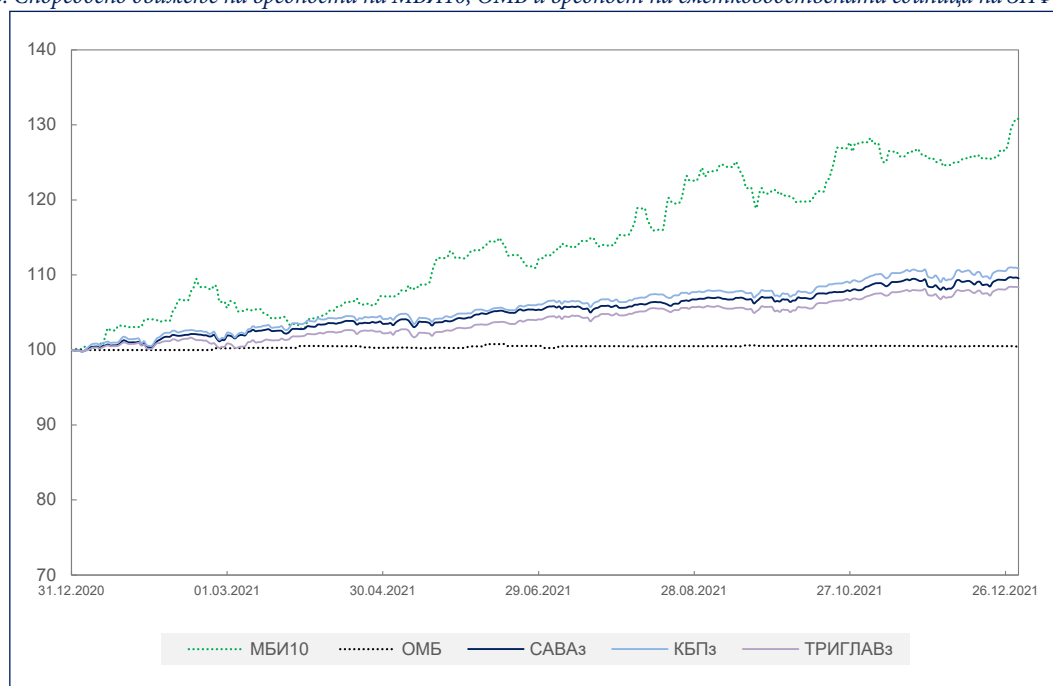
Графикон 5.14. Класи на средства во портфолиото на ЗПФ споредени со законските ограничувања

Како и во претходната година така и во 2021 година, мал процент од средствата на задолжителните пензиски фондови (2,89%) се инвестирани во акции на домашни издавачи. Во 2021 година и кај САВАЗ и кај КБПЗ, изложеноста во акции, во однос на 2020 година, е скоро на исто ниво. При тоа, изложеноста на акции во домашни издавачи е два пати поголема кај САВАЗ (4,17%) во однос на КБПЗ (1,89%). Изложеноста во акции на домашни издавачи на ТРИГЛАВЗ во третата година од своето работење во однос на 2020 година се намалила и изнесува 0,67%.

Споредбено, движењето⁹ на вредноста на Македонски Берзански Индекс - МБИ10, на Индексот на обврзници на Македонската берза - ОМБ и на вредностите на сметководствените единици на задолжителните пензиски фондови, во текот на 2021 година, е прикажано на графикон 5.15. Вредноста на сметководствената единица на САВАЗ забележа пораст од 9,53%, сметководствената единица на КБПЗ пораст од 10,85% и сметководствената единица на ТРИГЛАВЗ пораст од 8,32%. МБИ10, во текот на 2021 година, забележа пораст од околу 30,79%. ОМБ, во текот на 2021 година, забележа пораст од околу 0,46%.

Графикон 5.15. Споредбено движење на вредноста на МБИ10, ОМБ и вредност на сметководствената единица на ЗПФ, 2021 г.

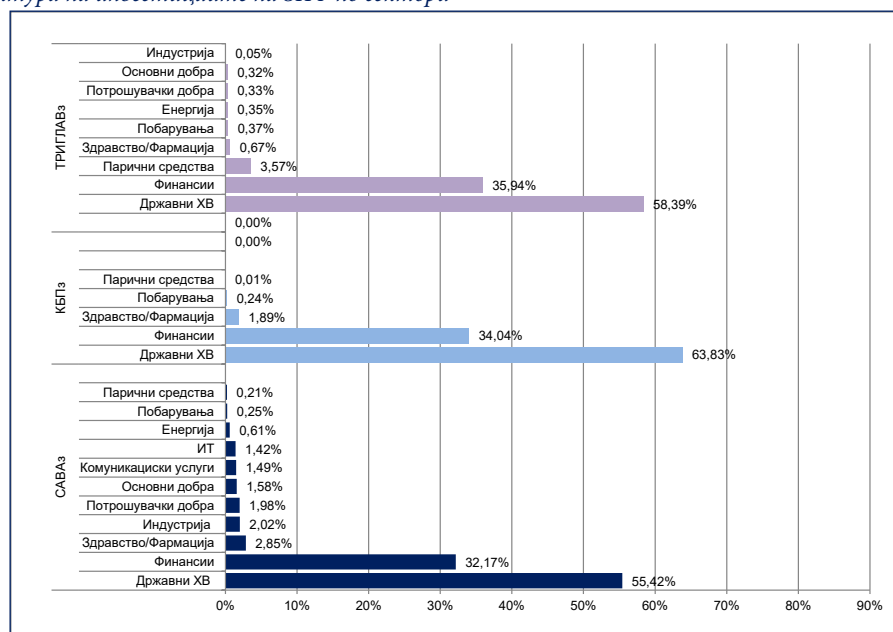

Извор: МАПАС и Македонска берза АД Скопје – Годишен статистички билтен 2021.

Половина од средствата на задолжителните пензиски фондови и во 2021 година припаѓа на државните хартии од вредност и тоа на домашните државни хартии од вредност (55,42% кај САВАЗ, 63,83% кај КБПЗ и 58,39% кај ТРИГЛАВЗ). Гледано по сектори, потоа, околу една третина од средствата на пензиските фондови се вложувања во инструменти од издавачи/акционерски друштва од финансискиот сектор односно, 32,17% кај САВАЗ, 34,04% кај КБПЗ и 35,94% кај ТРИГЛАВЗ. Во рамките на овој сектор, кај САВАЗ најголемо е учеството на уделите во странски и домашни инвестициски фондови (63,88%) и на домашните банкарски депозити (32,17%) и помало е учеството на финансиските услуги (3,47%), на акциите во домашни и странски банки (0,34%) и обврзници издадени од домашни банки (0,15%). Кај КБПЗ во рамките на финансискиот сектор преовладува учеството на странски и домашни инвестициски фондови (89,46%), а потоа следуваат домашни банкарски депозити (10,54%). Исто така кај ТРИГЛАВЗ во рамките на финансискиот сектор преовладува учеството на странски и домашни инвестициски фондови (74,53%), а потоа следуваат домашни банкарски депозити (25,47%). Покрај во горенаведените сектори, задолжителните пензиски фондови инвестираат и во други сектори: фармација, потрошувачки добра, индустрија, основни добра, информатичка технологија, комуникациски услуги и енергија, но со многу помало учество (од 0,05% до 2,85%). Структурата на инвестициите на задолжителните пензиски фондови по сектори е прикажана на графикон 5.16.

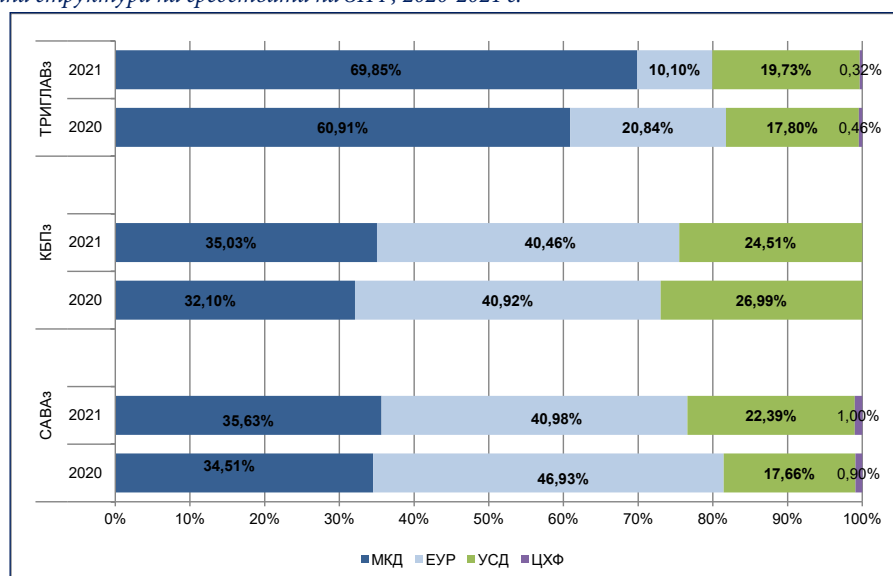
⁹Движењата се прикажани преку промената на индексите/единиците во однос на почетен индекс еднаков на 100, на 31.12.2020 година

Графикон 5.16. Структура на инвестициите на ЗПФ по сектори

Според валутната структура на средствата на задолжителните пензиски фондови, што е прикажана на графикон 5.17, може да се забележи дека и во 2021 година и кај САВА (40,98%) и кај КБП (40,46%), најголем дел од средствата се инвестирани во евра, при што кај САВА може да се забележи намалување на учеството во инструменти, во евра, во однос на претходната година, додека пак кај КБП учеството во инструменти, во евра во 2021 година останува скоро на исто ниво во споредба со 2020 година. Додека пак, учеството во инструменти, во домашна валута, изнесува 35,63% кај САВА и 35,03% кај КБП, при што кај двата пензиски фонда може да се забележи зголемување во однос на претходната година. Потоа, кај САВА (22,39%) може да се забележи зголемување на учеството во инструменти, во американски долари, во споредба со 2020 година, додека кај КБП (24,51%) може да се забележи намалување на учеството во инструменти, во американски долари. Многу мал дел од средствата на САВА се инвестирани во швајцарски франци (1,00%). Валутната структура на ТРИГЛАВ се разликува во однос на валутната структура на САВА и КБП. Но, валутната структура на ТРИГЛАВ во третата година од своето работење се разликува во однос на валутната структура во 2020 година. Тежината на средствата на ТРИГЛАВ е сè уште на страната на средствата коишто се инвестирани во инструменти во денари (69,85%), потоа 19,73% од средствата се инвестирани во инструменти во американски долари, а останатите 10,10% во инструменти во евра и 0,32% во швајцарски франци.

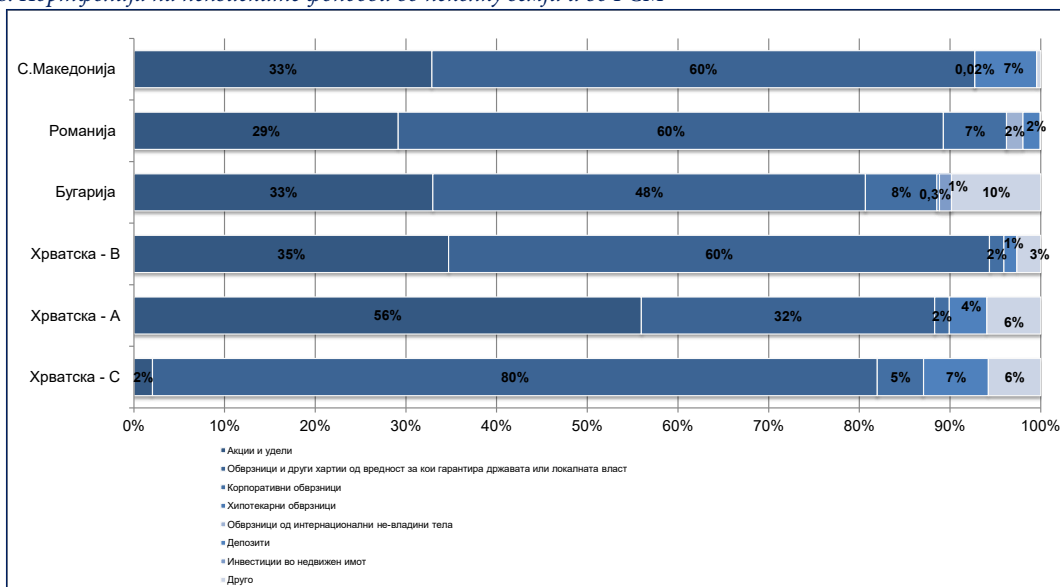
Графикон 5.17. Валутна структура на средствата на ЗПФ, 2020-2021 г.

Доколку се направи споредба со земјите од регионот кои имаат слични пензиски системи со македонскиот, можат да се видат сличности, но и значителни разлики во инвестициските портфолија на задолжителните пензиски фондови. На графикон 5.18. се прикажани портфолија на пензиските фондови (кои соодветствуваат на задолжителните пензиски фондови во Северна Македонија) во неколку земји и во РСМ, на 31.12.2021 година.

Доколку портфолијата на задолжителните пензиски фондови се разгледаат по видови инструменти, може да се забележи дека, освен во Бугарија, кај сите земји, околу 50% од средствата на пензиските фондови се инвестирани во обврзници и во други хартии од вредност, за кои гарантира државата, или локалната власт (60% во Романија, Хрватска В¹⁰ и во Северна Македонија и 48% во Бугарија). Преостанатиот дел од средствата се вложени на различни начини. Во акции и удели најмногу се вложува во Хрватска В (35%), потоа Северна Македонија и Бугарија (33%) и Романија (29%). Најмногу вложувања во депозити имаат пензиските фондови во Македонија (7%), потоа следуваат Романија (2%), Хрватска В (1%) и Бугарија (помалку од 1%). Пензиските фондови вложувале и во корпоративни обврзници и тоа 8% во Бугарија, 7% во Романија, 2% во Хрватска В. Во споредба со пензиските фондови во другите земји учество на инвестиции во корпоративни обврзници во Северна Македонија е значително помало, 0,02%. Инвестиции во недвижен имот имаат само пензиските фондови во Бугарија (1%) (во другите земји, овој инструмент, најчесто, не е дозволен). Во однос на изложеноста на портфолијата на задолжителните пензиски фондови во инструменти издадени од издавачи од странство¹¹, може да се забележи дека најголема изложеност во странство имаат пензиските фондови во Северна Македонија (30%), потоа во Хрватска В (25%) и во Романија (12%)¹².

Графикон 5.18. Портфолија на пензиските фондови во неколку земји и во РСМ

Извори: www.hanfa.hr; www.fsc.bg; www.asfromania.ro и сопствени пресметки.

5.6 Нето-средства, сметководствена единица и стапка на принос на задолжителните пензиски фондови

Придонесите уплатени во задолжителните пензиски фондови, намалени за надоместокот од придонеси, веднаш се инвестираат. Вкупниот остварен принос се припишува на средствата во задолжителниот пензиски фонд, односно на индивидуалните сметки на членовите. Еднаш месечно друштвата наплатуваат и надоместок за управување со средствата, што се пресметува дневно, како процент од нето-средствата на задолжителниот пензиски фонд. Дополнително, при секоја трансакција, со средствата на задолжителниот пензиски фонд се наплатуваат трансакциските провизии од самиот задолжителен пензиски фонд. Секојдневно се врши проценка на вредноста на средствата на задолжителниот пензиски фонд. Таа се утврдува врз основа на пазарната вредност на секое поединечно средство или врз основа на амортизираната вредност на средството, доколку инструментот се чува до достасување, или во портфолиото расположливо за продажба, или доколку не може да се процени неговата пазарна вредност.

¹⁰ Во Хрватска постојат мултифондови, односно три категории на пензиски фондови: А (со најголем ризик), В (постојните портфолија во моментот на воведување на мултифондовите) и С (со најмал ризик).

¹¹ Податокот за инвестиции во странство за Бугарија со состојба 31.12.2021 година не беше достапен во преземените податоци.

¹² Податокот за инвестиции во странство за Романија е со состојба 30.11.2021 година.

Табела 5.9. Промени на средствата на ЗПФ (во милиони денари)

	САВАз	КБПз	ТРИГЛАВз
Нето-средства на 31.12.2020 г.	40.500,92	45.638,47	1.117,71
Придонеси	4.449,07	4.820,00	413,30
Надоместоци од придонеси	89,02	96,44	8,27
Придонеси намалени за надоместоците од придонеси	4.360,05	4.723,56	405,03
Надоместок за ненавремено пренесување на придонеси	0,62	0,97	0,03
Надоместоци од средства	159,81	181,01	6,91
Расходи за посреднички провизии	1,80	1,42	0,21
Пренос од другиот фонд	31,99	39,07	1.328,87
Пренос во другиот фонд	661,20	735,57	3,15
Пренос од фондот по основ раскинување договор, поврат на придонес, пензионирање и престанок на членство	181,24	184,18	6,52
Исплата на наследство	7,01	14,73	0,00
Исплата на старосна пензија – програмирани повлекувања	0,25	0,62	0,00
Еднократна исплата	0,00	0,01	0,00
Бруто-добивка од инвестиции	4.177,98	5.321,87	161,87
Нето-добивка од инвестиции	4.016,36	5.139,44	154,75
Нето-средства на 31.12.2021 г.	48.059,63	54.605,42	2.996,68

Промените на средствата на задолжителните пензиски фондови од почетокот до крајот на годината се случуваат поради:

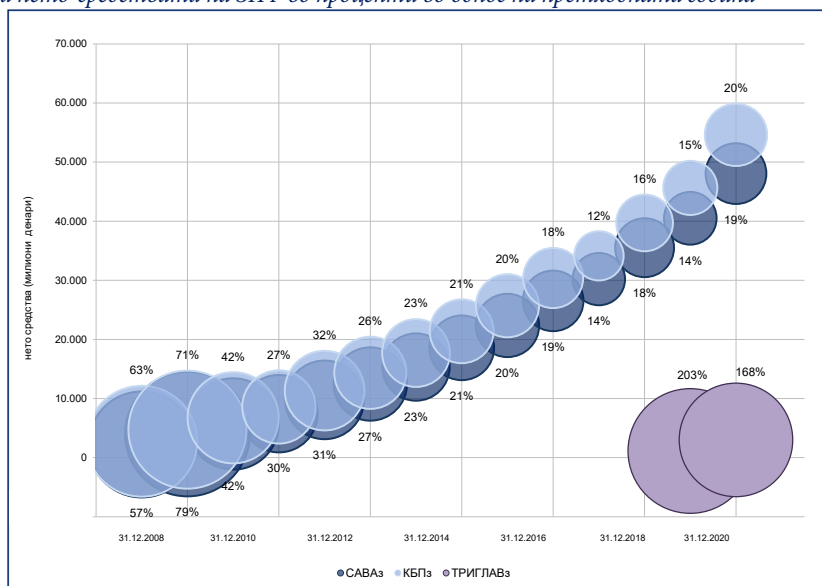
- прилив на придонеси,
- прилив на надоместоци за ненавремено пренесување на придонеси во случај на ненавремено пренесување на придонеси,
- одлив поради надоместоци и трансакциски провизии,
- прилив поради премин од другиот задолжителен пензиски фонд (за лица кои претходно биле времено распределени во друг фонд, а потоа потпишале договор со тековниот фонд и за лица кои членувале во друг фонд, а потоа преминале во тековниот фонд),
- одлив поради премин во другиот задолжителен пензиски фонд (за лица кои биле времено распределени во односниот фонд, но потоа потпишале договор со другиот фонд и лица кои членувале во односниот фонд, а потоа преминале во другиот фонд),
- одлив за лица кои ги раскинале договорите за членство, одлив поради вишок на уплатен придонес, одлив поради остварување право на инвалидска или на семејна пензија и одлив за лица на кои им престанало членството во задолжителниот пензиски фонд кои во текот на осигурувањето навршиле стаж на осигурување со зголемено траење што овозможува намалување на старосната граница за остварување право на старосна пензија за најмалку една година
- одлив поради исплата на наследство,
- одлив поради еднократни исплати на лица кои не оствариле право на старосна пензија,
- одлив поради исплата на старосна пензија – програмирани повлекувања,
- (не)реализирани добивки или загуби од инвестиции.

Тргувајќи од вредноста на нето-средствата, на крајот од претходната година, и имајќи ги предвид сите горенаведени промени, се доаѓа до вредноста на нето-средствата, на крајот од годината, што е прикажано во табела 5.9.

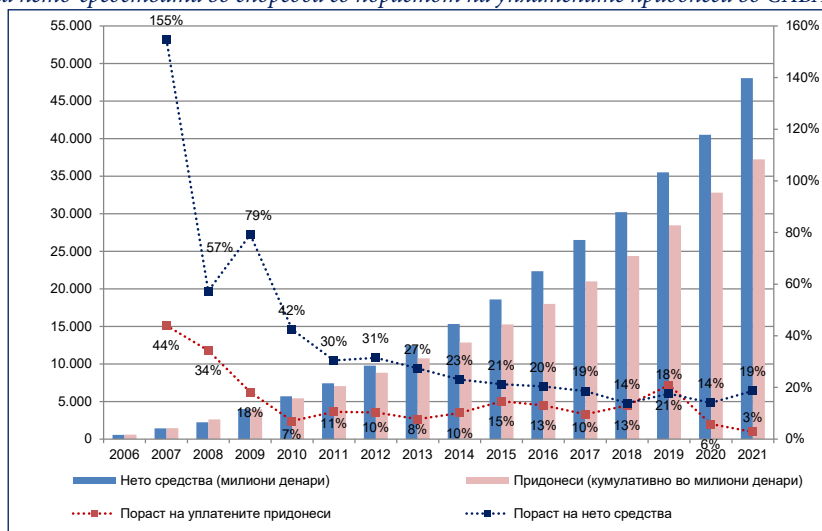
Вкупните нето-средства на задолжителните пензиски фондови, со состојба на 31.12.2021 година, изнесуваа околу 105,66 милијарди денари или околу 1,72 милјарди евра, што претставува околу 14,61% од БДП на РСМ.

На графикон 5.19. се прикажани вредностите на нето-средствата на задолжителните пензиски фондови, на крајот на секоја година (2008-2021 година), и нивниот пораст во проценти, во однос на нето-средствата во претходната година. Притоа, може да се забележи дека нето-средствата и на САВАз и КБПз растат со слично темпо. Најголем пораст и кај САВАз и КБПз се забележува во 2009 во однос на 2008 година. Кај ТРИГЛАВз се забележува голем пораст на нето средствата во почетните години од работењето на фондот.

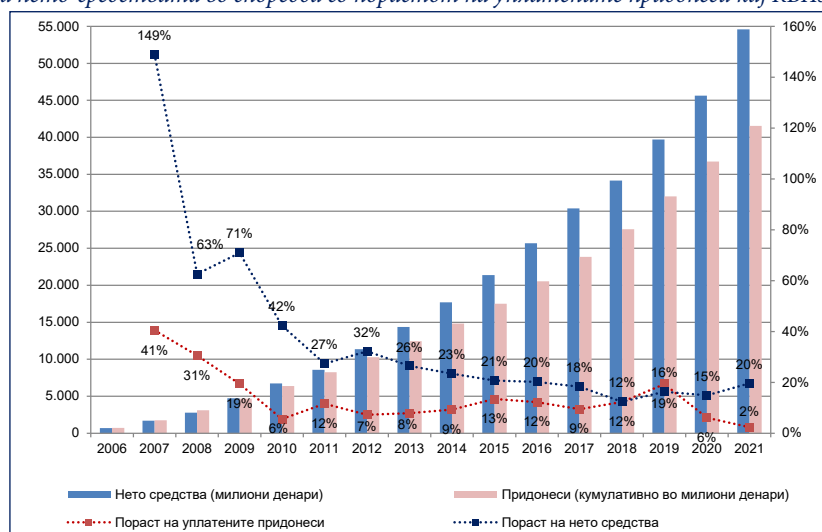
Графикон 5.19. Пораст на нето-средствата на ЗПФ во проценти во однос на претходната година

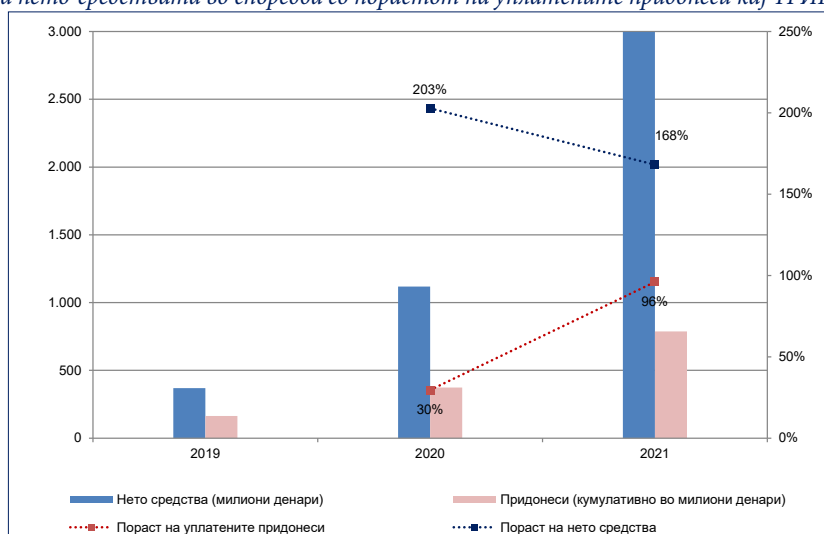
Графикон 5.20. Пораст на нето-средствата во споредба со порастот на уплатените придонеси во САБАЗ

Графикон 5.21. Пораст на нето-средствата во споредба со порастот на уплатените придонеси кај КБПз

Графикон 5.22. Пораст на нето-средствата во споредба со порастот на уплатените придонеси кај ТРИГЛАВз

Движењето на вредноста на нето-средствата и на кумулативните придонеси како и порастот на уплатените придонеси и порастот на нето-средствата на САВАЗ и КБПз, од почетокот на работата на системот (т.е. од датумот на прва уплата, на 1.1.2006 година) до 31.12.2021 година, се прикажани на графикон 5.20. и на графикон 5.21. Растот на нето средствата на задолжителните пензиски фондови е имплициран од растот на уплатените придонеси и од инвестициските резултати. За 2021 година повеќе од половина од растот на нето средствата се должи на уплатените придонеси. Во споредба со првите години од работењето на фондовите, учеството на уплатените придонеси во вкупниот раст на нето-средствата бележи постепено намалување. Исто така, може да се забележи дека, во текот на првите години, учеството на кумулативните придонеси во вкупните нето средства е значително големо, потоа постепено се намалува, и во последните пет години, во просек изнесува 80%.

Кај САВАЗ и КБПз, нето-средствата и кумулативните придонеси континуирано растат од почетокот на функционирањето на системот. Најголем пораст на нето-средствата (околу 150%) како и на уплатените придонеси (околу 40%) и кај САВАЗ и КБПз е забележан во 2007 година. Тоа се должи, веројатно, на најголемиот процентен пораст на членството, односно на придонесите во однос на претходната година како и на прилично високиот пораст на единицата. Потоа следи опаѓање на порастот и на нето-средствата и на уплатените придонеси. Со текот на годините има постепено стабилизирање, така што порастот на нето-средствата, во последните пет години, во просек, изнесува околу 16%, додека порастот на уплатените придонеси во истиот период, во просек, изнесува околу 10%. Во 2021 година, се забележуваат поголеми параметри во однос на 2020 година, односно пораст на нето-средствата од 19% кај САВАЗ и 20% кај КБПз, додека се забележува најмал порастот на уплатените придонеси којшто изнесува околу 3% кај САВАЗ и 2% кај КБПз.

Движењето на вредноста на нето-средствата и на кумулативните придонеси како и порастот на уплатените придонеси и порастот на нето-средствата на ТРИГЛАВз, за првите три години на работење на ТРИГЛАВз, 2019, 2020 и 2021 година, се прикажани на графикон 5.22. И кај ТРИГЛАВз се забележува раст на нето-средствата и кумулативните придонеси во 2021 година во однос на 2020 година. Растот на нето средствата на ТРИГЛАВз покрај тоа што е имплициран од растот на уплатените придонеси и од инвестициските резултати, во голема мера (над 70%) се должи на пренесените средства во ТРИГЛАВз од САВАЗ и КБПз врз основа на склучените договори за премин на членовите кои преминале од САВАЗ и КБПз во ТРИГЛАВз.

За евиденција на средствата на задолжителните пензиски фондови се користат сметководствени единици. Една сметководствена единица претставува пропорционален дел од вкупните нето-средства на задолжителниот пензиски фонд. Вредноста на сметководствената единица е еднаква на вредноста на нето-средствата поделена со вкупниот број сметководствени единици на сите индивидуални сметки и потсметки. Почетната вредност на сметководствената единица на пензиски фонд изнесува 100 денари. Пензиските фондови, вклучително и македонските, подлежат на циклични појави и движења, што подразбира пораст или пад на вредностите на нивните сметководствени единици, во зависност од инвестирањето на средствата и од движењето на вредноста на инструментите во кои се вложени средствата на пензиските фондови, како и од наплатата на надоместоците и провизиите.

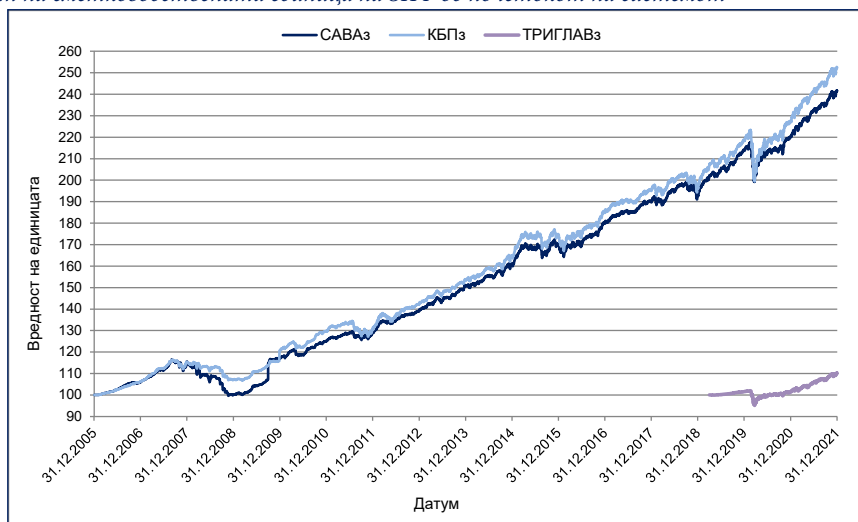
Табела 5.10. Вредност на сметководствената единица од почетокот на системот

Датум	Вредност на сметководствена единица		
	САВАз	КБПз	ТРИГЛАВз
31.12.2006	105,929336	106,265900	
31.12.2007	115,511364	115,303221	
31.12.2008	100,155213	107,116421	
31.12.2009*	116,874672	120,667142	
31.12.2010	125,009646	129,590887	
31.12.2011	129,003093	130,697013	
31.12.2012	139,225567	142,372582	
31.12.2013	151,117506	153,757419	
31.12.2014	160,733889	164,578077	
31.12.2015	170,193521	174,392410	
31.12.2016	179,771032	184,786292	
31.12.2017	189,686331	195,037486	
31.12.2018	193,113009	196,706281	
31.12.2019	213,757775	218,317207	101,578448
31.12.2020	220,489334	227,667060	101,665261
31.03.2021	226,768762	235,877944	103,621892
30.06.2021	232,208920	241,444823	105,787286
30.09.2021	234,693799	243,890373	106,826622
31.12.2021	241,504146	252,373824	110,128711

Движењето на вредноста на сметководствените единици на задолжителните пензиски фондови, од почетокот на функционирањето на системот до 31.12.2021 година, е дадено во табела 5.10., на графикон 5.23. и на графикон 5.24. Притоа, од почетокот на работењето на САВАз и КБПз се забележува растечки тренд на сметководствените единици. На 1.4.2019 година започна со работа трет задолжителен пензиски фонд, ТРИГЛАВз. Во 2021 година вредноста на сметководствената единица се однесуваше постабилно во однос на движењата во 2020 година што беа предизвикани од недоволните состојби на финансиските пазари во услови на пандемија со вирусот Корона. Во текот на 2021 година сметководствените единици на трите задолжителни пензиски фондови, забележаа раст. Притоа, на крајот од годината, вредноста на сметководствената единица на САВАз забележа раст од 9,53%, во однос на 2020 година, на КБПз раст од околу 10,85%, а на ТРИГЛАВз раст од 8,32%. Сепак, пензиските фондови по нивната природа, работат на долг рок, па нивните перформанси треба да се оценуваат на долг рок.

*Во втората половина на 2009 година, двете САВА и КБ Прво донесоа одлуки за рекласификација на финансиските инструменти кои се чуваат до достасување во категорија на финансиски инструменти расположливи за продажба и, во оваа постапка, друштвата извршија повторна проценка на вредноста на финансиските инструменти, со примена на објективна, фер вредност и ја утврдија вредноста на средствата, на нето-средствата, вредноста на сметководствените единици и бројот на сметководствени единици, што предизвика релативно висока корекција на вредноста на сметководствените единици

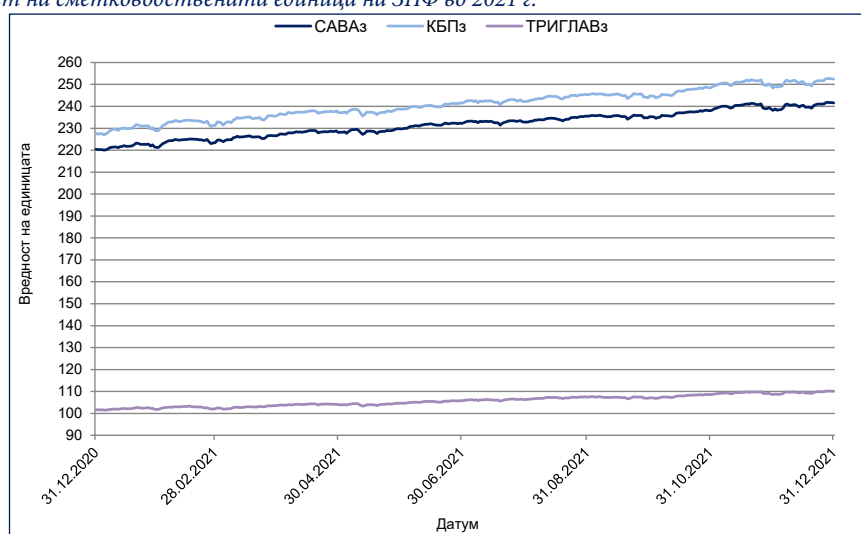
Графикон 5.23. Вредност на сметководствената единица на ЗПФ од почетокот на системот

Вообичаено, приносот за пензиски фондови се пресметува за последните неколку години, сведен на годишно ниво. Така, и во македонскиот пензиски систем, законски е уредено приносот да се пресметува за период од седум години (пресметковен период), сведен на годишно ниво, во номинален и во реален износ. Доколку фондот постои пократко од 84 месеци, но подолго од 12 месеци, приносот се пресметува на крајот на јуни, односно декември, за период од првиот јуни, односно декември, по основањето на фондот, до крајот на јуни, односно декември, кога се прави пресметката. Во тој случај, пресметковниот период изнесува 78, 72, 66, 60, 54, 48, 42, 36, 30, 24, 18 или 12 месеци¹³.

Приносот во номинален износ¹⁴ претставува промена (пораств) во проценти на вредноста на сметководствената единица на последниот датум на проценка од пресметковниот период и вредноста на сметководствената единица на последниот ден од месецот кој претходи на првиот месец во пресметковниот период, конвертирана во еквивалентна годишна стапка на принос во номинален износ. Приносот во реален износ, за секој пресметковен период, конвертиран во еквивалентна годишна стапка на принос во реален износ, се пресметува врз основа на годишната стапка на принос во номинален износ и промената на нивото на трошоците на живот во пресметковниот период, сведена на годишно ниво. Приносот на задолжителните пензиски фондови, по периоди, сведен на годишно ниво, е прикажан во табела 5.11.

Графикон 5.24. Вредност на сметководствена единица на ЗПФ во 2021 г.

Табела 5.11. Принос на ЗПФ*

Период**	САВАз		КБПз		ТРИГЛАВз	
	во номинален износ	во реален износ	во номинален износ	во реален износ	во номинален износ	во реален износ
01.01.2006 - 31.12.2008	0,05%		2,32%			
31.12.2006 – 31.12.2009	3,33%		4,32%			
31.12.2007 – 31.12.2010	2,67%		3,97%			
31.12.2008 - 31.12.2011	8,80%		6,86%			
31.12.2009 – 31.12.2012	6,00%		5,66%			
31.12.2006 – 31.12.2013	5,20%	2,16%	5,41%	2,37%		
31.12.2007 – 31.12.2014	4,83%	2,67%	5,21%	3,05%		
31.12.2008 - 31.12.2015	7,87%	6,45%	7,21%	5,80%		
31.12.2009 - 31.12.2016	6,34%	4,74%	6,27%	4,67%		
31.12.2010 - 31.12.2017	6,13%	4,63%	6,01%	4,51%		
31.12.2011 – 31.12.2018	5,93%	4,72%	6,01%	4,80%		
31.12.2012 – 31.12.2019	6,31%	5,74%	6,29%	5,72%		
31.12.2013 – 31.12.2020	5,54%	4,84%	5,76%	5,06%	-	-
31.03.2014 – 31.03.2021	5,83%	4,99%	6,11%	5,27%	-	-
31.06.2019 – 31.03.2021	-	-	-	-	1,94%	0,50%
30.06.2014 – 30.06.2021	5,91%	4,81%	6,16%	5,06%	-	-
30.06.2019 – 30.06.2021	-	-	-	-	2,75%	0,55%
30.09.2014 – 30.09.2021	5,83%	4,55%	6,11%	4,82%	-	-
30.06.2019 – 30.09.2021	-	-	-	-	2,88%	0,49%
31.12.2014 – 31.12.2021	5,98%	4,48%	6,29%	4,79%	-	-
30.06.2014 – 31.12.2021	-	-	-	-	3,84%	1,01%
Почеток** - 31.12.2021	5,66%	3,50%	5,95%	3,79%	3,57%	0,93%

*До донесување на измените на Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување од јануари 2013 година, приносот на задолжителен пензиски фонд се пресметуваше за период од 3 години, само во номинален износ.

**Почеток на работа на САВАз и КБПз е 1.1.2006 г. Почеток на работа ТРИГЛАВз е 1.4.2019 г.

¹³ТРИГЛАВз се вклучува во споредбените анализи за принос со пресметан принос за соодветните периоди, согласно регулативата, бидејќи постои подолго од 12 месеци но пократко од 84 месеци.

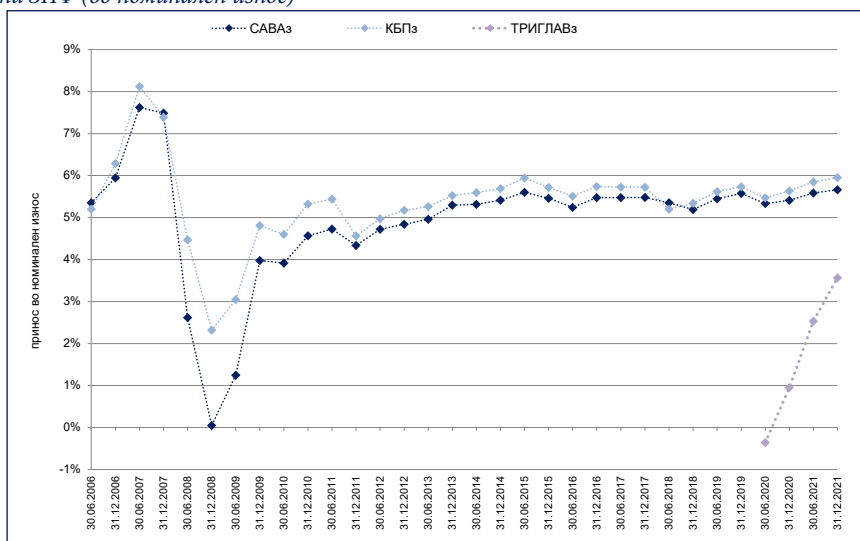
¹⁴Формулите за пресметка на приносот во номинален и во реален износ се пропишани во Правилникот за проценка на средствата на задолжителните и на доброволните пензиски фондови.

Приносот на индивидуалната сметка е променлив и зависи од приносот на задолжителниот пензиски фонд и од надоместоците наплатени од друштвото. Приносот, односно добивката, е параметар кој реално не може да се предвиди, бидејќи зависи од условите на пазарот на капитал и од целокупната економија.

Со оглед на долгорочната природа на пензиското осигурување, важно е да се пресмета и приносот на задолжителните пензиски фондови од почетокот на системот односно од почетокот на работа на задолжителниот пензиски фонд сведен на годишно ниво, кој за САВАЗ изнесува 5,66% во номинален односно 3,50% во реален износ, за КБПЗ 5,95% во номинален износ односно 3,79% во реален износ. Приносот од почетокот на работа на ТРИГЛАВЗ сведен на годишно ниво изнесува 3,57% во номинален односно 0,93% во реален износ.

Движењето на приносот во номинален износ, во текот на шеснаесетте години постоење на задолжителното капитално финансирано пензиско осигурување, може да се види на графикон 5.25, каде што се прикажани приносите по периоди (од почеток на системот до соодветниот датум), од почетокот на системот до 31.12.2021 година, по фондови (за САВАЗ и за КБПЗ). На графиконот се прикажани и приносите по периоди од почетокот на работа на ТРИГЛАВЗ до соодветниот датум. На почетокот на постоењето на системот, се забележува раст на приносот, така што, на крајот од 2006 и 2007 година, има високи приноси, додека на крајот од 2008 година, се забележуваат најниски приноси, како резултат на негативните случувања на домашните и на странските финансиски пазари. Потоа следи постепено закрепнување од кризата и зголемување на приносите, до крајот на 2009 година, како и на крајот на 2010 година. На крајот од 2011 година, се забележува мало намалување на приносот, во однос на крајот од 2010 година. Во текот на следните години, се забележува пораст (со мали отстапувања од растот на приносите заклучно со крајот на 2015 година и првата половина на 2016 година и приносите во 2018 година). Помалите износи на приносите во 2018 година најмногу се должат на влијанието на цените на светските финансиски пазари кои бележеа поголема волатилност во текот на 2018 година и намалување на крајот на 2018 година. Во текот на 2019 година се забележува постепен пораст на приносите. Во 2020 година кај САВАЗ и КБПЗ се забележуваат помали приноси во однос на 2019 година, најмногу заради неповолните состојби на финансиските пазари во услови на пандемија со вирусот Корона. ТРИГЛАВЗ во почетните години од своето работење и во исклучителни околности заради неповолните состојби на финансиските пазари во услови на пандемија со вирусот Корона, забележа принос во номинален износ помал од нула, којшто веќе во следниот период беше надоместен. Во 2021 година се забележува пораст на приносите кај трите пензиски фондови.

Графикон 5.25. Принос на ЗПФ (во номинален износ)

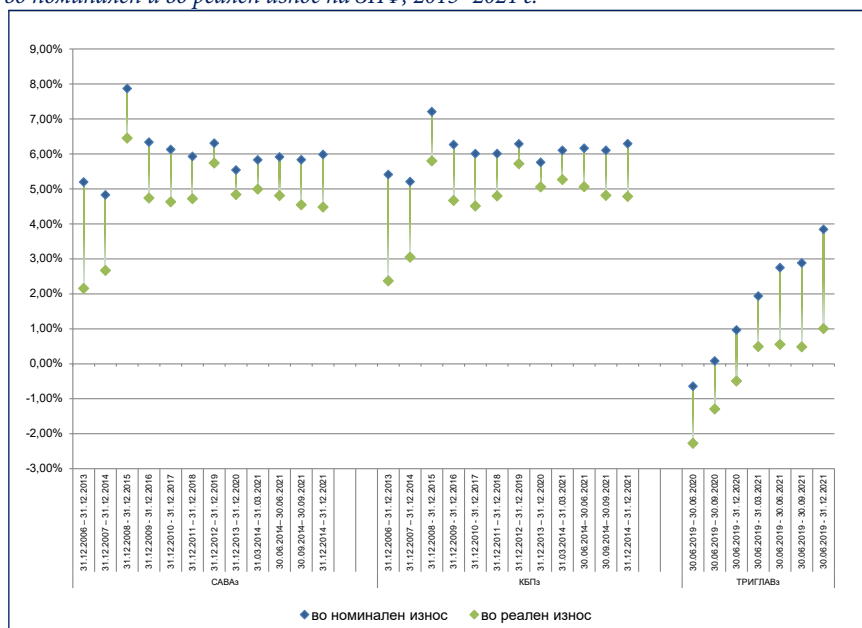

Движењето на приносот во номинален и во реален износ, во период од 2013 до 2020 година (на годишно ниво) и во 2021 година (на квартално ниво), по седумгодишни периоди, конвертиран во еквивалентна годишна стапка на принос, по задолжителен пензиски фонд, може да се види на графикон 5.26. На овој графикон е прикажано и движењето на приносот во номинален и во реален износ на ТРИГЛАВЗ, за соодветните периоди согласно регулативата бидејќи постои подолго од 12 месеци но пократко од 84 месеци. Во 2021 година приносот во номинален износ бележи раст и кај САВАЗ (од 5,83% до 5,98%) и кај КБПЗ (од 6,11% до 6,29%). Но, приносот во реален износ бележи намалување и кај САВАЗ (од 4,99% до 4,48%) и кај КБПЗ (од 5,27% до 4,79%). Притоа, најмал износ на принос во номинален износ е забележан во првиот и третиот квартал кај пензиските фондови кои постојат повеќе од седум години. На крајот на 2021 година се забележуваат поголеми износи во однос на 2020 година, но кај САВАЗ сè уште не е на ниво на седумгодишниот принос постигнат на крајот на 2019 година. Во однос на приносот во реален износ најмал принос се забележува во последниот квартал во 2021 година. Приносот на третиот задолжителен пензиски фонд што почна со работа во април 2019 година забележува пораст во 2021 година и за периодот 30.06.2019 - 31.12.2021 година бележи принос и во номинален износ

и во реален износ што солидно го надминува остварениот принос за периодот 30.06.2019 – 31.12.2020 година. Во разгледуваниот период (2013 - 2021 година) промената на нивото на трошоците на живот во пресметковните периоди, сведена на годишно ниво, до 2019 година бележи намалување што влијае врз постепеното приближување на приносите во реален износ кон приносите во номинален износ, додека пак во периодот по 2019 година бележи зголемување што влијае врз постепеното оддалечување на приносите во реален износ од приносите во номинален износ.

Седумгодишниот принос на ниво на задолжително капитално финансирано пензиско осигурување за период 31.12.2014 – 31.12.2021 година, пресметан преку промената на пондерираниот просек¹⁵ на сметководствените единици на задолжителните пензиски фондови, сведен на годишно ниво изнесува 5,91% во номинален односно 4,41% во реален износ.

Графикон 5.26. Принос во номинален и во реален износ на ЗПФ, 2013 - 2021 г.

5.7 Надоместоци кај задолжителните пензиски фондови

За вршење на своите функции за управување со средствата на задолжителниот пензиски фонд, проценка на средствата, зачленување, водење индивидуални сметки на членовите и известување на членовите, како и за плаќање на надоместоците за МАПАС, за Фондот на ПИОСМ и за чуварот на имот и покривање на сопствените трошоци, друштвата, во согласност со Законот, наплатуваат надоместок од придонеси, надоместок од средства и надоместок за премин.

Ваквиот начин на финансирање на пензиските друштва е вообичаен за друштвата кои функционираат во пензиски систем сличен на македонскиот. Надоместокот што се наплатува како процент од придонесите, се плаќа еднаш од уплатата на придонесот, а потоа истиот придонес се инвестира сè до повлекување на средствата, додека надоместокот што се наплатува од средства, се наплатува на крајот на секој месец, од вкупните средства кои се управуваат. Надоместоците, засновани на придонеси, имаат тежина „на почетокот“, односно се релативно големи во почетните години. Надоместоците засновани на средства имаат тежина „на крајот“, бидејќи акумулираните средства се многу поголеми колку што се поблиску до пензионирањето¹⁶. Гледано на долг рок, надоместокот од придонеси нема да има значајно влијание врз висината на пензијата на членот, а надоместокот од средства ќе станува сè позначаен со текот на годините.

Видовите и висината на надоместоците, коишто ги наплаќаа друштвата, кои управуваат со задолжителни пензиски фондови, во 2021 година, се прикажани во табела 5.12.

¹⁵Просечната вредност е пресметана како пондериран просек на сметководствените единици на задолжителните пензиски фондови во однос на нето-средствата на задолжителните пензиски фондови.

¹⁶Administrative Charges for Funded Pensions: An International Comparison and Assessment, Edward Whitehouse, June 2000.

Табела 5.12. Надоместоци кои ги наплаќаа друштвата кои управуваат со задолжителни пензиски фондови во 2021 г.

Вид на надоместок	САВА	КБ Прво	ТРИГЛАВ***
Надоместок од придонеси	2,00%*	2,00%*	2,00%
Месечен надоместок од вредноста на нето-средствата на задолжителниот пензиски фонд	0,030%**	0,030%**	0,030%
Надоместок за премин			
Број на денови****	Износ на надоместок за премин	Износ на надоместок за премин	Износ на надоместок за премин
број на денови ≤ 720	15 евра	15 евра	15 евра
број на денови > 720	не се наплаќа надоместок за премин	не се наплаќа надоместок за премин	не се наплаќа надоместок за премин

* Висината е еднаква со законски определениот максимум за 2020 година (претходно беше 2,25% кај сите зпф).

** Висината е еднаква со законски определениот максимум за 2019 година (претходно изнесуваше 0,035% и кај САВАз и кај КБПз).

*** Висината е еднаква со законски определениот максимум за 2019 година. Од април 2019 година

**** Бројот на денови се пресметува од датумот за кој членот се стекнал со статус на член во постојниот задолжителен пензиски фонд (или од први во месецот за кој членот стекнал право на придонес во постојниот задолжителен пензиски фонд, во случај на прво членство) до датумот на пренос на средствата на индивидуалната сметка на членот во идниот задолжителен пензиски фонд.

Првично, надоместокот од придонеси беше определен на тендер, а почетниот надоместок, што го наплатуваа САВА и КБ Прво, изнесуваше 8,50%. Понатаму, со развојот на системот и со намалувањето на надоместоците коишто ги наплатуваат државните институции од друштвата, како и со растот на придонесите и средствата, коишто се основа за пресметка на надоместоците, следеше континуирано постепено намалување на овој надоместок. Висината на надоместоците од придонеси, коишто се наплатуваа од почетокот на постоењето на системот, заклучно со 2021 година, е прикажана во табела 5.13.

Табела 5.13. Висина на надоместоците од придонеси кои ги наплаќаат пензиските друштва во вториот столб

	износ	датум на примена		износ	датум на примена		износ	датум на примена
САВА	9,90%	На тендер	КБ Прво	9,90%	На тендер	ТРИГЛАВ	2,25%	Од април 2019 г.
	8,50%	Од почетокот на системот (2006 г.)		8,50%	Од почетокот на системот (2006 г.)		2,00%	Од јануари 2020 г.
	7,90%	Од јули 2007 г.		7,90%	Од јули 2007 г.			
	6,90%	Од февруари 2008 г.		6,80%	Од февруари 2008 г.			
	6,50%	Од мај 2009 г.		5,50%	Од јануари 2010 г.			
	5,50%	Од јануари 2010 г.		4,50%	Од јануари 2011 г.			
	4,50%	Од јануари 2011 г.		4,00%	Од јануари 2012 г.			
	4,00%	Од јануари 2012 г.		3,75%	Од јуни 2013 г.			
	3,75%	Од јуни 2013 г.		3,50%	Од јануари 2014 г.			
	3,50%	Од јануари 2014 г.		3,25%	Од јануари 2015 г.			
	3,25%	Од јануари 2015 г.		3,00%	Од јануари 2016 г.			
	3,00%	Од јануари 2016 г.		2,75%	Од јануари 2017 г.			
	2,75%	Од јануари 2017 г.		2,50%	Од јануари 2018 г.			
	2,50%	Од јануари 2018 г.		2,25%	Од јануари 2019 г.			
	2,25%	Од јануари 2019 г.		2,00%	Од јануари 2020 г.			
	2,00%	Од јануари 2020 г.						

Надоместокот од средства беше определен во закон и, заклучно со мај 2013 година, изнесуваше 0,05% месечно од вредноста на нето-средствата на задолжителниот пензиски фонд, потоа заклучно со декември 2014 година, изнесуваше 0,045%. Од јануари 2015 година, надоместокот изнесуваше 0,04%, заклучно со декември 2016 година. Од јануари 2017 година, надоместокот од средства изнесуваше 0,035%. Од јануари 2019 година надоместокот од средства изнесува 0,030%.

Од 2013 година, со закон беше определена максималната висина на надоместокот од придонеси и надоместокот од средства, што ќе може да ја наплаќаат пензиските друштва и беше предвидено нивно постепено понатамошно намалување.

Наплатата на надоместоците (во милиони денари) од страна на друштвата, во текот на 2021 година, е прикажана во табела 5.14.

Табела 5.14. Наплата на надоместоци од страна на друштвата, во 2021 г. (во милиони денари)

	Јан.	Фев.	Мар.	Апр.	Мај	Јун.	Јул.	Авг.	Сеп.	Окт.	Ное.	Дек.	Вкупно
САВАз – вкупно	17,68	19,90	19,91	20,09	20,62	20,44	21,75	20,72	20,89	21,08	21,74	24,01	248,84
Од придонеси	5,43	7,41	7,24	7,18	7,61	7,17	8,30	7,10	7,12	7,18	7,54	9,73	89,02
Од средства	12,25	12,49	12,67	12,90	13,02	13,27	13,45	13,62	13,77	13,90	14,19	14,28	159,81
КБПз – вкупно	19,83	22,19	22,16	22,43	22,94	22,75	24,17	23,13	23,32	23,52	24,29	26,73	277,45
Од придонеси	5,99	8,05	7,83	7,81	8,21	7,76	8,94	7,69	7,73	7,76	8,17	10,51	96,44
Од средства	13,84	14,14	14,33	14,62	14,73	14,99	15,23	15,44	15,60	15,76	16,12	16,22	181,01
ТРИГЛАВз – вкупно	0,72	0,88	0,94	1,02	1,12	1,20	1,37	1,35	1,42	1,50	1,63	2,03	15,18
Од придонеси	0,37	0,51	0,53	0,57	0,63	0,66	0,77	0,71	0,74	0,77	0,84	1,17	8,27
Од средства	0,35	0,37	0,40	0,45	0,49	0,54	0,60	0,64	0,68	0,73	0,80	0,86	6,91

Трансакциските провизии, во врска со трансакциите за стекнување или за пренос на средствата на задолжителен пензиски фонд, се плаќаат од средствата на задолжителниот пензиски фонд, на избрани правни лица кои вршат услуги со хартии од вредност, дома и во странство. Трансакциските провизии се пресметуваат како процент од вредноста на секоја склучена трансакција.

Во текот на 2021 година, од САВАз биле наплатени вкупно 1,80 милиони денари трансакциски провизии, од КБПз биле наплатени вкупно 1,42 милиони денари и од ТРИГЛАВз биле наплатени вкупно 0,21 милиони денари трансакциски провизии.

5.8 Исплата на пензии од задолжително капитално финансирано пензиско осигурување

Условите за стекнување право на пензија се исти и за првиот и за вториот столб: возрасна граница од 64 години за мажи, односно од 62 години за жени, со минимум 15 години работен стаж.

Од првиот столб се врши исплата на дел од старосната, од семејната и од инвалидската пензија, како и од минималната пензија. Пензијата од првиот столб се пресметува како дефинирана пензија според однапред утврдена формула (одреден процент, во зависност од годините на стаж, помножен со пензиска основа, определена од валоризирани плати од целиот работен век).

Од вториот столб се врши исплата на дел од старосната пензија, во вид по избор на членот:

- пензиски анuitет со целиот износ на средства, акумулирани на индивидуалната сметка на членот; анuitетот се исплаќа до крајот на животот, од друштво за осигурување, овластено за таа цел, или
- програмирани повлекувања, од акумулираните средства на индивидуалната сметка на членот и се исплаќаат од друштво кое управува со задолжителен пензиски фонд, или
- комбинација на горенаведените методи.

Обезбедувањето пензиски анuitети и програмирани повлекувања е регулирано со Законот за исплата на пензии и пензиски надоместоци од капитално финансирано пензиско осигурување.

Доколку осигуреникот кој остварил право на инвалидска пензија е член на вториот столб, вкупниот износ на средствата на сметката на тој член се пренесува во Фондот на ПИОСМ и целосната исплата на инвалидската пензија се исплаќа од Фондот на ПИОСМ. По исклучок, доколку акумулираните средства на сметка на членот се повеќе од износот потребен за исплата на инвалидска пензија, во согласност со Законот за пензиското и инвалидското осигурување, тогаш членот може да избере наместо таа пензија да користи пензија од втор столб.

Во случај на смрт на член на задолжителен пензиски фонд од вториот столб, чии членови имаат право на семејна пензија, вкупниот износ на средствата на сметката на тој член се пренесува во Фондот на ПИОСМ и целосната исплата на семејната пензија се исплаќа од Фондот на ПИОСМ. По исклучок, доколку акумулираните средства на сметка на членот се повеќе од износот потребен за исплата на семејна пензија, во согласност со Законот за пензиското и инвалидското осигурување, тогаш корисникот на семејна пензија може да избере, наместо таа пензија, да користи пензија од втор столб.

Во 2021 година беа остварени 70 инвалидски пензии и 286 семејни пензии од страна на членови на вториот столб, односно членови на семејство на починат член, поради што нивните акумулирани средства беа пренесени во Фондот на ПИОСМ, од каде се исплаќа инвалидската, односно семејната пензија. Во 2021 година, за 10 членови на вториот столб започна да се исплаќа старосна пензија од втор столб, преку програмирани повлекувања. Додека во 2021 година, се исплаќаше старосна пензија од втор столб, преку програмирани повлекувања, за вкупно 17 пензионирани членови (вклучувајќи ги членовите кои започнаа да ги повлекуваат средствата во претходните години).

Предвидени се и случаи во кои се врши исплата на средства од индивидуалната сметка на членот, а притоа да нема остварување право на пензија и тоа:

- кога починатиот член на задолжителен пензиски фонд нема членови на семејството кои имаат право на семејна пензија, тогаш средствата на сметката на тој член стануваат дел на оставинската маса на оставителот и со нив се постапува во согласност со Законот за наследување;

- кога член на задолжителен пензиски фонд нема да стекне право на старосна пензија според Законот за пензиското и инвалидското осигурување, поради тоа што нема навршено пензиски стаж најмалку 15 години, може да оствари пензија само од средствата од втор столб, доколку пензијата е поголема или еднаква на 40% од најнискиот износ на пензија, а доколку пресметаниот износ на пензијата е помал од 40% од најнискиот износ на пензија, задолжителниот пензиски фонд на членот наеднаш ќе му ги исплати акумулираните средства на неговата сметка. Остварување на пензија само од средствата од втор столб и исплата на вкупните акумулирани средства во овие случаи може да се изврши по навршување 65 години.

Во текот на 2021 година беа исплатени средства како наследство од индивидуалните сметки на 75 починати членови. Исто така, еднократно беа исплатени средства на 1 лице.

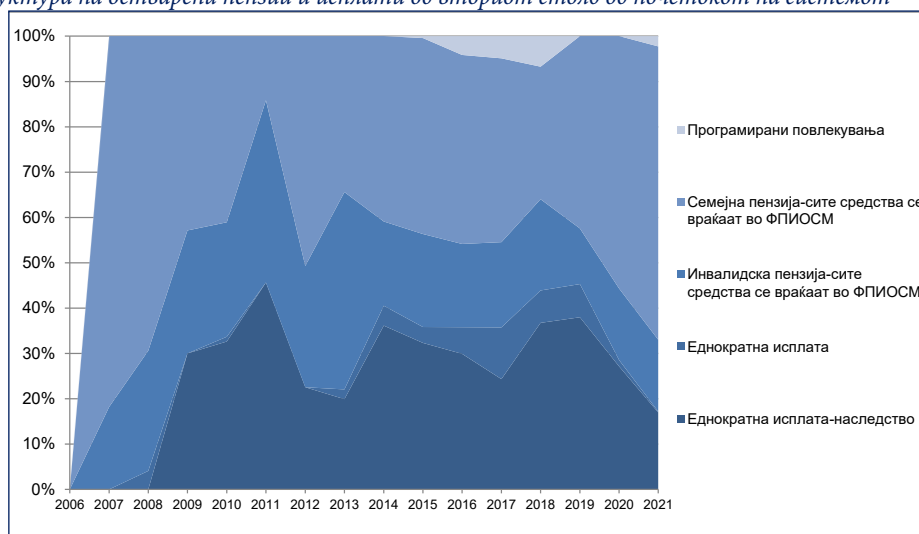
Подетален преглед на остварените пензии и исплати за членови на вториот столб во 2021 година, по задолжителни пензиски фондови, е даден во табела 5.15.

Табела 5.15. Остварени пензии и исплати за членовите во втор столб во 2021 г.

Вид на пензија/ Задолжителен пензиски фонд	САВАз	КБПз	ТРИГЛАВЗ	Вкупно
Инвалидска пензија	34	33	3	70
Семејна пензија	130	149	7	286
Старосна пензија – програмирани повлекувања	4	6	0	10
Еднократна исплата – член	0	1	0	1
Еднократна исплата – наследство	45	30	0	75
Вкупно	213	219	10	442

На графикон 5.27. е прикажана структурата на остварени пензии и исплати од вториот столб, во шеснаесетте години на постоење на вториот столб, заклучно со 2021 година. Бројот на исплати е многу мал, бидејќи членовите се млади лица. Најголем дел од исплатите се во случаите на смрт на член, преку остварена семејна пензија, или исплата на наследство, па исплатите по основ на остварена инвалидска пензија, а најмал е бројот на еднократни исплати на членови и исплати на членови преку програмирани повлекувања.

Графикон 5.27. Структура на остварени пензии и исплати од вториот столб од почетокот на системот

Информации за доброволните пензиски фондови

6

Цел на доброволното капитално финансирано пензиско осигурување	6.1
Членство во доброволните пензиски фондови	6.2
Премин на член од една на друга сметка во ист или друг доброволен пензиски фонд	6.3
Придонеси во доброволните пензиски фондови	6.4
Инвестирање и структура на портфолиото на доброволните пензиски фондови	6.5
Нето средства, сметководствена единица и стапка на принос на доброволните пензиски фондови	6.6
Надоместоци кај доброволните пензиски фондови	6.7
Исплата на пензиски надоместоци од доброволно капитално финансирано пензиско осигурување	6.8

6. Информации за доброволните пензиски фондови

Во 2021 година во однос на 2020 година може да се забележи зголемен раст на членството во трет столб. Во доброволното капитално финансирано пензиско осигурување, заклучно со 2021 година, има вкупно 27.772 членови, што значи пораст на членството во годината за околу 6,75%. Од вкупниот број членови во третиот столб околу 44% се членови со доброволна индивидуална сметка, додека околу 56% се учесници во пензиска шема со професионална сметка. Новиот доброволен пензиски фонд направи скромно раздвижување во премините на членови од еден во друг доброволен пензиски фонд во 2021 година.

Во текот на 2021 година, во доброволните пензиски фондови се уплатени вкупно околу 407,71 милиони ден.

Вкупните средства на доброволните пензиски фондови пораснаа за 25% и достигнаа околу 2,87 милијарди денари, што претставува околу 0,40% од БДП на РСМ. Структурата на инвестициското портфолио на доброволните пензиски фондови, исто така, не се разликува значајно во споредба со минатата година. Почнувањето на работа на третиот доброволниот пензиски фонд не влијаеше многу на вкупната структура на инвестициите на доброволните пензиски фондови со оглед на фактот дека во почетните години од работа новиот фонд сè уште располага со средства што се од мал обем во однос на вкупните средства на доброволните пензиски фондови.

Во 2021 година вредноста на сметководствената единица на САВАд забележа раст од 10,22%, на КБПд раст од околу 10,48%, додека вредноста на сметководствената единица на ТРИГЛАВд забележа раст од 3,48% од почетокот на работа.

На ниво на трет столб, во седумгодишниот период 2015 – 2021 година, беше остварен просечен принос сведен на годишно ниво од 5,85% во номинален износ односно 4,35% во реален износ, пресметан преку промената на пондерираниот просек на сметководствените единици на доброволните пензиски фондови.

Во 2021 година беа остварени 264 пензиски надоместоци и исплати од третиот столб.

6.1 Цел на доброволното капитално финансирано пензиско осигурување

Примарна цел на доброволното капитално финансирано пензиско осигурување е обезбедување повисок приход по пензионирањето, за осигурениците кои се веќе осигурени во едностволбниот и/или во двостолбниот пензиски систем, обезбедување пензија на лицата кои не се опфатени со задолжителното пензиско осигурување лично за себе или од други лица и обезбедување предуслови за воспоставување професионални пензиски шеми во процесот на усогласување на системот на социјално осигурување во РСМ со системите во ЕУ. Основни принципи на доброволното капитално финансирано пензиско осигурување се: обезбедување дополнителни средства во случај на старост, членување на доброволна основа, капитално финансирање на принцип на дефинирани придонеси, инвестирање на средствата врз основа на сигурност, диверзификација на ризик и одржување адекватна ликвидност, како и транспарентност.

Доброволното пензиско осигурување овозможува опфат на голема група лица од населението на РСМ, како и на лица кои не се државјани на РСМ. Тоа овозможува дополнително штедење за старост, со што се зголемува материјалната сигурност при старост. Понатаму, во согласност со вообичаените практики во многу европски земји, каде што постојат професионални пензиски шеми, преку кои работодавците, или здруженијата на граѓаните, организираат и финансираат дополнително пензиско осигурување за своите вработени, односно членови, тоа е овозможено и во РСМ. Бидејќи европските системи за социјално осигурување се под притисок, кој постојано се зголемува, професионалните пензии, во иднина, сè повеќе и повеќе, ќе имаат улога на дополнување на приходите, по пензионирање. Од тие причини, треба да се развијат професионалните пензии, дополнително на социјалното осигурување, со цел обезбедување сигурно, трајно и ефикасно социјално осигурување, кое треба да гарантира пристаен животен стандард во староста. Во третиот столб, работодавец, или здружение на граѓани (осигурител), може да организира и да финансира професионална пензиска шема и да уплаќа придонес во доброволен пензиски фонд за своите вработени и членови. Повеќе работодавци, или повеќе здруженија на граѓани, можат заедно да организираат и да финансираат професионални пензиски шеми. Осигурителот потпишува договор со друштвото што го избрал да управува со доброволниот пензиски фонд, во кој ќе биде вклучена професионалната пензиска шема.

Се очекува доброволното капитално финансирано пензиско осигурување да има дополнително значително влијание врз економијата во целина, преку зголемување на штедењето на населението, зголемување на моќта на инвестирањето и на поттикнувањето на развојот и продлабочувањето на пазарот на капитал, преку инвестирање на средствата на доброволните пензиски фондови, зголемување на побарувачката за нови инструменти и преку нови финансиски услуги, итн.

Доброволното капитално финансирано пензиско осигурување стана оперативно во втората половина на 2009 година, така што на постојните друштва им беа доделени дозволи за управување со доброволни пензиски фондови. Отворен доброволен пензиски фонд „НЛБ пензија плус“ – Скопје почна со работа на 15.7.2009 година, додека КБ Прв отворен доброволен пензиски фонд – Скопје, на 21.12.2009 година. Во јуни 2018 година, МАПАС даде одобрение за промена на називот на пензискиот фонд Отворен доброволен пензиски фонд – „НЛБ Пензија плус“ Скопје во Отворен доброволен пензиски фонд Сава пензија плус. Триглав отворен задолжителен пензиски фонд – Скопје почна со работа на 1.3.2021 година.

6.2 Членство во доброволните пензиски фондови

Едно лице може да стекне членство во доброволен пензиски фонд на три начина:

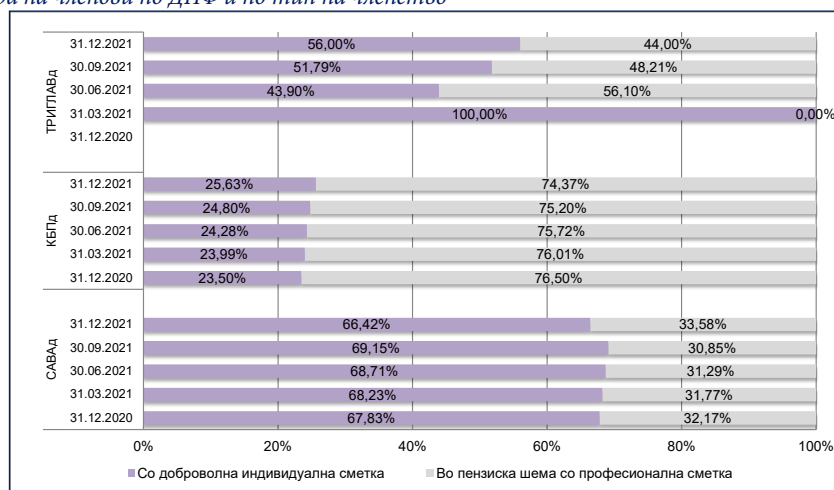
- 1) со потпишување на договор за членство во доброволен пензиски фонд меѓу лицето и друштвото и со отворање на доброволна индивидуална сметка,
- 2) со потпишување на договор за членство во доброволен пензиски фонд меѓу лицето, физичкото лице кое уплаќа во име и за сметка на лицето (уплаќач) и друштвото и со отворање на доброволна индивидуална сметка,
- 3) со учество во професионална пензиска шема, организирана од неговиот работодавец или од здружение во кое членува и со отворање на професионална сметка.

Едно лице може да има само една доброволна индивидуална сметка и една професионална сметка. Овие сметки можат да бидат во ист или во различен доброволен пензиски фонд.

Во 2021 година во однос на 2020 година можеме да забележиме зголемен раст на членството во доброволните пензиски фондови. Во доброволното капитално финансирано пензиско осигурување, со состојба на 31.12.2021 година, има вкупно 27.772 членови, што значи 1.756 членови повеќе во споредба со 31.12.2020 година, односно има пораст на членството за околу 6,75%. Од вкупниот број членови во третиот столб 12.088 или околу 44% се членови со доброволна индивидуална сметка, додека 15.684 или околу 56% се учесници во пензиска шема со професионална сметка. Бидејќи новиот доброволен пензиски фонд има релативно мал број на членови (0,35% од членовите се во ТРИГЛАВд), во однос на распределбата на членовите по доброволните пензиски фондови, со состојба на 31.12.2021 година, кај доброволните пензиски фондови кои работат од 2009 година нема значителна промена во однос на состојбата во минатата година, односно околу 43,67% од членовите се во САВАд, додека околу 56,06% се во КБПд.

Од графиконот 6.1., каде е прикажана структурата на членови по доброволните пензиски фондови и по тип на членство, во 2021 година, на квартално ниво, може да се забележи значителна разлика во однос на видот на членството кај трите доброволни пензиски фонда. Имено, САВАд има поголем број членови со доброволни индивидуални сметки (66,42%), КБПд има повеќе членови во пензиски шеми со професионални сметки (76,37%), додека ТРИГЛАВд има најрамномерна распределба на членството, иако малку поголем број се членови со доброволни индивидуални сметки (56,00%). Во однос на структурата на членови по тип со состојба 31.12.2021 година, и кај САВАд и кај КБПд нема значителна промена во споредба со состојбата во минатата година.

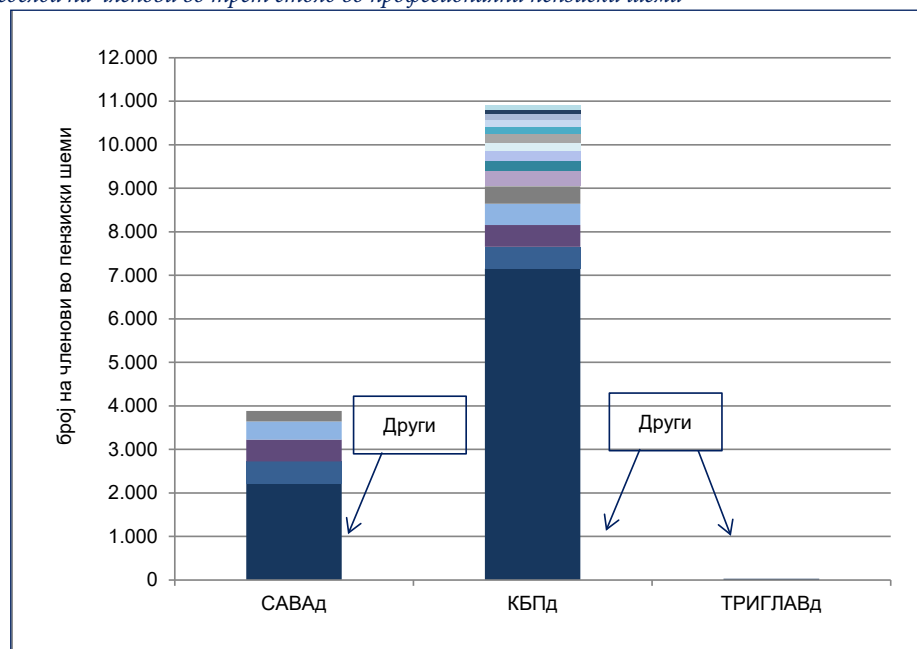
Графикон 6.1. Структура на членови по ДПФ и по тип на членство

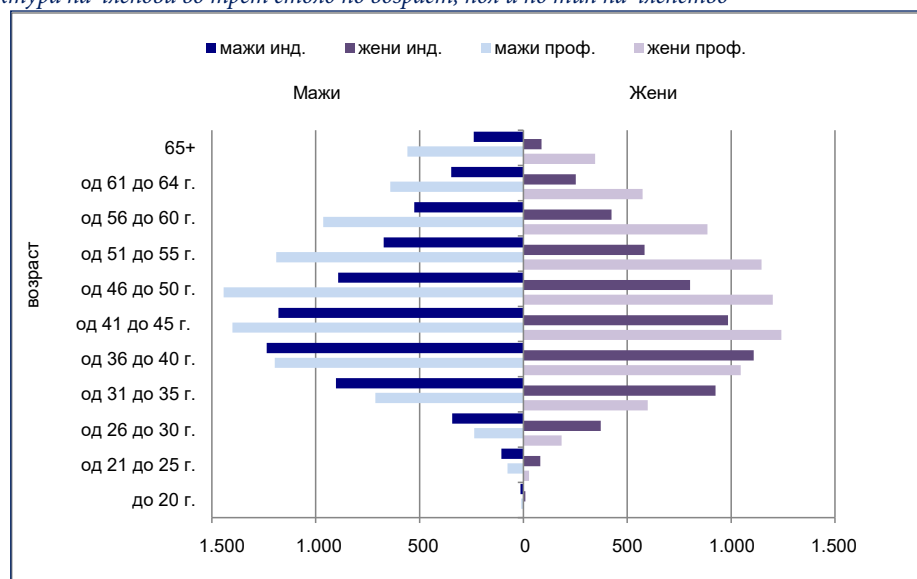
Од досегашното искуство, најчесто, членовите кои имаат индивидуални сметки сами си уплаќаат средства, а во мал број случаи има членови за кои придонес плаќа уплаќач (од вкупно 12.088 членови кои имаат индивидуални сметки, само 621 членови или 5% имаат уплаќач). Доброволното капитално финансирано пензиско осигурување овозможува членување и на лица кои не се државјани на РСМ. Во досегашното постоење на третиот столб постојат многу мал број членови кои се странски државјани (0,02% од вкупниот број членови).

Во врска со учеството на членовите во професионалните пензиски шеми, во САВАд, 4.072 членови се учесници во 1.205 професионални пензиски шеми, во КБПд, 11.579 членови се учесници во 2.910 професионални пензиски шеми, а во ТРИГЛАВд, 33 членови се учесници во 5 професионални пензиски шеми. Постојат професионални пензиски шеми со по неколку десетици членови и професионални пензиски шеми само со по 1 до 2 члена. Од вкупниот број шеми, 19 професионални пензиски шеми имаат по над 100 членови, четири шеми имаат по над 500 членови од кои едната има над 1.000 членови. Распределбата на членовите во професионалните пензиски шеми по фондови е дадена на графикон 6.2., во којшто поединечно се прикажани само шемите кои имаат повеќе од 100 члена, додека останатите шеми се вклучени во ставката „други“.

Графикон 6.2. Распределба на членови во трет столб во професионални пензиски шеми

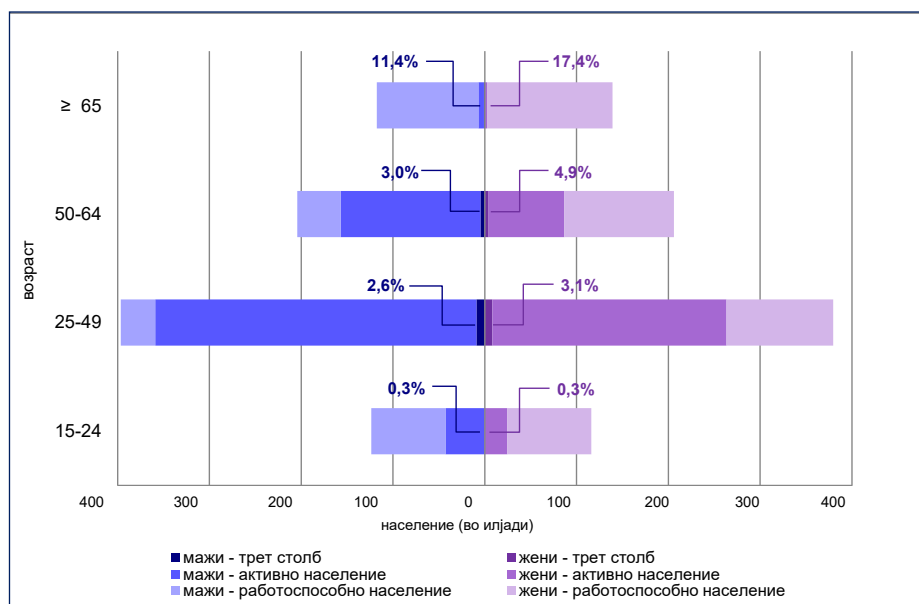
Графикон 6.3. Структура на членови во трет столб по возраст, пол и по тип на членство

Структурата на членовите во третиот столб, по возраст, пол и по тип на членство, е прикажана на графикон 6.3. Од овој графички приказ може да се забележи дека во третиот столб во споредба со вториот столб има повеќе повозрасни членови. Нешто околу 60% од членовите со доброволна индивидуална сметка се на возраст до 45 години, додека околу 60% од членовите со професионална сметка се на возраст до 50 години. Членовите кои имаат професионална сметка се повозрасни во однос на членовите со индивидуална сметка. Просечната возраст на членовите со индивидуална сметка е 44 години за мажи и 43 години за жени, а на членовите со професионална сметка е 48 години за мажи и 48 години за жени, додека просечната возраст на сите членови вкупно, е 46 години.

Учеството на вкупниот број на членови на третиот столб во вкупното работоспособно население и во вкупното активно население е скромно. Со состојба на крајот од 2021 година, само околу 1,7% од вкупното работоспособно население во РСМ се членови на третиот столб, односно околу 2,9% од вкупното активно население во РСМ се членови на третиот столб. Структурата на членовите во третиот столб, во вкупното работоспособно население и активно население во РСМ, по возрасни групи и по пол, со состојба на 31.12.2021 година, е прикажана на графикон 6.4.

Графикон 6.4. Структура на членови во третиот столб во вкупното работоспособно население и активно население, по возрасни групи и пол

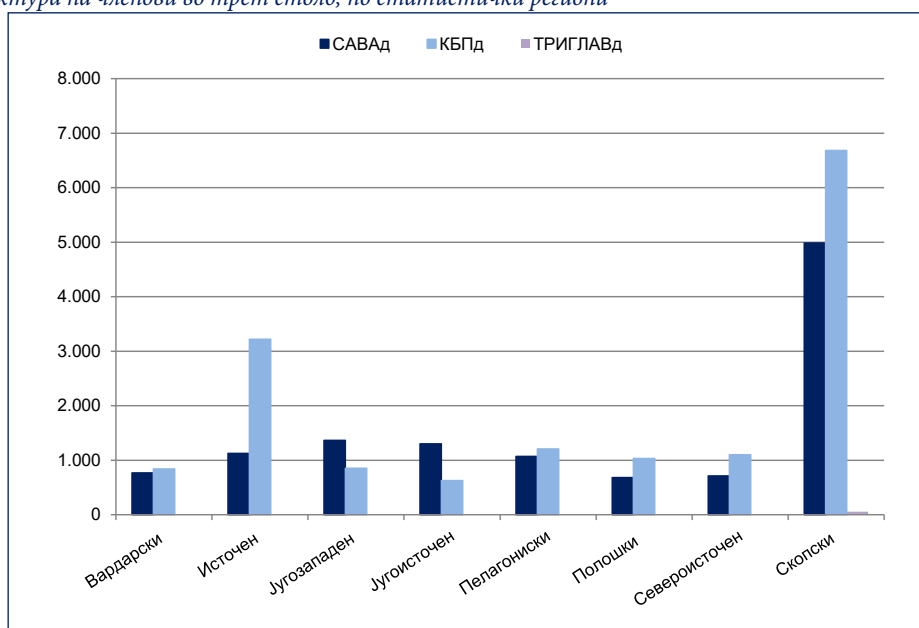

Од овој графички приказ може да се забележи дека најголемо учество во доброволно капитално финансирано пензиско осигурување, по возрасни групи, има кај активното население на возраст над 65 години (околу 11% мажи и околу 17% жени). Овој резултат покажува дека постои значаен потенцијал за развој на третиот столб.

Структурата на членовите во доброволните пензиски фондови по статистички региони¹⁷ во РСМ е дадена на графикон 6.5.

Најмногу членови во трите доброволни пензиски фондови има од Скопскиот регион, 6.685 членови во КБПд, 4.984 членови во САВАд и 57 членови во ТРИГЛАВд. Најмалку членови во САВАд има од Полошкиот регион (682 членови), најмалку членови во КБПд има од Југоисточниот регион (627 членови), додека кај ТРИГЛАВд нема воопшто членови од Источниот регион.

Графикон 6.5. Структура на членови во трет столб, по статистички региони

¹⁷Статистичките региони се дефинирани според ДЗС – територијални единици. Номенклатурата на територијални единици е заснована врз територијалната организација на локалната самоуправа во РСМ и е усогласена со класификацијата на ЕУ.

6.3 Премин на член од една на друга сметка во ист или во друг доброволен пензиски фонд

Лицата имаат право на избор на доброволен пензиски фонд и право на промена на избраниот доброволен пензиски фонд, по сопствена желба, во секое време. Доколку членот е член на постојниот доброволен пензиски фонд пократко од 12 месеци, при преминот треба да плати надоместок за премин. Инаку, преминот е бесплатен. При премин се пренесуваат и вкупните средства од сметката на членот. Исто така, и при премин на учесник во професионална пензиска шема од еден кај друг осигурител, тој има право на пренос на средствата заштедени во професионалната шема на професионална сметка или на доброволна индивидуална сметка, доколку другиот осигурител нема организирано професионална пензиска шема или не го вклучи лицето во неа. Членот, кој е учесник во професионална пензиска шема, има право на пренос на средствата на доброволна индивидуална сметка, доколку не се вработи или не се зачлени во здружение на граѓани.

Во табела 6.1. се дадени податоци за бројот на членови кои преминале од еден во друг доброволен пензиски фонд и за износот на пренесените средства од еден во друг доброволен пензиски фонд, врз таа основа, во текот на 2021 година. Новиот доброволен пензиски фонд направи скромно раздвижување во премините на членови од еден во друг доброволен пензиски фонд во 2021 година. Имено, во текот на 2021 година, вкупниот број членови во доброволните пензиски фондови, кои преминале од еден во друг доброволен пензиски фонд, изнесува 75, што претставува 0,27% од вкупниот број членови. Иако процентуалното учество на членовите кои направиле промена на доброволниот пензиски фонд во вкупниот број на членови е минимално сепак во 2021 година, бројот на членови кои направиле промена на доброволниот пензиски фонд е значително поголем во споредба со 2020 година. Притоа, 24 членови преминале во САВАд, 24 преминале во КБПд и 27 членови преминале во ТРИГЛАВд. При преминот, околу 3,24 милиони денари биле пренесени во САВАд, околу 2,79 милиони денари биле пренесени во КБПд и околу 1,27 милиони денари биле пренесени во ТРИГЛАВд. Исто така, во 2021 година, имаше и премини во рамките на ист пензиски фонд од една во друга професионална шема и од професионална на доброволна индивидуална сметка.

Табела 6.1. Премини на членови од еден во друг доброволен пензиски фонд

2021		ДПФ во коишто преминале членови односно во кои се пренесени средства			
		САВАд	КБПд	ТРИГЛАВд	Вкупно
Членови кои преминале од ДПФ	САВАд	-	24	7	31
	КБПд	24	-	20	44
	ТРИГЛАВд	0	0	-	0
	Вкупно	24	24	27	75
Средства што се пренесени од ДПФ (во денари)	САВАд	-	2.787.277	356.665	3.143.942
	КБПд	3.244.009	-	917.856	4.161.865
	ТРИГЛАВд	0	0	-	0
	Вкупно	3.244.009	2.787.277	1.274.521	7.305.807

6.4 Придонеси во доброволните пензиски фондови

Уплатата на доброволен придонес може да се врши само за лице кое ги исполнува условите за членство во доброволен пензиски фонд, во согласност со Законот за доброволно капитално финансирано пензиско осигурување. Уплатата на доброволен придонес, во име и за сметка на член кој има доброволна индивидуална сметка, може да ја врши членот и/или уплаќачот. Уплатата на доброволен придонес, во име и за сметка на член кој има професионална сметка, може да ја врши само осигурителот. Уплатите се вршат од трансакциската сметка на членот и/или уплаќачот или осигурителот. Доброволниот придонес се уплаќа на посебна парична сметка на доброволниот фонд, која се води кај чуварот на имот и се распоредува на доброволна индивидуална сметка, или на професионална сметка на членот, во зависност од начинот на зачленување и по исполнување на условите за членство.

Членот, уплаќачот и осигурителот, имаат право слободно да ги одредуваат висината на уплатениот износ на доброволен придонес и динамиката на уплатата, а промената на висината на уплатата, или прекилот на уплатата, не влијаат на правото на членство во фондот, односно не значат прекин на членството. Износите на доброволните придонеси ги определува осигурителот, за сите учесници во професионалната пензиска шема, која тој ја организира и ја финансира и ги определува како процент од платата на членот, кој е вклучен во професионалната пензиска шема.

Во текот на 2021 година, во доброволните пензиски фондови се уплатени вкупно околу 407,71 милиони денари, што претставува околу 0,06% од БДП на РСМ. Детално уплатените придонеси по месеци (во милиони денари), се прикажани во табела 6.2.

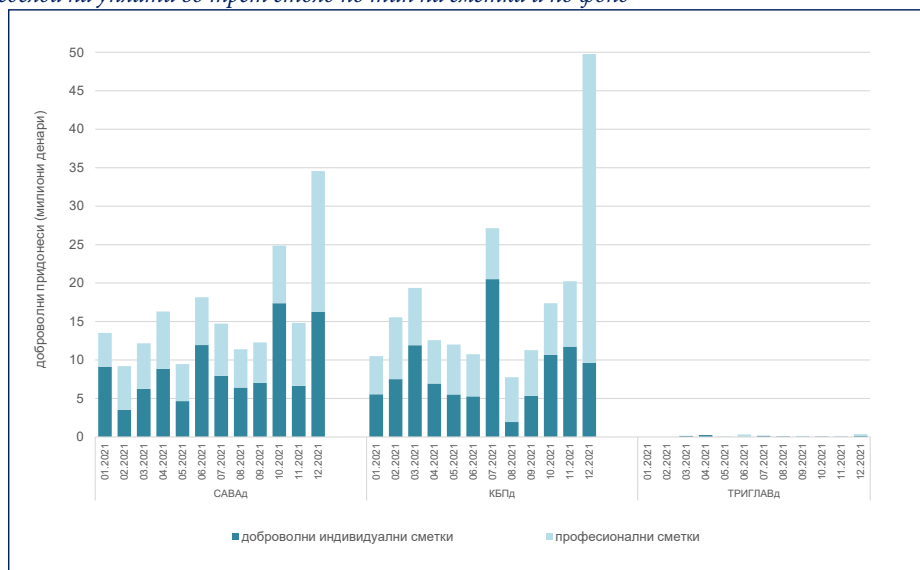
Табела 6.2. Придонеси во трет столб по месеци и фондови

(во милиони денари)

	Вкупно 2020	Јан.	Фев.	Мар.	Апр.	Мај	Јун.	Јул.	Авг.	Сеп.	Окт.	Ное.	Дек.	Вкупно 2021
САВАд	161,68	13,52	9,21	12,17	16,32	9,48	18,16	14,73	11,40	12,28	24,87	14,83	34,55	191,52
КБПд	155,07	10,52	15,57	19,37	12,59	12,01	10,75	27,15	7,76	11,28	17,39	20,23	49,78	214,39
ТРИГЛАВд				0,13	0,24	0,05	0,31	0,18	0,12	0,14	0,12	0,13	0,37	1,80
Вкупно	316,76	24,03	24,77	31,54	28,91	21,49	28,92	41,87	19,16	23,56	42,26	35,07	84,33	407,71

Во 2021 година вкупно уплатените доброволни придонеси во трет столб бележат зголемување од 28,71% во однос на 2020 година. При тоа во однос на претходната година, износот на вкупно уплатени доброволни придонеси во САВАд се зголеми за околу 18,45%, додека КБПд бележи зголемен износ на вкупно уплатени доброволни придонеси за околу 38,25%. Во 2021 година, во КБПд, е уплатен поголем износ на доброволни придонеси во однос на САВАд. Во 2021 година учеството на доброволни придонеси во трите доброволни пензиски фондови, што се уплатени на професионални сметки изнесува 49%, додека учеството на доброволни придонеси уплатени на доброволни индивидуални сметки изнесува 51%. Постои мала разлика на оваа распределба во однос на фондови, односно кај САВАд и кај ТРИГЛАВд 55% од вкупните доброволни придонеси се уплатени на доброволни индивидуални сметки, а 45% на професионални сметки, додека кај КБПд 52% од вкупните доброволни придонеси се уплатени на професионални сметки, а 48% на доброволни индивидуални сметки. Распределбата на уплатите по тип на сметка на која се уплатени и по фонд, на месечно ниво, е дадена на графикон 6.6.

Графикон 6.6. Распределба на уплати во трет столб по тип на сметка и по фонд

6.5 Инвестирање и структура на портфолиото на доброволните пензиски фондови

И во доброволното капитално финансирано пензиско осигурување, како во задолжителното капитално финансирано пензиско осигурување, во почетната фаза, се користат проактивна контрола и квантитативни и квалитативни ограничувања на инвестициите. Сепак, за разлика од задолжителното капитално финансирано пензиско осигурување, во доброволното има полиберални услови во врска со инвестирањето.

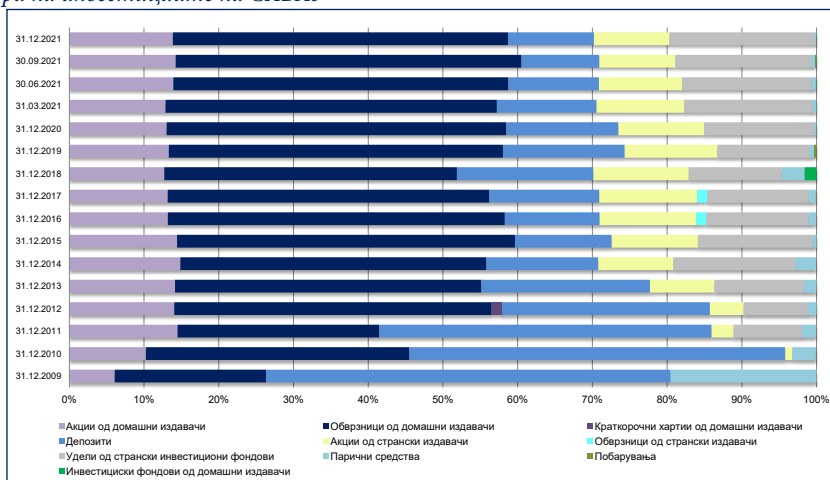
Покрај инструментите кои се дозволени кај задолжителните пензиски фондови, кај доброволните пензиски фондови, за инвестициите во странство, дозволено е и инвестирање во должнички хартии од вредност, издадени од Европската централна банка, од Европската инвестициска банка и од Светската банка, како и должнички хартии од вредност, издадени од единиците на локалната самоуправа. Бидејќи е неопходно да се постигне соодветна диверзификација помеѓу различните видови на инвестиции и кај доброволните пензиски фондови, предвидени се максимални ограничувања за инвестирање во одредена компанија и во одредена економска група и максимални ограничувања на износите кои можат да бидат инвестирани во одредени видови инструменти. Со цел спречување во инвестиции во инструменти кои не се погодни за инвестирање на доброволни пензиски фондови, законски се забрануваат инвестиции во акции, обврзници и во други хартии од вредност, кои не котираат на официјален пазар или со кои јавно не се тргува, инструменти со кои не може правно да се располага, инструменти кои не можат веднаш да бидат проценети, повеќе форми на имот кои не можат веднаш да бидат проценети и ставки од несигурна вредност. Максималните инвестициски ограничувања се прикажани во табела 6.3.

Табела 6.3. Максимални инвестициски ограничувања

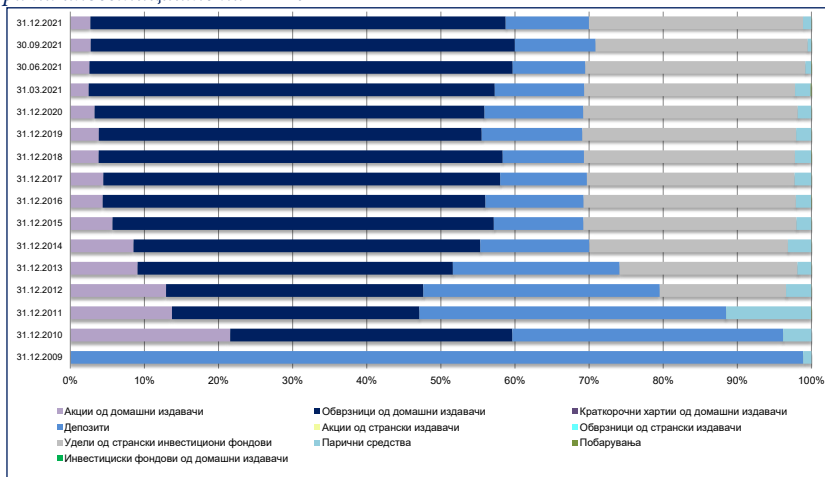
Вид на инструмент	Максимално ограничување
Инвестиции во странство (ЕУ, ОЕЦД)	50%
обврзници и други хартии од вредност издадени од странски влади и централни банки на странските држави и должнички хартии од вредност, издадени од Европската централна банка, Европската инвестициска банка и од Светската банка	50%
должнички хартии од вредност издадени од единиците на локалната самоуправа, недржавни странски компании или банки, акции издадени од странски компании или банки и документи за удел, акции и други хартии од вредност издадени од инвестициски фондови	30%
Хартии од вредност издадени или гарантирани од РСМ на домашен пазар или НБРСМ	80%
Банкарски депозити, сертификати за депозит, комерцијални записи, обврзници и хартии од вредност врз основа на хипотека издадени од домашни банки	60%
Обврзници издадени од единиците на локалната самоуправа и од домашни акционерски друштва кои не се банки и комерцијални записи од домашни акционерски друштва, кои не се банки	40%
обврзници издадени од единиците на локалната самоуправа	10%
Акции издадени од домашни акционерски друштва	30%
Документи за удел и акции на македонски инвестициски фондови	5%

Структурата на инвестициите на доброволните пензиски фондови САВАд и КБПд, од почетокот на работа на доброволните пензиски фондови (за период 2009 – 2020 година, на годишно ниво, а за 2021 година, на квартално ниво), е прикажана на графикон 6.7. и на графикон 6.8. Структурата на инвестициите на доброволниот пензиски фонд ТРИГЛАВд од почетокот на работа на фондот (1.3.2021 година) на квартално ниво за 2021 година е прикажано на графикон 6.9.

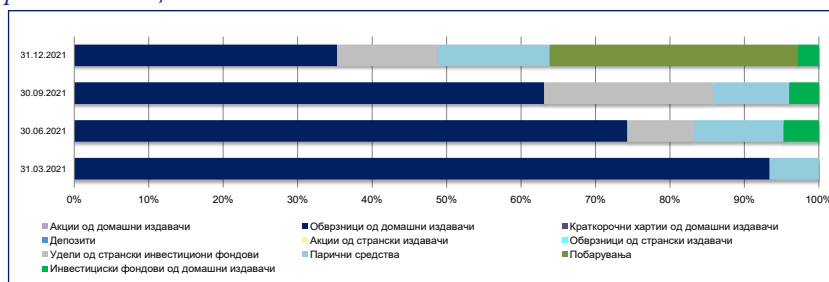
Графикон 6.7. Структура на инвестициите на САВАд

Графикон 6.8. Структура на инвестициите на КБПд

Графикон 6.9. Структура на инвестициите на ТРИГЛАВд

Структурата на инвестициите на доброволните пензиски фондови САВАд и КБПд, од почетокот на работа на доброволните пензиски фондови (за период 2009 – 2020 година, на годишно ниво, а за 2021 година, на квартално ниво), е прикажана на графикон 6.7. и на графикон 6.8. Структурата на инвестициите на доброволниот пензиски фонд ТРИГЛАВд од почетокот на работа на фондот (1.3.2021 година) на квартално ниво за 2021 година е прикажано на графикон 6.9.

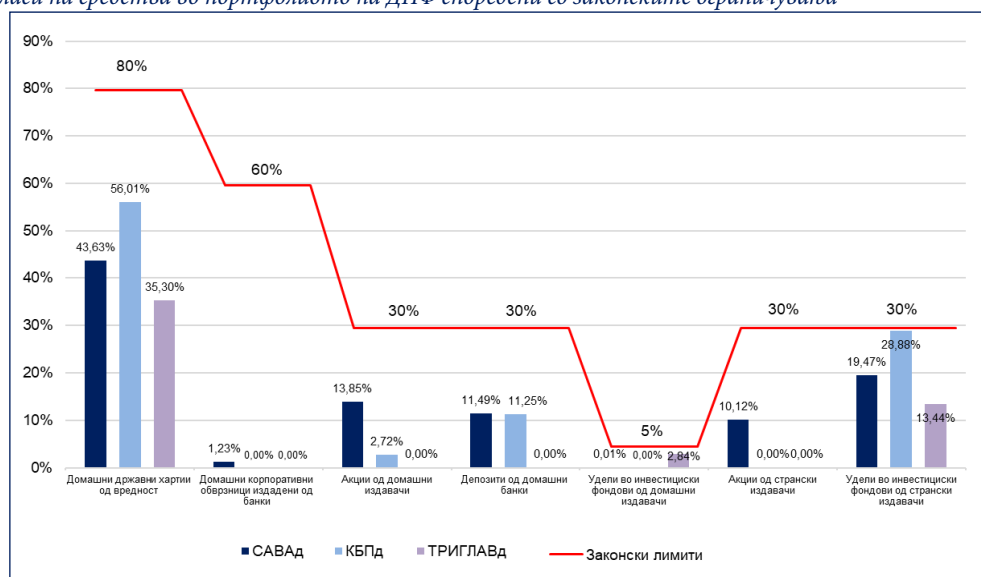
Структурата на инвестициите на доброволните пензиски фондови, со состојба на 31.12.2021 година, не се разликува многу во споредба со структурата на инвестициите на доброволните пензиски фондови, со состојба на 31.12.2020 година и истата е прикажана на графикон 6.10. Почнувањето на работа на новиот доброволен пензиски фонд не влијаеше многу на вкупната структурата на инвестициите на доброволните пензиски фондови со оглед на фактот дека во почетните години од работа новиот фонд располага со средства од мал обем што претставуваат мал удел во вкупните средства на доброволните пензиски фондови. Во 2021 година, учеството на обврзници од домашните издавачи, коишто вклучуваат домашни државни обврзници (49,88%) и корпоративна обврзница (перпетуална обврзница издадена од банка – 0,61%), во однос на претходната година, бележи мало зголемување и изнесува 50,49%. Учеството на депозити во домашни банки се намалува во однос на претходната година и изнесува 11,36%. Учеството на акции од домашни издавачи останува скоро на исто ниво, во однос на претходната година и изнесува 8,21%. Многу мал дел од инвестициите на доброволните пензиски фондови припаѓаат на инвестиции во удели од домашни инвестициски фондови (0,01%). Во 2021 година учеството на инвестициите во странство се зголемило, во споредба со претходната година, и изнесува 29,21% (24,22% во удели на инвестициски фондови и 4,99% во акции). Останатиот дел од средствата на доброволните пензиски фондови го сочинуваат парични средства 0,66% и побарувања 0,06%.

Графикон 6.10. Структура на инвестициите во трет столб со состојба на 31.12.2021

Во текот на 2021 година трите доброволни пензиски фонда вложуваа во рамките на максималните инвестициски ограничувања. На графикон 6.11. е прикажано процентуалното учество во портфолиото по класи на средства кај САВАд, КБПд и ТРИГЛАВд и законските ограничувања со состојбата на 31.12.2021 година.

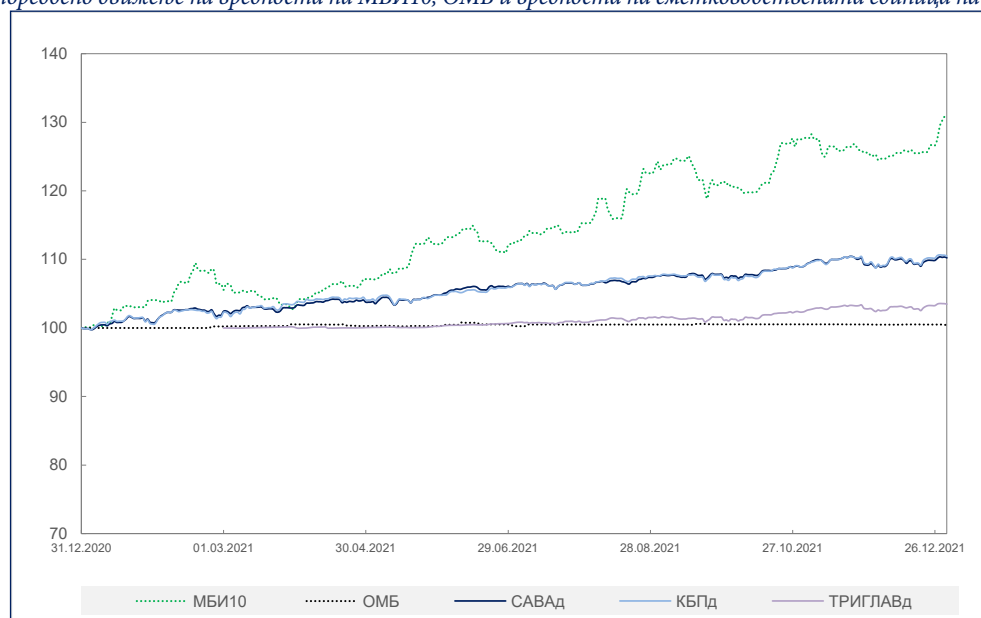
Графикон 6.11. Класи на средства во портфолиото на ДПФ споредени со законските ограничувања

Доброволните пензиски фондови имаат поголема изложеност на средствата во акции од домашни издавачи (8,21%) во споредба со задолжителните пензиски фондови. При тоа, изложеноста на акции во домашни издавачи е значајно поголема кај САВАд (13,85%) во однос на КБПд (2,72%). ТРИГЛАВд во првата година од своето работење нема вложувања во акции на домашни издавачи.

Споредбено, движењето¹⁸ на вредноста на МБИ10, на ОМБ и на вредноста на сметководствената единица на доброволните пензиски фондови, во текот на 2021 година, е прикажано на графикон 6.12. Вредноста на сметководствената единица на САВАд забележа пораст од 10,22%, а вредноста на сметководствената единица на КБПд пораст од 10,48% и вредноста на сметководствената единица на ТРИГЛАВд од почетокот на своето работење забележа пораст од 3,48%. МБИ10, во текот на 2021 година во однос на 2020 година, забележа пораст од околу 30,79%. ОМБ, во текот на 2021 година, забележа пораст од 0,46%.

Графикон 6.12. Споредбено движење на вредноста на МБИ10, ОМБ и вредноста на сметководствената единица на ДПФ, 2021 г.

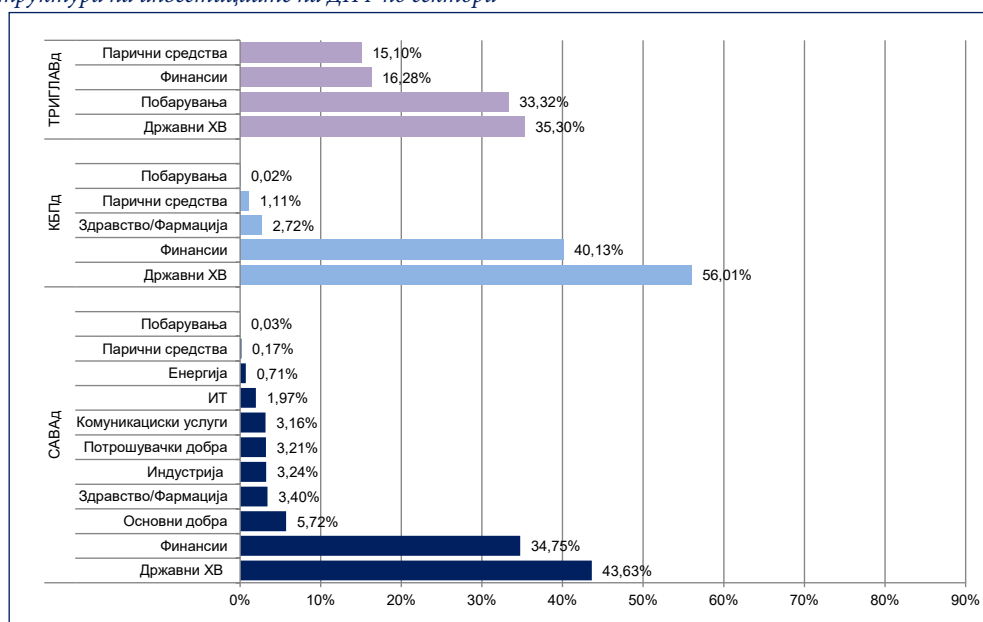

Извор: МАПАС и Македонска берза АД Скопје – Годишен статистички билтен 2021.

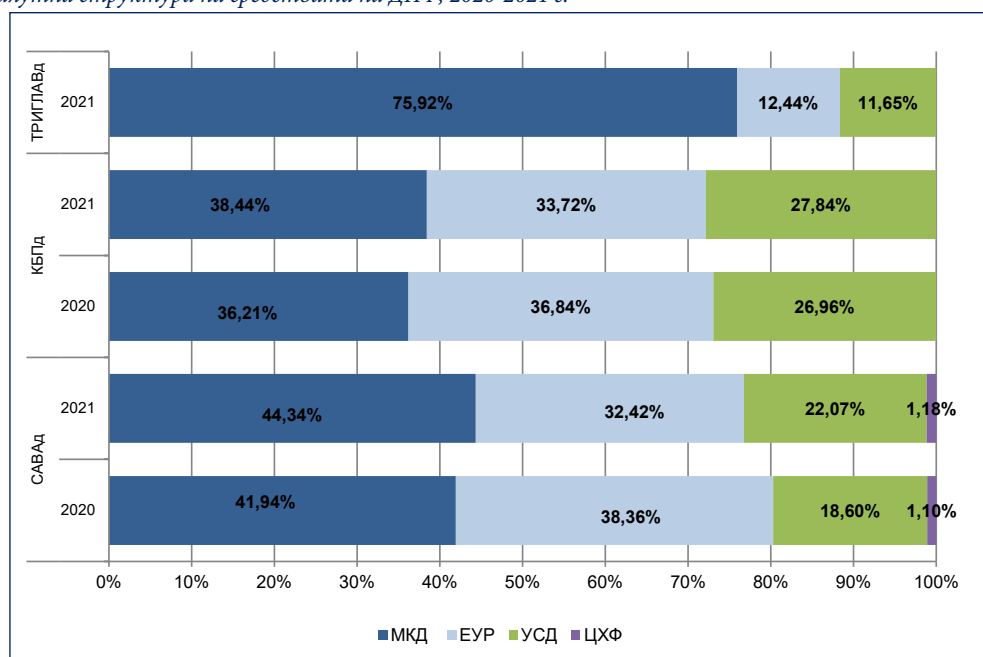
¹⁸ Движењата се прикажани преку промената на индексите/единиците во однос на почетен индекс еднаков на 100, на 31.12.2021 г.

И кај доброволните пензиски фондови, најголем дел од средствата во 2021 година беа вложени во домашните државни хартии од вредност (43,63% кај САВАд, 56,01% кај КБПд и 35,30% кај ТРИГЛАВд). Веднаш потоа следуваат вложувањата во инструменти од издавачи/акционерски друштва од финансискиот сектор (34,75% кај САВАд и 40,13% кај КБПд). Кај ТРИГЛАВд учеството во инструменти од издавачи/акционерски друштва од финансискиот сектор е помало и изнесува 16,28%. Во рамките на овој сектор, кај САВАд најголемо е учеството на уделите во странски и домашни инвестициски фондови (56,04%) и на домашните банкарски депозити (33,07%) и помало е учеството на акциите во домашни банки (4,27%), обврзници издадени од домашни банки (3,53%) и на финансиските услуги (3,08%). Кај КБПд во рамките на финансискиот сектор преовладува учеството на странски инвестициски фондови (71,96%), а останатиот дел припаѓа на домашни банкарски депозити (28,04%). И кај ТРИГЛАВд во рамките на финансискиот сектор преовладува учеството на странски и домашни инвестициски фондови (100%). Покрај во горенаведените сектори, доброволните пензиски фондови инвестираат и во други сектори: основни добра, фармација, потрошувачки добра, индустрија, информатичка технологија, комуникациски услуги и енергија, но со многу помало учество (од 0,71% до 5,72%). Структурата на инвестициите на доброволните пензиски фондови, по сектори, е прикажана на графикон 6.13.

Графикон 6.13. Структура на инвестициите на ДПФ по сектори

Графикон 6.14. Валутна структура на средствата на ДПФ, 2020-2021 г.

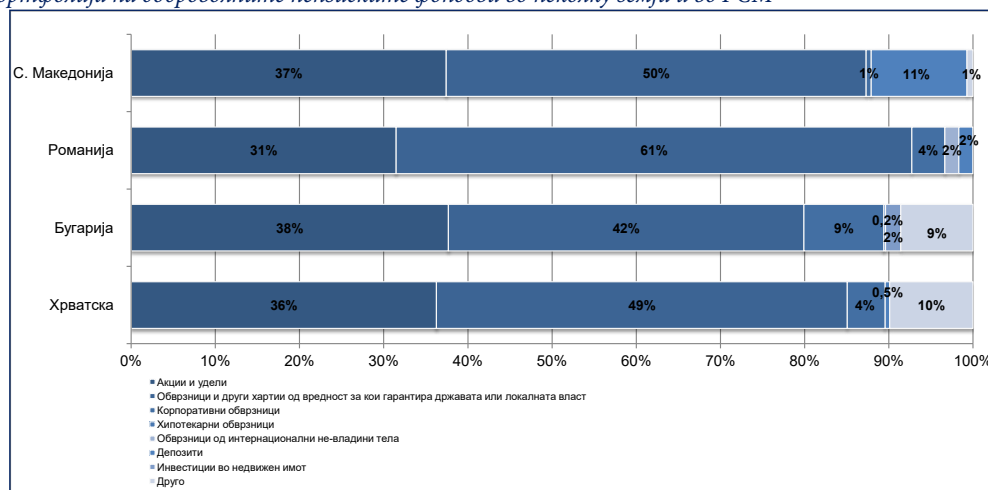

Во однос на валутната структура на средствата на доброволните пензиски фондови, прикажана на графикон 6.14., можеме да забележиме дека најголем дел од средствата на САВАд се инвестирали во инструменти во домашна валута (44,34%), додека пак учеството во инструменти во евра изнесува 32,42%. Во 2021 година во однос на минатата година, кај САВАд се забележува зголемување на учеството во инструменти во денари и намалување на учеството во инструменти во евра. Кај КБПд најголем дел од средствата се инвестирали во инструменти во домашна валута (38,44%), додека пак учеството во инструменти во евра изнесува 33,72%. Во 2021 година во однос на минатата година, кај КБПд учеството во инструменти во денари се зголемило, додека учеството во инструменти во евра се намалило. Учеството на инвестициите во американски долари (22,07% кај САВАд и 27,84% кај КБПд) се зголемува во споредба со претходната година. Валутната структура кај САВАд вклучува и мал дел на инструменти коишто се инвестирали во швајцарски франци 1,18%. Валутната структура на ТРИГЛАВд се разликува во однос на валутната структура на САВАд и КБПд. Тежината на средствата на ТРИГЛАВд е на страната на средствата коишто се инвестирали во инструменти во денари (75,92%) што е очекувано за пензиски фонд што е сè уште на почеток од своето работење. Потоа 12,44% од средствата на ТРИГЛАВд се инвестирали во инструменти во евра, а 11,65% од средствата се инвестирали во инструменти во американски долари.

Доколку се направи споредба со земјите кои имаат слични пензиски системи со македонскиот, можат да се видат сличности, но и разлики во инвестициските портфолија на доброволните пензиски фондови. На графиконот 6.15. е дадена споредба на вложувањата, со состојба на 31.12.2021 година, на доброволните пензиски фондови во РСМ, со вложувањата на доброволните пензиски фондови во некои од земјите од регионот кои имаат имплементирано доброволно капитално финансирано пензиско осигурување.

Доколку портфолијата на доброволните пензиски фондови се разгледаат по инструменти, може да се забележи дека пензиските фондови во речиси сите земји имаат најголема изложеност во обврзници и во други хартии од вредност, за кои гарантираат државата или локалната власт (во Романија 61%, во Северна Македонија 50%, во Хрватска 49%, а со најмал процент во Бугарија 42%). Изложеноста во банкарски депозити е најголема во Северна Македонија и изнесува 11%. За разлика од Северна Македонија, во останатите земји изложеноста на депозити е значително помала: Романија (2%), Хрватска и Бугарија (помалку од 1%). Во однос на вложувањата во акции и удели, најголем процент од средствата во акции и удели се вложени кај пензиските фондови во Бугарија (38%), Северна Македонија (37%), потоа во Хрватска (36%) и во Романија (31%). Пензиските фондови вложувале и во корпоративни обврзници и тоа 9% кај пензиските фондови во Бугарија и по 4% во Хрватска и во Романија. Во споредба со пензиските фондови во другите земји учеството на инвестициите во корпоративни обврзници кај пензиските фондови во Северна Македонија е значително помало, 1%. Само во Бугарија пензиските фондови вложувале во недвижен имот (2%), а во другите земји, најчесто, овој инструмент и не е дозволен. Во однос на инвестирањето во странство¹⁹, пензиските фондови во Северна Македонија имаат најголема изложеност во странски инвестиции со 29%, потоа следуваат пензиските фондови во Хрватска 21% и Романија со 9%²⁰.

Графикон 6.15. Портфолија на доброволните пензиските фондови во неколку земји и во РСМ

Извори: www.hanfa.hr; www.fsc.bg; www.asfromania.ro и сопствени пресметки.

¹⁹Податокот за инвестиции во странство за Бугарија со состојба 31.12.2021 г. не е достапен во преземените податоци.

²⁰Податокот за инвестиции во странство за Романија е со состојба 30.11.2021 г.

6.6 Нето-средства, сметководствена единица и стапка на принос на доброволните пензиски фондови

Начинот на пресметка на нето-средствата, на сметководствената единица и на приносот на доброволните пензиски фондови, е ист како и за задолжителните пензиски фондови.

Промените на средствата на доброволните пензиски фондови, од почетокот до крајот на годината, се случуваат поради:

- прилив на придонеси,
- одлив поради надоместоци и трансакциски провизии,
- прилив поради поврат на персонален данок,
- одлив поради погрешна уплата на конвертирани придонеси,
- прилив поради премин од другиот доброволен пензиски фонд (за лица кои членувале во друг фонд, а потоа преминале во тековниот фонд),
- одлив поради премин во другиот доброволен пензиски фонд (лица кои членувале во односниот фонд, а потоа преминале во другиот фонд),
- одлив поради исплата на наследство,
- одлив поради исплата на пензиски надоместоци (еднократни и повеќекратни исплати),
- не(реализирани) добивки/загуби од инвестиции.

Тргувајќи од вредноста на нето-средствата на крајот на претходната година и имајќи ги предвид сите горенаведени промени, се доаѓа до вредноста на нето-средствата на крајот на годината (што е прикажано во табела 6.4.).

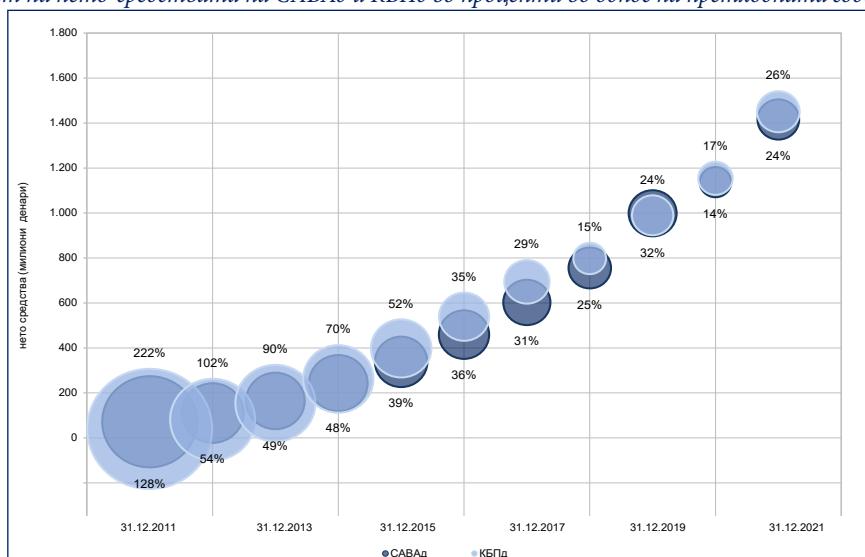
Табела 6.4. Промени на средствата на доброволните пензиски фондови (во милиони денари)

	САВАд	КБПд	ТРИГЛАВд
Нето-средства на 31.12.2020 г.	1.137,61	1.154,52	0,00
Придонеси	191,52	214,39	1,80
Надоместоци од придонеси	4,57	5,91	0,05
Придонеси намалени за надоместоци од придонеси	186,95	208,48	1,75
Уплата на индивидуална сметка од поврат на персонален данок	0,00	0,00	0,00
Одлив за погрешна уплата на конвертирани придонеси	0,02	2,79	0,00
Надоместоци од средства	12,57	11,58	0,01
Расходи за посреднички провизии	0,13	0,06	0,00
Пренос од другиот фонд	3,24	2,79	1,27
Пренос во другиот фонд	3,14	4,16	0,00
Исплата на наследство	2,82	1,96	0,00
Исплата на пензиски надоместок – еднократна исплата/повеќекратна исплата	27,45	33,33	0,00
Бруто-добивка од инвестиции	134,47	138,50	0,05
Нето-добивка од инвестиции	121,76	126,86	0,04
Нето-средства на 31.12.2021 г.	1.416,14	1.450,40	3,06

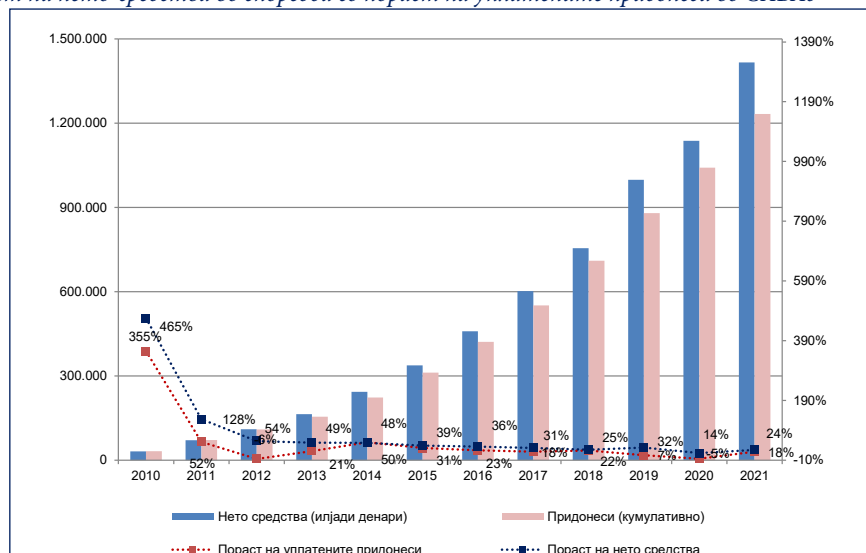
Вкупните нето средства во доброволните пензиски фондови, со состојба на 31.12.2021 година, изнесуваа околу 2,87 милијади денари или околу 46,66 милиони евра, што претставува околу 0,40% од БДП.

На графикон 6.16. се прикажани вредностите на нето-средствата на крајот на сите години и нивниот пораст во проценти во однос на нето-средствата во претходната година. Притоа, може да се забележи дека нето-средствата на двата доброволни пензиски фонда растат со слично темпо. Најголем пораст се забележува во 2011 година во однос на 2010 година. Во 2021 година во однос на 2020 година се забележува зголемување на растот на нето средствата и на САВАд и на КПБд.

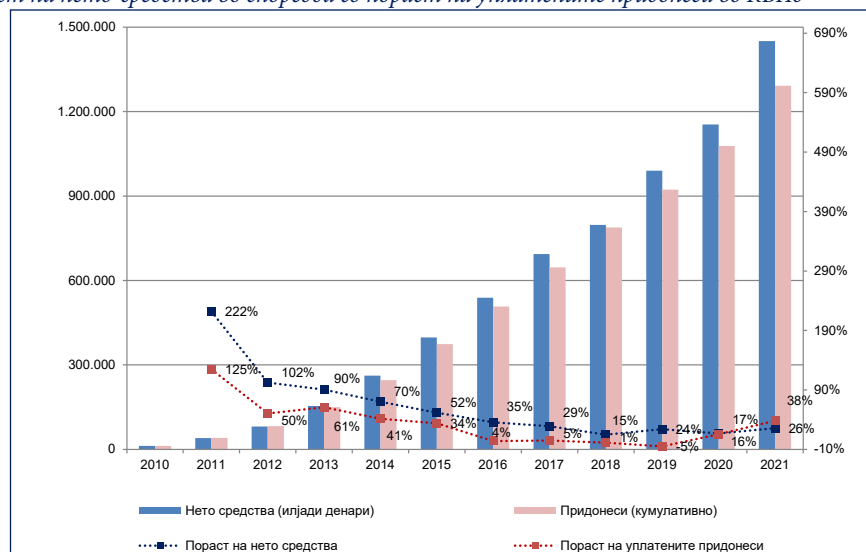
Графикон 6.16. Пораст на нето-средствата на САВАд и КБПд во проценти во однос на претходната година

Графикон 6.17. Пораст на нето-средства во споредба со пораст на уплатените придонеси во САВАд

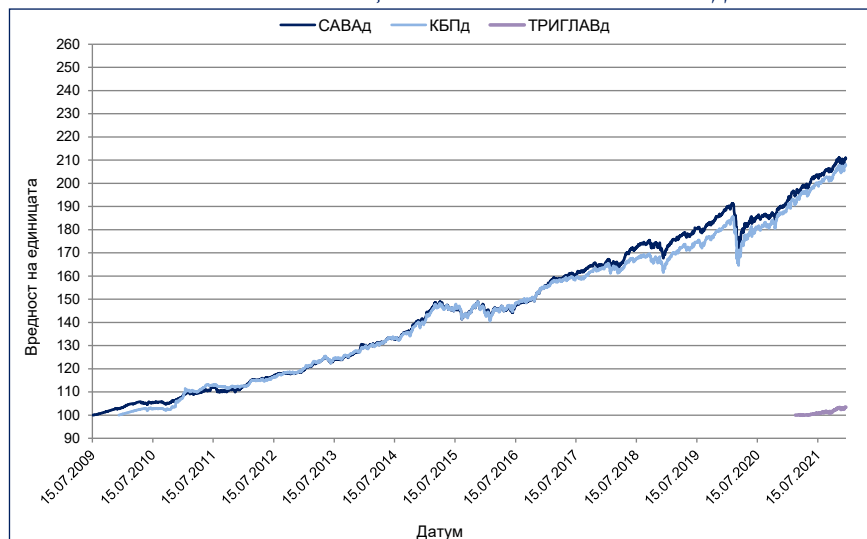
Графикон 6.18. Пораст на нето-средства во споредба со пораст на уплатените придонеси во КБПд

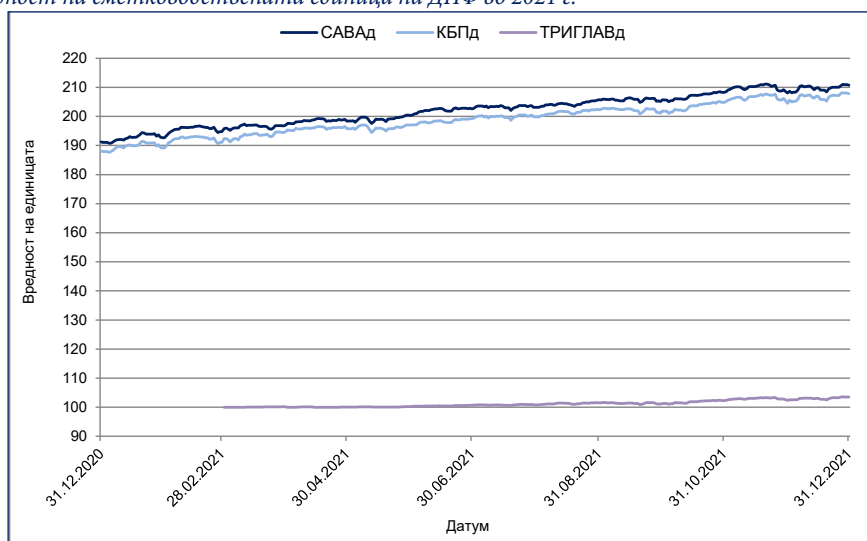
Кај САВАд, во почетниот период (2009 – 2011 година), се забележува голем пораст на нето-средствата и на уплатените придонеси. Во 2012 година, во споредба со 2011 година, порастот на нето-средствата изнесува 54%, додека кај уплатените придонеси се забележува пад од 6%. Во следните шест години, порастот на нето-средствата на САВАд постепено се намалува од 49% до 25% во 2018 година во споредба со 2017. Во 2019 година се забележува пораст од 32%. Во 2020 година растот на нето средствата на САВАд повторно се забавува и изнесува 14%. Растот на нето средствата на САВАд во 2021 година се зголемува и изнесува 24%. Додека, пак, кај уплатените придонеси во 2014 година, се забележува поголем пораст, во износ од 50%, и во следните години, порастот на уплатените придонеси постепено се намалува до 2017 година. Во 2018 година, во споредба со 2017 година порастот на уплатените придонеси повторно се зголемил и изнесува 22%, додека пак во 2019 година порастот е намален и изнесува 7%. Во 2020 година се забележува намалување на уплатените придонеси за 5% во однос 2019 година. Во 2021 година повторно се забележува зголемување на уплатените придонеси и тоа за 18%.

Исто така и кај КБПд, во почетниот период (2010 – 2012 година), се забележува голем пораст на нето-средствата и на уплатените придонеси. Во 2013 година, во споредба со 2012 година, порастот на нето-средствата изнесуваше 90%, додека порастот на уплатени придонеси изнесуваше околу 61%. Во наредните години, порастот на нето-средствата и на уплатените придонеси на КБПд почнуваат постепено да опаѓаат. Во 2018 година, во споредба со 2017 година, кај КБПд, нето-средствата пораснале за 15%, а уплатените придонеси за 1%. Во 2019 година, во споредба со 2018 година, кај КБПд, порастот на нето-средствата се зголемил и изнесува 25%, но износот на уплатените придонеси бележи пад за 5%. Во 2020 година повторно се забележува намален раст на нето средствата, односно нето средствата пораснале за 17% во однос на 2019 година. Растот на нето средствата на КБПд во 2021 година се зголемува и изнесува 26%. Износот на уплатените придонеси во 2020 година во однос на 2019 година се зголемил за 16%. Во 2021 година се забележува зголемен раст на уплатените придонеси во КБПд, и тоа за 38% во однос на 2020 година.

Графикон 6.19. Вредност на сметководствената единица од почетокот на постоење на ДПФ

Графикон 6.20. Вредност на сметководствената единица на ДПФ во 2021 г.

Табела 6.5. Вредност на сметководствената единица од почетокот на постоење на ДПФ

Датум	Вредност на сметководствена единица		
	САВАд	КБПд	ТРИГЛАВд
15.09.2009	100,000000		
21.12.2009	102,815757	100,000000	
31.12.2009	103,061825	100,204385	
31.12.2010	107,592926	106,891617	
31.12.2011	111,854726	112,639593	
31.12.2012	118,742851	119,129537	
31.12.2013	130,511147	129,015451	
31.12.2014	140,946772	139,908803	
31.12.2015	147,535595	146,709341	
31.12.2016	154,578083	154,465341	
31.12.2017	164,155073	162,989756	
31.12.2018	169,649887	163,696595	
31.12.2019	188,197689	181,404697	
31.12.2020	191,209810	188,085163	
31.03.2021	196,947885	194,717556	100,106385
30.06.2021	202,615997	199,186973	100,674110
30.09.2021	205,157852	201,140977	101,030855
31.12.2021	210,750156	207,793725	103,476074

Движењето на вредноста на сметководствените единици на доброволните пензиски фондови, од почетокот на работата на доброволните пензиски фондови, до 31.12.2021 година, е дадено во табела 6.5., на графикон 6.19. и на графикон 6.20. Притоа, од почетокот на работењето на САВАд и КБПд се забележува растечки тренд на сметководствените единици. На 1.3.2021 година започна со работа трет доброволен пензиски фонд, ТРИГЛАВд. Во 2021 година вредноста на сметководствената единица се однесуваше постабилно во однос на движењата во 2020 година што беа предизвикани од неповолните состојби на финансиските пазари во услови на пандемија со вирусот Корона. Во текот на 2021 година сметководствените единици на трите доброволни пензиски фондови, забележаа раст. Притоа, на крајот од годината, вредноста на сметководствената единица на САВАд забележа раст од 10,22%, во однос на 2020 година, на КБПд раст од околу 10,48%, додека вредноста на сметководствената единица на ТРИГЛАВд забележа раст од 3,48% од почетокот на работа.

Приносот на доброволните пензиски фондови по периоди, сведен на годишно ниво, е прикажан во табела 6.6. Приносот на доброволната индивидуална и/или на професионалната сметка е променлив и зависи од приносот на доброволниот пензиски фонд и од надоместоците наплатени од друштвото. Приносот, односно добивката, е параметар кој реално не може да се предвиди, бидејќи зависи од условите на пазарот на капитал и во целокупната економија. Приносот на доброволните пензиски фондови се пресметува на ист начин и по иста формула како и приносот на задолжителните пензиски фондови.

Табела 6.6. Принос на ДПФ*

Период**	САВАд		КБПд	
	во номинален износ	во реален износ	во номинален износ	во реален износ
31.12.2009-31.12.2010	4,40%		6,67%	
31.12.2009-31.12.2011	4,18%		6,02%	
31.12.2009-31.12.2012	4,83%		5,93%	
31.12.2009-31.12.2013	6,08%	3,00%	6,52%	3,42%
31.12.2009-31.12.2014	6,46%	4,09%	6,90%	4,52%
31.12.2009-31.12.2015	6,16%	4,25%	6,56%	4,64%
31.12.2009-31.12.2016	5,96%	4,36%	6,37%	4,77%
31.12.2010-31.12.2017	6,22%	4,72%	6,21%	4,71%
31.12.2011-31.12.2018	6,13%	4,91%	5,48%	4,27%
31.12.2012-31.12.2019	6,80%	6,22%	6,19%	5,62%
31.12.2013 - 31.12.2020	5,60%	4,90%	5,53%	4,82%
31.03.2014 – 31.03.2021	5,97%	5,13%	5,84%	5,00%
30.06.2014 - 30.06.2021	6,17%	5,07%	5,90%	4,80%
30.09.2014 - 30.09.2021	6,05%	4,76%	5,80%	4,52%
31.12.2014 - 31.12.2021	5,91%	4,41%	5,81%	4,31%
Почеток*** – 31.12.2021	6,17%	4,34%	6,26%	4,40%

*Заклучно со 31.12.2021 г. за ТРИГЛАВд не се пресметува и објавува принос затоа што работи помалку од 12 месеци.

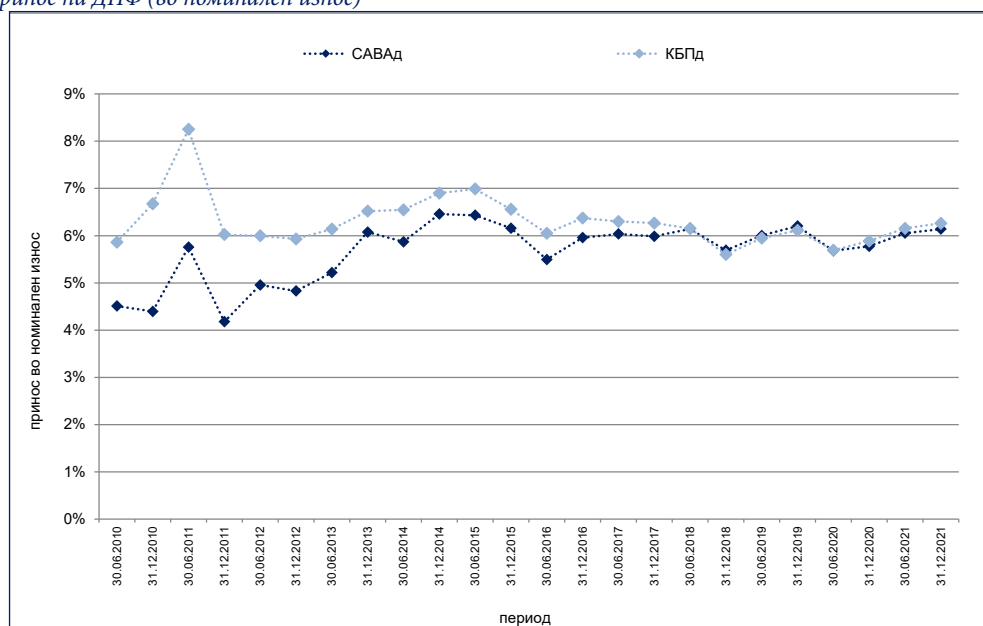
**До донесување на измените на Законот за доброволно капитално финансирано пензиско осигурување, од јануари 2013 година, приносот на доброволен пензиски фонд се пресметуваше за период од 3 години, само во номинален износ.

***Почетокот е 15.7.2009 г. за САВАд и 21.12.2009 г. за КБПд.

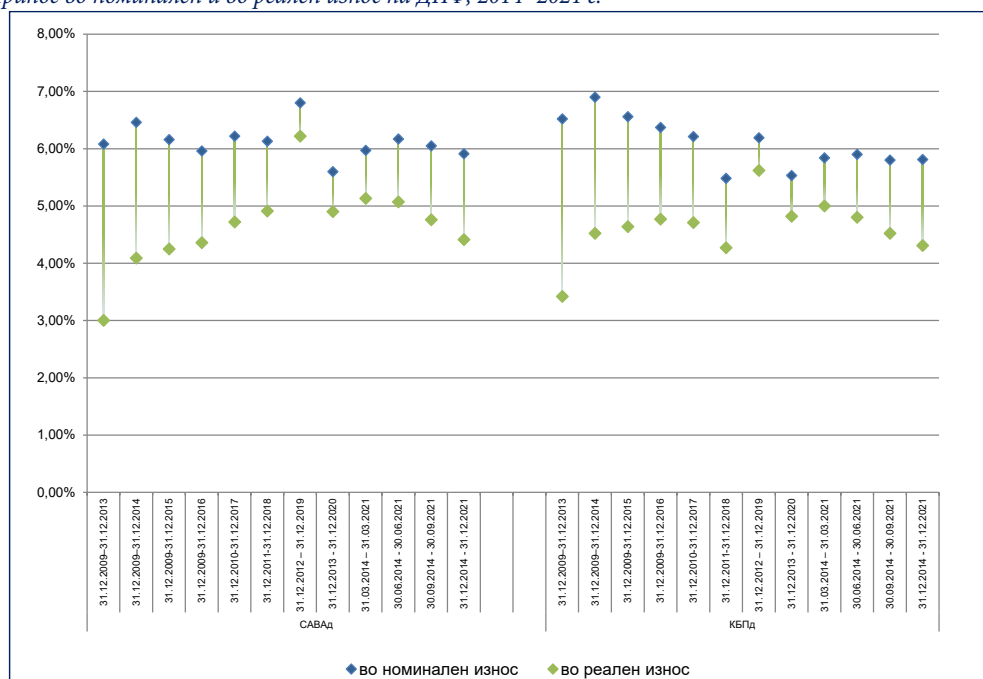
Со оглед на долгорочната природа на пензиското осигурување, добро е да се пресмета и приносот на доброволните пензиски фондови од почетокот на нивното постоење, сведен на годишно ниво, кој за САВАд изнесува 6,17% во номинален износ односно 4,34% во реален износ, а за КБПд 6,26% во номинален износ односно 4,40% во реален износ.

Движењето на приносот во номинален износ, по периоди, може да се види на графикон 6.21., каде што се прикажани приносите по периоди, од 31.12.2009 до 31.12.2021 година, по фондови. На почетокот, се забележува раст на приносот, така што, на крајот на првата половина од 2011 година, се забележуваат високи приноси и кај двата доброволни пензиски фонда, додека на крајот на 2011 година, имаше опаѓање на приносите. Потоа, во наредните години следи постепен раст на приносот до средината на 2015 година, по што се забележува опаѓање на приносот, до средината на 2016 година, и потоа повторно се забележува пораст на приносот, заклучно со крајот на 2016 година. Во 2019 година се забележува зголемување на приносот во однос на приносот на крајот од 2018 година. Во 2020 година се забележуваат помали приноси во однос на 2019 година кај САВАд и КБПд, најмногу заради неповолните состојби на финансиските пазари во услови на пандемија со вирусот Корона. Во 2021 година се забележува пораст на приносите кај двата пензиски фондови.

Графикон 6.21. Принос на ДПФ (во номинален износ)

Графикон 6.22. Принос во номинален и во реален износ на ДПФ, 2014- 2021 г.

Движењето на приносот во номинален и во реален износ, во период од 2013 до 2021 година (на годишно ниво) и во 2021 година (на квартално ниво), по соодветни законски дефинирани периоди, конвертиран во еквивалентна годишна стапка на принос, по доброволен пензиски фонд, можат да се видат на графикон 6.22. Во 2021 година приносот во номинален износ и реален износ бележи намалување и кај САВАд (од 5,97% до 5,91% во номинален износ и од 5,13% на 4,41% во реален износ) и кај КБПд (од 5,84% до 5,81% во номинален износ и од 5,00% на 4,31% во реален износ). Притоа, најголем износ на принос во номинален износ е забележан во вториот квартал и кај САВАд и кај КБПд. На крајот на 2021 година се забележуваат поголеми износи во номинален износ во однос на 2020 година, но и кај САВАд и кај КБПд сè уште не се на ниво на седумгодишниот принос постигнат на крајот на 2019 година. Во однос на приносот во реален износ најголем принос се забележува во првиот квартал во 2021 година. Во разгледуваниот период (2013 - 2021 година) промената на нивото на трошоците на живот во пресметковните периоди, сведена на годишно ниво, до 2019 година бележи намалување што влијае врз постепено приближување на приносите во реален износ кон приносите во номинален износ, додека пак во периодот по 2019 година бележи зголемување што влијае врз постепено одалечување на приносите во реален износ од приносите во номинален износ.

Седумгодишниот принос на ниво на доброволно капитално финансирано пензиско осигурување за период 31.12.2014 – 31.12.2021 година, пресметан преку промената на пондерираниот просек²¹ на сметководствените единици на доброволните пензиски фондови, сведен на годишно ниво изнесува 5,85% во номинален односно 4,35% во реален износ.

6.7 Надоместоци кај доброволните пензиски фондови

За вршење на своите функции за управување со средствата на доброволниот пензиски фонд, проценка на средствата, зачленување, водење доброволни индивидуални и професионални сметки на членовите и за известување на членовите, како и за плаќање на надоместоците за МАПАС и за чуварот на имот, друштвата, во согласност со Законот за доброволно капитално финансирано пензиско осигурување, наплатуваат надоместок од придонеси, надоместок од средства и надоместок за премин.

Надоместокот од придонеси се наплаќа како процент од секој уплатен придонес во доброволен пензиски фонд, пред неговото претворање во сметководствени единици. Овој надоместок друштвото го наплатува во ист процент, од сите членови на доброволниот пензиски фонд, освен во случај на членови кои се учесници во професионална пензиска шема или во случај на повеќегодишно членство. Месечниот надоместок од средства претставува процент од вредноста на нето-средствата на доброволниот пензиски фонд, кој се пресметува на секој датум на проценка на средствата на доброволниот пензиски фонд (во согласност со важечката подзаконска регулатива, датум на проценка е секој ден) и се наплатува еднаш месечно. Надоместокот за премин се наплатува во случај на премин на член од еден доброволен пензиски фонд во друг доброволен пензиски фонд, под услов членот кој преминува да бил член во постојниот доброволен пензиски фонд помалку од една година.

Табела 6.7. Надоместоци кои ги наплаќаа друштвата кои управуваат со доброволни пензиски фондови во 2021 г.

Вид на надоместок	САВА	КБ Прво	ТРИГЛАВ
Надоместок од придонес*	2,50% ²²	2,90% ²³	2,90%
Месечен надоместок од вредноста на нето средствата на доброволниот пензиски фонд	0,075% ²⁴	0,075% ²⁵	0,075%
Надоместок за премин			
Број на денови**	износ на надоместок за премин	износ на надоместок за премин	износ на надоместок за премин
број на денови ≤ 360	10 Евра	10 Евра	10 Евра
број на денови > 360	не се наплаќа надоместок за премин	не се наплаќа надоместок за премин	не се наплаќа надоместок за премин

* За членови кои се учесници во професионална пензиска шема, друштвото може да определи понизок износ на овој надоместок.

** Бројот на денови се определува врз основа на бројот на денови од датумот кога членот се стекнал со статус на член во постојниот доброволен пензиски фонд до датумот на потпишување на договорот за членство со идниот доброволен пензиски фонд.

²¹ Просечната вредност е пресметана како пондериран просек на сметководствените единици на доброволните пензиски фондови во однос на нето-средствата на доброволните пензиски фондови.

²² Од 1 мај 2021 година (претходно беше 2,90%).

²³ Од 1 јуни 2013 година (претходно беше 4,00%).

²⁴ Од 1 мај 2021 година (претходно беше 0,100%).

²⁵ Од 1 јануари 2011 година (претходно беше 0,15%)

Законот ги определува максималните износи, а слобода на друштвата е да ги определат износите на поодделните видови надоместоци во рамките на законскиот максимум.

Надоместоците коишто ги наплаќаа друштвата кои управуваат со доброволните пензиски фондови во РСМ, за 2021 година, се прикажани во табела 6.7.

Висината на надоместоците од придонеси, кои се наплатуваа од почетокот на работењето на третиот столб, заклучно со 2021 година, е прикажана во табела 6.8.

Табела 6.8. Висина на надоместоците од придонеси кои ги наплаќаа пензиските друштва во третиот столб

Пензиско друштво	Износ	Датум на примена
САВА	5,25%	Од почетокот на работа на фондот (15 јули 2009 г.)
	3,80%	Од 1 март 2011 г.
	2,90%	Од 1 јануари 2017 г.
	2,50%	Од 1 мај 2021 г.
КБ Прво	5,50%	Од почетокот на работа на фондот (21 декември 2009 г.)
	4,00%	Од 24 април 2010 г.
	2,90%	Од 1 јуни 2013 г.
ТРИГЛАВ	2,90%	Од 1 март 2021 г.

Од почетокот на работењето на доброволните пензиски фондови, пензиските друштва го намалуваа надоместокот од придонеси, и тоа САВА трипати, додека КБ Прво двапати. Надоместокот од средства од почетокот на работењето на третиот столб изнесуваше 0,15% месечно од вредноста на нето-средствата на доброволниот пензиски фонд. Исто така, во 2011 година, двете друштва го намалија и надоместокот од средства и тоа на 0,100% кај САВА и на 0,075% кај КБ Прво. Во 2021 година САВА уште еднаш го намали надоместокот од средства и сега истиот изнесува 0,075%.

Наплатата на надоместоците (во илјади денари), од страна на друштвата кои управуваат со доброволните пензиски фондови, во текот на 2021 година, по месеци и по вид надоместок, е дадена во табела 6.9.

Табела 6.9. Наплата на надоместоци од страна на друштвата, во 2021 г. (во илјади денари)

	Јан.	Фев.	Мар.	Апр.	Мај	Јун.	Јул.	Авг.	Сеп.	Окт.	Ное.	Дек.	Вкупно
САВАд – вкупно	1.510	1.408	1.502	1.628	1.137	1.370	1.298	1.234	1.270	1.593	1.365	1.830	17.145
од придонеси	360	231	314	419	218	427	340	264	286	591	336	787	4.572
од средства	1.150	1.177	1.189	1.209	919	943	959	969	984	1.001	1.029	1.043	12.573
КБПд – вкупно	1.163	1.320	1.457	1.283	1.271	1.254	1.743	1.204	1.315	1.503	1.605	2.368	17.488
од придонеси	287	424	545	352	334	300	771	213	316	491	563	1.312	5.907
од средства	876	896	912	931	938	954	972	991	1.000	1.013	1.042	1.057	11.581
ТРИГЛАВ – вкупно			4	7	1	9	6	4	5	4	5	12	57
Од придонеси			4	7	1	9	5	3	4	4	4	11	51
Од средства			0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	6

Трансакциските провизии, во врска со трансакциите за стекнување или за пренос на средствата на доброволниот пензиски фонд, се плаќаат од средствата на доброволниот пензиски фонд, а ги наплатуваат избрани правни лица кои вршат услуги со хартии од вредност, дома и во странство. Трансакциските провизии се пресметуваат како процент од вредноста на секоја склучена трансакција.

Во текот на 2021 година, од САВАд биле наплатени вкупно околу 134 илјади денари трансакциски провизии додека од КБПд биле наплатени вкупно околу 64 илјади денари трансакциски провизии. Во 2021 година од ТРИГЛАВд бил наплатен многу мал износ на трансакциски провизии.

6.8 Исплата на пензиски надоместоци од доброволно капитално финансирано пензиско осигурување

Условите за стекнување право на пензиски надоместок и начинот на исплата на пензискиот надоместок од третиот столб, се полиберални во однос на вториот столб, но сепак треба да се има предвид дека тие се заштеди за периодот по пензионирање. Имено, средствата можат да се повлечат најрано десет години пред возраста за стекнување право на старосна пензија, во согласност со Законот за пензиското и инвалидското осигурување, што во моментот би значело најрано на возраст од 54 години за мажи, односно 52 години за жени. Исто така, средствата можат да се повлечат во случај кога кај членот е утврдена општа неспособност за работа, од страна на Комисија за оцена на работната способност, при Фондот на ПИОСМ, без оглед на возраста. Во случај на смрт на член на доброволен пензиски фонд, средствата од сметката на членот стануваат дел од оставинската маса и со нив се постапува во согласност со Законот за наследување.

Средствата од третиот столб се користат по избор на членот во следните видови пензиски надоместоци:

- еднократна или повеќекратна исплата на средства;
- пензиски ануитет што се исплаќа од друштво за осигурување овластено за таа цел;
- програмирани повлекувања што се исплаќаат од друштвото кое управува со доброволен пензиски фонд, или
- комбинација од горенаведените опции.

Обезбедувањето пензии и пензиски надоместоци, кои се исплатуваат од вториот и од третиот столб, е регулирано со Законот за исплата на пензии и пензиски надоместоци од капитално финансирано пензиско осигурување.

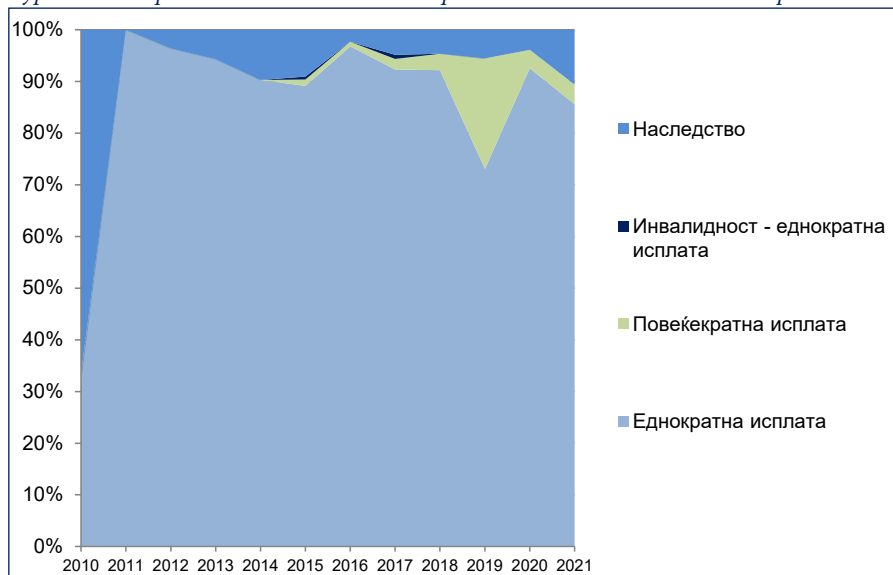
Во 2021 година беа остварени 264 пензиски надоместоци и исплати од третиот столб. Најголем дел од остварените пензиските надоместоци беа во случаи на исполнети критериуми на возраст и тоа најголем дел како еднократни исплати, а мал дел и како повеќекратни исплати. Мал дел од исплатите во трет столб беа во случај на смрт на член, со исплата на наследство. Детален преглед на остварените пензиски надоместоци и исплати за членови на трет столб, по доброволни пензиски фондови и вид на сметка, за 2021 година, се дадени во табела 6.10.

Табела 6.10. Остварени пензиски надоместоци и исплати на членови од трет столб

Вид на пензиски надоместок/ Доброволен пензиски фонд	САВАд		КБПд		Вкупно
	Инд. сметка	Проф. сметка	Инд. сметка	Проф. сметка	
Старост – еднократна исплата	58	31	24	113	226
Старост – повеќекратна исплата	2	1	0	7	10
Наследство	8	12	2	6	28
Вкупно	68	44	26	126	264

На графикон 6.23. е прикажана структурата на остварени пензиски надоместоци и исплати на членови од третиот столб од почетокот на работењето на третиот столб, по години, заклучно со 2021 година. Бројот на исплати е мал, бидејќи системот е сè уште млад и членовите се релативно млади лица. Најголем дел од исплатите се еднократни исплати во случај на исполнети критериуми на возраст, па потоа исплатите во случаите на смрт на член како исплата на наследство. Постојат и мал број еднократни исплати по основ инвалидност како и повеќекратни исплати по основ на исполнети критериуми на возраст.

Графикон 6.23. Структура на остварени пензии и исплати од третиот столб од почетокот на работа

Маркетинг и агенти на пензиските друштва

7

7. Маркетинг и агенти на пензиските друштва

Заради заштита на интересите на постојните, на идните членови и на пензионираните членови на капитално финансираното пензиско осигурување и заради обезбедување фер и објективно информирање на јавноста, маркетингот се врши во регулирана средина, уредена со закон и со подзаконски акти.

Во текот на 2021 година беше организиран и реализиран испит за агенти, во три испитни сесии, при што 49% од присутните кандидати го положиле испитот. Исто така, тековно, се вршеа регистрација и годишна обнова на регистрацијата на агентите, а на дел од агентите им престана статусот на агент.

Зголемување на просечниот број на склучени договори по агент продолжува и во 2020 и 2021 година најмногу поради зголемувањето на просечниот број на склучени договори по агент кај новото пензиско друштво. Во однос пак на бројот на агенти кои склучувале договори, има зголемување кај трите пензиски друштва.

Заради заштита на интересите на постојните и идните членови и на пензионираните членови на капитално финансираното пензиско осигурување и заради обезбедување фер и објективно информирање на јавноста, маркетингот се врши во регулирана средина, уредена со закон и со подзаконски акти.

Работи на маркетинг се сите активности чија цел е рекламирање на пензиските друштва и на задолжителните и доброволните пензиски фондови и информирање и склучување договори за членство во задолжителните и во доброволните пензиски фондови и за исплата на средства од задолжителните и од доброволните пензиски фондови. Овие активности вклучуваат: рекламирање на работењето на пензиските друштва и на пензиските фондови со кои тие управуваат, информирање за карактеристиките на задолжително и на доброволно капитално финансирано пензиско осигурување, информирање за надоместоците и за трансакциските провизии, информирање за приносите на задолжителните и на доброволните пензиски фондови, информирање за инвестициските портфолија на задолжителните и на доброволните пензиски фондови, информирање за индивидуални сметки, доброволни индивидуални сметки и за професионални сметки, зачленување и премин на членови од еден во друг задолжителен пензиски фонд, зачленување и премин на членови од еден во друг доброволен пензиски фонд, склучување на договори за програмирани повлекувања, договори за еднократна исплата и договори за повеќекратни исплати и други активности заради рекламирање и обезбедување информации поврзани со работењето на пензиските друштва и пензиските фондови. Пензиското друштво може да врши работи на маркетинг на пензиски фонд, во своите простории, во простории на неговите деловни соработници за маркетинг или надвор од нив, директно или преку соодветен вид комуникација (телефон, факс, интернет). Просториите за маркетинг мора да исполнуваат одредени законски пропишани услови.

За да се овозможи МАПАС да ја оствари контролната функција врз материјалите за маркетинг, пензиското друштво е должно да го достави до МАПАС, во фотокопија или на соодветен надворешен медиум, секој објавен материјал за маркетинг, во рок од три дена по неговото објавување. Во случај кога МАПАС смета дека некоја реклама, или друг пишан материјал, може да предизвика заблуда, може со решение да го забрани понатамошното објавување, или дистрибуција, и да нареди објавување на измена на тој материјал, во рок што самата ќе го определи.

Лице кое врши маркетинг, т.е. агент, може да биде лице вработено во пензиско друштво или друго лице кое е договорно ангажирано од страна на пензиско друштво. Агентот може да врши работи на маркетинг на пензиски фондови и/или да склучува договори за членство или за исплата на средства, само за пензиски фондови со кои управува пензиското друштво во кое тој е вработен или договорно е ангажиран. Агентот задолжително присуствува при склучувањето на договорот за членство во пензиски фонд, на договорот за премин, договорот за програмирани повлекувања, договорот за еднократна исплата и на договорот за повеќекратни исплати и е должен да го потпише таквиот договор. Агентот е должен сите контакти со членот, со пензионираниот член или со лицата кои имаат право да станат членови и пензионирани членови на пензиски фонд, да ги врши лично и не смее да склучува договори преку друго лице. Исто така, агентот има значајна улога и при избор на вид на исплата на пензија од капитално финансираното пензиско осигурување, од страна на членот, и е должен лично да ги презентира понудите за проектирани идни пензии на членот кој поднел барање за котација, со детално објаснување на карактеристиките и на користените претпоставки за сите видови исплати на пензии.

МАПАС ги пропишува начинот и постапката за полагање на испитот за агенти и начинот и постапката за запишување на лицето во Регистарот на агенти. Лицето може да врши работи на маркетинг, само по неговото запишување во Регистарот на агенти што го води МАПАС.

Во текот на 2021 година, се организираше испит за агенти во три испитни сесии и од вкупно 138 присутни кандидати, пријавени за полагање на испитот, положиле 67 или 49% од присутните кандидати. Во табела 7.1. се дадени детални податоци за присутните кандидати кои го полагаа испитот за агенти во 2021 година, по пензиско друштво.

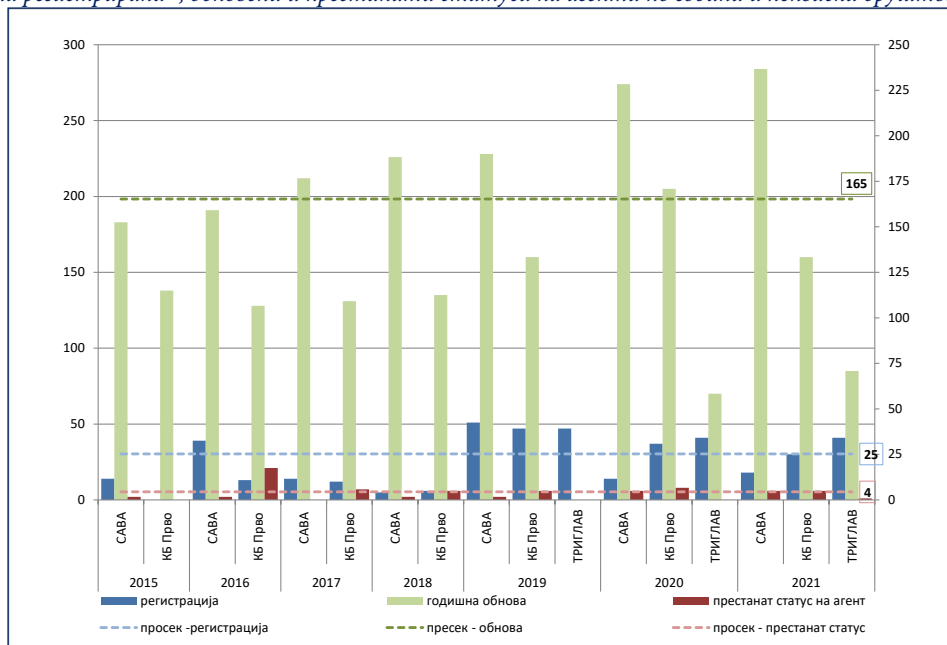
Табела 7.1. Присутни кандидати кои го полагаа испитот за агенти по пензиско друштво

Пензиско друштво	Присутни	Положиле	Положиле (во %)
САВА	30	13	43%
КБ Прво	65	29	45%
ТРИГЛАВ	43	25	58%
Вкупно	138	67	49%

Во текот на 2021 година, беше извршена регистрација на вкупно 89 агенти, од кои 18 агенти на САВА, 30 агенти на КБ Прво и 41 агент на ТРИГЛАВ. Повторна регистрација²⁶ се изврши на 4 агенти за ТРИГЛАВ. Исто така, беше извршена и годишна обнова на регистрација на агентите и тоа, на вкупно 529 агенти, од кои 284 на САВА, 160 агенти на КБ Прво и 85 агенти на ТРИГЛАВ. Во текот на 2021 година, на вкупно 13 агенти им престанал статусот на агент од кои 6 агенти на САВА, 6 агенти на КБ Прво и 1 агент на ТРИГЛАВ. Преглед на бројот и просечните вредности на регистрирани, обновени и престанати статуси на агенти од 2015 година до 2021 година по пензиско друштво, е даден на графиконот 7.1. Може да се забележи дека бројот на регистрирани агенти кај САВА, КБ Прво и ТРИГЛАВ во 2021 година е скоро на исто ниво како во 2020 година.

Во врска со бројот на договори за членство во задолжителните пензиски фондови, коишто ги склучуваат агентите од почетокот на работата на системот, од графикон 7.2. може да се забележи дека најмногу агенти, кои во просек склучувале и најмногу договори за членство има во 2005 година, имајќи предвид дека тоа беше почетокот на системот, и до 31.12.2005 година беше крајниот рок доброволните членови да одберат дали ќе се приклучат во двостолбниот систем со потпишување на договор. Во наредните години, бројот на агенти, кои склучуваат договори, континуирано се намалува од година во година, а едновременно расте просечниот број склучени договори по агент, до 2011 година. Потоа, до 2014 година просечниот број склучени договори по агент значително опаѓа. Во следните години бројот на агенти, кои склучувале договори и просечниот број на склучени договори по агент остануваат на приближно слично ниво. Во 2019 година, кога започна да работи третото пензиско друштво, повторно се забележува зголемување на бројот на агенти кои склучувале договори, како и минимално зголемување на просечниот број на склучени договори по агент во однос на 2018 година. Зголемување на просечниот број на склучени договори по агент продолжува и во 2020 и 2021 година најмногу поради зголемувањето на просечниот број на склучени договори по агент кај ТРИГЛАВ. Во однос пак на бројот на агенти кои склучувале договори, има зголемување кај трите пензиски друштва.

Графикон 7.1. Број на регистрирани²⁷, обновени и престанати статуси на агенти по години и пензиски друштва

²⁶Повторна регистрација на агент за едно пензиско друштво се врши за агент кој претходно бил активен агент на друго пензиско друштво.

²⁷Бројот на агенти кои се повторно регистрирани се вклучени во бројот на регистрирани агенти

Графикон 7.2 Број на агенти кои склучувале договори за членство во ЗПФ и просечен број договори по агент

